ALEX CAPUS

MUNZİNGER PAŞA

CAN

ROMAN

ALMANCA ASLINDAN ÇEVİREN
İLKNUR İGAN

Can Yayınları: 1697
Çağdaş Dünya Edebiyatı: 683

Munzinger Pascha, Alex Capus
© Diogenes Verlag AG, 1997
© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2006
Bu eserin Türkçe yayın hakları Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

1. basım: Aralık 2007

Yayına Hazırlayan: Şebnem Sunar

Kapak Tasarımı: Erkal Yavi
Kapak Düzeni: Semih Özcan
Dizgi: Gülay Yıldız
Düzelti: Fulya Tükel

Kapak Baskı: Çetin Ofset
İç Baskı ve Cilt: Özal Matbaası

ISBN 978-975-07-0877-0

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33
http://www.canyayinlari.com
e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Alex Capus
MUNZİNGER PAŞA

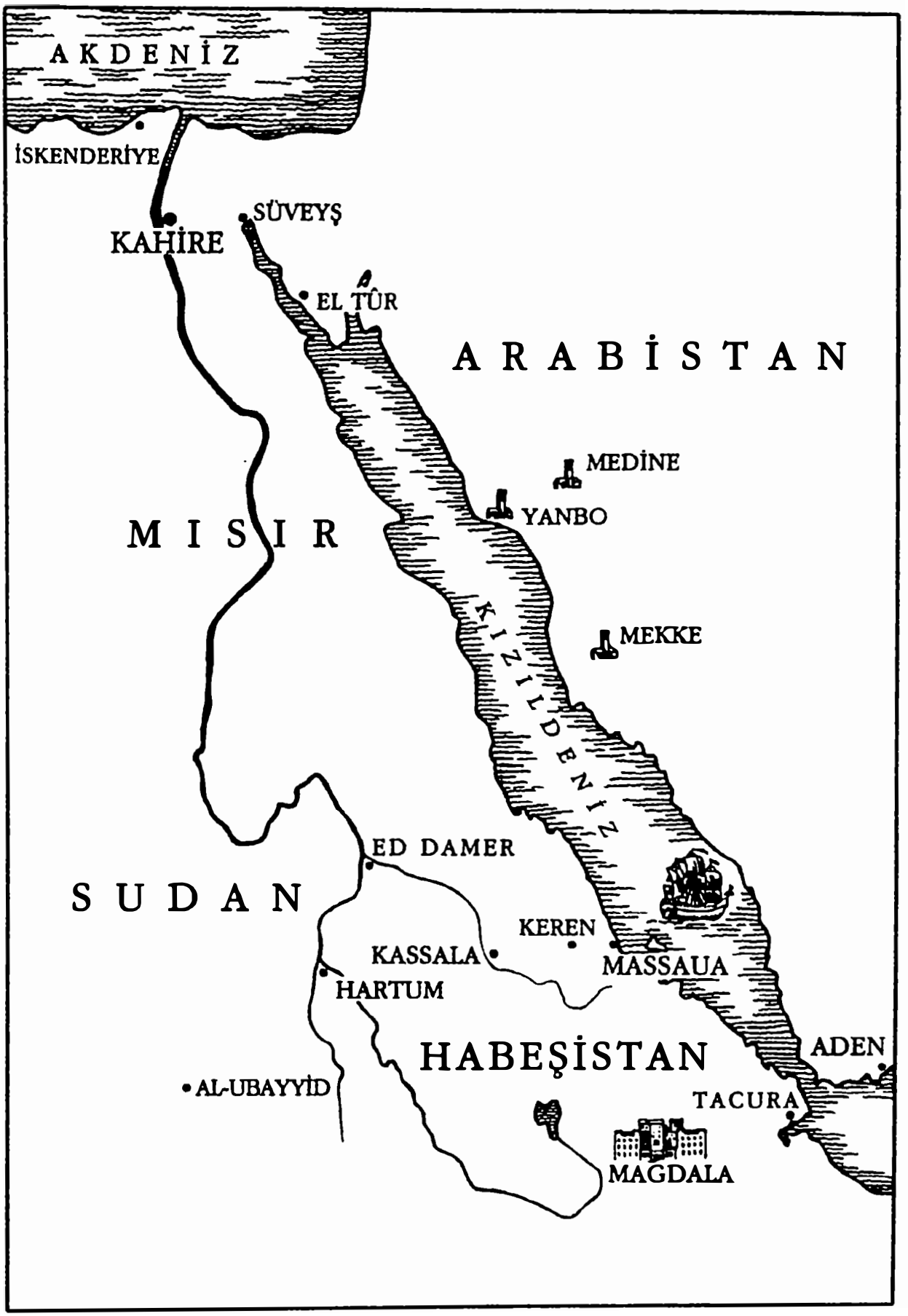
ROMAN

Almanca aslından çeviren
İLKNUR İGAN

CAN YAYINLARI

Alex Capus, 1961'de İsviçreli bir anne ile Fransız bir babanın çocuğu olarak Normandiya'da doğdu. 1966'da annesiyle birlikte İsviçre'ye yerleşti. Basel'da tarih, felsefe ve etnoloji öğrenimi gördü. Öğrenimi sırasında gazeteci olarak günlük gazetelerde çalıştı. İlk öykü kitabını 1994'te yayınladı. Bunu birbiri ardı sıra kısa öyküler, romanlar ve tarihsel röportajlar izledi. Tarihsel olguları kurmaca anlatılarla ustalıkla harmanlayan Capus'un yapıtları pek çok dile çevrildi ve İsviçre'de pek çok ödül aldı. Alex Capus, ailesiyle birlikte İsviçre'de Olten'de yaşıyor.

İlknur İgan, 1959 yılında İstanbul'da doğdu. Avusturya Kız Lisesi, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Uygulamalı Endüstri Sanatları Okulu, İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü ve Köln Üniversitesi Germanistik Bölümü'nde öğrenim gördü. 1986-1991 arasında Köln'de, Almanya'nın Sesi Radyosu'nda yapımcı ve çevirmen olarak görev aldı. Anja Meulenbelt, Arno Gruen, Christa Wolf, Connie Palmen, Imre Kertész, Ingo Schulze, Peter Schneider, Tessa Korber gibi yazarların yapıtlarını dilimize kazandırdı.

AKDENİZ
İSKENDERİYE
SÜVEYŞ
KAHİRE
EL TÛR
ARABİSTAN
MEDİNE
YANBO
MISIR
MEKKE
KIZILDENIZ
ED DAMER
SUDAN
KEREN
KASSALA
MASSAUA
HARTUM
HABEŞİSTAN
ADEN
AL-UBAYYİD
TACURA
MAGDALA

Nadja için

"Şeyler çoğunlukla iyiye doğru değişir."

John Wayne
Chisum, 1969

1

O kış sabahı gökyüzü yine paraşütler ve balonlarla doluydu. Çok aşağılarda bir otobüs, sabah trafiğinin sıkışıklığında dura kalka kasaba çıkış kavşağını geçmeye çalışırken onlar kasabanın üzerinde renkleri fosforlu akbabalar gibi daireler çiziyorlardı. Otobüsün en arka sahanlığında duran uzun boylu ve biraz beceriksiz görünümlü genç adam, başını yukarıya çevirerek eğlence düşkünü bu gökyüzü akıncılarına garezle baktı. "Budalalar uçmayı öğreniyor," diye düşündü. "Yakında budalaların hepsi gökyüzünde dolaşmaya başlayacak ve biz güneşi göremez olacağız." Kıskanç genç adam bir kutup kâşifine benziyordu, ama görünüş aldatıcıdır. Bu genç adam bendim.

On dakika önce *Oltner Nachrichten* gazetesinin yazı işleri odasına girdiğimde şef, "Ah, sevgili Max Mohn'umuz gelmiş!" diye gürleyerek karşılamıştı beni. "Senin iş gücünden sabahın bu erken saatinde yararlanmak zorunda kaldığım için üzgünüm, heh heh."

Ağzımın içinde bir tür sabah selamı geveledim.

"...neredeyse gecenin yarısında, heh heh, hem de üstelik bir pazartesi günü! Derhal işe soyunmalısın, hemen şimdi! Bir portre yazacaksın. Randevun ayarlandı."

"Kim peki?"

"Dieter Zingg."

"Şu ressam mı? Daha geçen hafta gazetede boy göstermişti o!"

"Doğru. Ama şimdi politikaya atılmak istiyor, Kanton-

lar Parlamentosu üyeliğine aday olacak. Bu durumda bir portresini yayınlamamız gerekir. Yüz seksen satır civarında, tamam mı? Lütfen bu işi hallet."

Otobüs ağır aksak kasaba dışına doğru yol alırken ben şefin yanıma verdiği arşiv dosyasını açtım. Dosyada ressam Dieter Zingg hakkında yayınlanmış gazete makaleleri vardı: Kırk beş yaşında, asıl mesleği öğretmenlik, orada burada teşvik ve taltif ödülleri almış, seksenli yılların başında "Junge Wilde" içinde yer almış ve ülkenin çok şey vaat eden yaratıcı ruhlarından biri olarak kabul edilmiş. Tokyo ve Londra'da –vay canına!– karma sergilere davet edilmiş ve oralara gitmiş de. New York'ta üç ay boyunca bir kültür vakfının atölyesinde çalışmaya hak kazanmış. Vay canına, vay canına.

İnmem gereken durağın adı Mühlebach'tı,[1] oysa artık buralarda uzun zamandan beri ne değirmen ne de dere vardı. Anayolun birkaç yüz metre dışında, Zingglerin evinin de bulunduğu müstakil konutlar bölgesi başlıyordu. O da bütün öğretmenlerin oturduğu yerde oturuyordu: Jura Dağları'nın güney ayağındaki müstakil evlerden birinde. Fiyatların iyice pahalılaştığı çok yükseklerde (deniz seviyesinden 700 metre yükseklikten itibaren) değil, ama ucuz evlerin bulunduğu en aşağılarda da (deniz seviyesinden 530 metre yükseklikte) değil, hele Zürih-Cenevre demiryolu hattı çevresindeki (deniz seviyesinden 420 metre yükseklikte) Türklerin ve İtalyanların yaşadığı en aşağılardaki bakımsız toplu konutlarda hiç değil. Bölge muhabiri olarak çalıştığım uzun yıllar boyunca kazandığım toplumsal düzey ölçme yetimle Zingglerin oturduğu evi çabucak yerli yerine oturtmuştum: 613 metre seviyesindeydi ve en aşağıdaki bodrum penceresine kadar bütün pencerelerine üç kat cam takılıydı. Evin önünde sol tarafta, burnu havuçtan, gözleri kömürden bir kardanadam, elinde devasa süpürgesi ve başında yün beresiyle dikiliyordu. Sağ tarafta karla iyice dolup donmuş küçük bir yapay göl vardı, kıyısındaki karların içinden miktarı iyi ayarlanmış bir öbek saz yükseliyordu. Kuşkusuz

[1] (Alm.) Değirmen deresi anlamına gelir. (Ç.N.)

yaz aylarında burada kurbağalar vıraklıyor ve çeşit çeşit yararlı bitkiler çiçekleniyordu.

Dövme demirden bahçe kapısını açtım ve içeri girdikten sonra dikkatlice tekrar kapattım. Kusursuz yerleştirilmiş karolardan bir bahçe yolu kayın ağacından bir kapıya ulaşıyordu. Kapının yanında ahşaptan rustik bir tutma yeri olan pas bağlamış bir zincir sallanıyordu. Zincirin ucundan tutup çektiğimde, içeriden bir keçi çıngırağının sesi yankılandı. Kapı açıldı ve karşıma yaşı belli olmayan, saçları ensesinde toplanmış, gözleri sulanmış gibi görünen bir kadın çıktı.

"İyi günler, ben Max Mohn, *Oltner Nachrichten* gazetesinden geliyorum. Bay Zingg'le randevum vardı."

Kadın unlu ellerini mutfak önlüğüne sildi. "Lütfen içeriye gelin."

Evin içine doğru iki adım atmıştım ki kadın, "Ayakkabılarınızı çıkarabilir misiniz?" diye sordu. "Biz hep böyle yapıyoruz. Kar ve çamur yüzünden, anlıyorsunuz, değil mi?"

Ayakkabılarımı çıkarıp yan yana sıralanmış, Micky Mouse desenli küçük lastik çizmelerin ve daha da küçüklerinin yanına bıraktım, doğal ahşaptan oyuncak lokomotifin üzerinden dikkatle atladım ve mutfağa giden kadını izledim. Aynı zamanda oturma mekânı olarak kullanılan mutfağın camla kaplı geniş ön cephesinden gölet ve kardanadam görünüyordu. Güzel günlerde mutfağa güneş ışığı doluyor olmalıydı. Ortalıkta evde yapılmış ekmek kokusu vardı. Her tarafa temizlikten pırıldayan çiftlik mutfağı gereçleri asılmış veya yerleştirilmişti, mekânın orta yerinde meşe ağacından eski bir masa vardı. Dieter Zingg, masanın başına saltanatla yerleşmiş, *Oltner Nachrichten*'i okuyordu. Üzerine kantaron motifleri işlemeli mavi bir çiftçi gömleği giymişti, top şeklinde kesilmiş sakalı bakımlıydı ve yuvarlak çerçeveli, nikel bir gözlük takmıştı. Sağında ve solunda sarı saçları örgülü, kırmızı yanaklı ve sekizle on yaşları arasında görünen üç kız çocuğu oturuyordu. Demek Kantonlar Parlamentosu üye adayı ve "Junge Wilde" takımından Dieter Zingg buydu.

"Günaydın Bay Mohn! Buyrun oturun, biz de kahvaltıya başlamak üzereydik. Tatil günleri sofraya her zamankinden biraz daha geç oturuyoruz elbette, heh heh!"

Oturdum, ayakkabısız ayaklarımı sandalyenin altında birbirine çaprazladım ve çoraplarımı en son ne zaman değiştirdiğimi hatırlamaya çalıştım. Bu gülüş. Bunu bugün daha önce de duymamış mıydım?

Zingg, "İşbirliği yapacağımız için seviniyorum," diye konuşmayı başlattı. "Yazı işleri müdürünüzü ezelden beri tanırım. Eğitim Fakültesi'nde birlikte çile doldurmuştuk. Ve sonra ikimiz de komünistlere katıldık elbette, heh heh! Bu neredeyse –bir dakika– otuz yıl kadar önceydi. Bundan yazınızda söz etmeniz gerekmiyor tabii, heh heh!"

Üç küçük kız sanki gizli bir işaret almış gibi ellerini birleştirip gözlerini yumdular. Zingg ve karısı da onları izlediler ve sonra en küçük kız Tanrı'dan bize bahşettiklerine bereket vermesini ve hasta olan komşularının iyileşmesini diledi. Ben her iki elimle sıkıca masanın kenarına tutunmuş bütün ailenin gözlerinin kapalı olduğuna şükrediyordum. Acaba Zingg New York'taki avangard takımından arkadaşlarıyla kokain çekmeden önce de masa başı dualarını ettiriyor muydu?

Bu fasıl bittikten sonra Zingg konuştu: "Aferin Myriam, gayet iyiydin. Tereyağını uzatır mısın bana Rachel? Sen de ekmek sepetini lütfen, Rebekka."

Myriam, Rachel, Rebekka. Başım döndü. Üç kız babalarına gülümsedi ve anneleri kalkıp ocağın başında kahve ve süt hazırlarken, ona istediği şeyleri uzattılar. Zingg beklentiyle bana baktı. Esprili bir soru bulmak gayretiyle beynimi altüst ettim. Aklıma bir soru bile gelmiyorsa, bu adam hakkında nasıl yazı yazacaktım? İsimlerini Tevrat'tan almış üç küçük kız su mavisi yuvarlak gözleriyle terbiyeli bir şekilde beni inceliyorlardı. Kadının önüme bıraktığı dev fincandan bir yudum sütlü kahve içtim. Artık bir şeyler söylemem gerekiyordu.

"Bu evi kendiniz mi yaptınız?"

Bu soru belli ki Zingg'in hoşuna gitmişti. Derhal damdaki güneş enerjisi panellerini ve ısı dönüşümünü; binada

üç kat cam, doğal yapı malzemeleri ve odun talaşı yakılan ısıtma sistemi kullandığını anlatmaya başladı. Üç kızın ekmeklerinin üzerine gayet ölçülü miktarda tereyağı ve daha da az miktarda bal sürüşlerini izledim. Bal kavanozunu sanki içinde nitrogliserin varmışçasına bir dikkatle birbirlerine uzatıyorlardı. Zingg'in balı da kendisinin ürettiğinden neredeyse emindim. Büyük bir olasılıkla aileye ait kovanlar evin arkasına yerleştirilmişti. Ve Zingg kızlarına bıçağın ucuyla aldıkları bir parça bal için bir arıcığın ne kadar sıkı çalışmak zorunda olduğunu mutlaka bin kere anlatmıştı.

Sütlü kahveden içime hoş bir sıcaklık yayıldı. Üç terbiyeli kız ve hamarat anneleri ortamı yumuşak bir dişilikle dolduruyorlardı ve şimdi dışarıdaki sisi delen birkaç çekingen güneş ışını gerçekten de çiftlik evinin mutfağına giriyordu. Kendimi birdenbire çok huzurlu hissettim. Tatlı bir uyku bastırmıştı. New York, Tokyo, Kantonlar Parlamentosu ve daktilom çok uzaklarda kalmıştı. Kahvaltı soframızın rahatlatıcılığı karşısında avangard kesimin ve politikanın hiçbir şansı yoktu. Kendimi toplayıp Zingg'in yapı tekniğine ilişkin açıklamalarını izlemeye çalıştım. Ara sıra uykulu bir hayret ifadesi gösteriyor ve evde pişirilmiş tam tahıllı ekmeği sütlü kahveme batırıyordum. Kadın bana kuzu derisinden bir çift terlik getirdi. Mutluluğuma diyecek yoktu. Bir daha buradan ayrılmak istemiyordum. Hayatımın sonuna kadar bu Tanrı korkusu nedir bilen, dürüst insanların yanında kalabilirdim, sabahları inekleri sağar, öğleden sonraları şnaps damıtır, akşamları da erkenden ahırda, hayvanların buharlı sıcaklığı içinde yatmaya çekilirdim. Görevlerimi on yıl boyunca sadakatle yerine getirdikten sonra, çiftçi Zingg kızlarından birini –belki çilli yüzlü ortancasını– bana eş olarak verirdi ve çok daha ileride bir gün bütün çiftliği ben devralırdım.

Ama sonra Zingg şöyle dedi: "Evet, yeterince sohbet ettik. Şimdi size politikanın nasıl sanat, sanatın da nasıl politika olduğunu anlatmalıyım. Atölyeme gidelim."

İyice uyuşmuş bir şekilde Zingg'in peşinden merdivenden yukarı çıktım. Atölyeye gitmek istemiyordum. Çiftlik mutfağında sarı saçları örgülü kızların, elleri unlu kadının

ve sütlü kahvemin yanında kalmak istiyordum. Ama Zingg atölyeyi ve politikayı yeğliyordu. Niçin ama, niçin?

Atölye tavan arasındaydı. Burada çiftlik ortamı rahatlığından eser yoktu; büyük çatı pencereleri ve orta yerinde bir şövale duran beyaz, boş bir mekân sadece. Eğimlerin altına duvar boyunca çerçevesiz resimler dizilmişti, her biri en azından büyükannemle büyükbabamın evlilik yatağının altındaki tozlu dörtgenin büyüklüğündeydi. Zingg, güçlü bir sıçrayışla sarılı kırmızılı bir ateş çemberinin içinden geçmekte olan, mavi renkle beyaz zemine resmedilmiş, insana benzer bir silueti gösterdi. "En son bunu yaptım."

Zingg'in nefesinden gelen soğuk sütlü kahve esintisi eşliğinde resme yoğunlaşmaya çalıştım. Bir şey söylemek zorunda kalmamak için bir sonraki resme yöneldim. Bu resimde mavi bir ateş çemberi içinden atlayan kırmızı bir siluet vardı. Sessizce turumu tamamladım: sarı ateş çemberi ortasında mor siluet, mavi ateş çemberi ortasında sarı, mor ateş çemberi ortasında yeşil ve bu şekilde devam. Sonunda tekrar en son yapıtının başında duran Zingg'in yanına vardım. Ne diyeceğimi bilemiyordum. Bu Zingg neler yapıyordu Tanrı aşkına?

Bana ciddiyetle ve inceleyerek baktı. "Politikaya girmek zorunda olduğumu şimdi anlıyor musunuz?"

Artık kesinlikle bir şeyler söylemem gerekiyordu. "Ben... yapıtlarınızda derin bir kaygı sezdim..."

Zingg harekete geçti. Tropik ormanların ne kadar kötü bir durumda olduğundan, ozon tabakasındaki delikten, insan haklarından, dünyada ticaretin durumundan, doğal yapı malzemelerinden ve odun talaşıyla ısıtma sisteminden söz etti.

Birden kendimi rahatsız hissetmeye başladım. İçimi yorgunluk kapladı. Çiftlik mutfağı, sarı saçları örgülü kızlarıyla elleri unlu kadın, arı kovanı ve sütlü kahve çok uzaklardaydı. Kendimi topladım ve Zingg'in anlattıklarını izlemeye çalıştım, ama aslında Dr. Zingg'in korku tünelinden olabildiğince çabuk nasıl kurtulabileceğimi düşünmekten başka bir şey yapmıyordum.

2

Öğle sonrasının erken saatlerinde *Oltner Nachrichten*'in yazı işlerinde bilgisayarımın başına oturmuş, parmak uçlarımı ovuşturarak saatime bakıyordum. Şef, yüz seksen satır demişti; bunu iki saatte rahat rahat hallederdim. Eğer araya başka bir şey girmezse, daha hava kararmadan Aare kıyısında yürüyüşe çıkıp kıyıdaki kuğuların donup donmadığına bakabilirdim. Mavimsi siyah iri bir sinek ortaya çıktığında, klavyede kullandığım üç buçuk parmağımı hazır etmiştim bile. Kış ortasında bir sinek – büyülenmişçesine ellerimi kucağıma bıraktım. Sinek, yağmur yüklü And Dağları'nın arasından geçmek için umutsuzca yol arayan bir Şili posta uçağı gibi homurdanarak ve büromda yalpa vurarak uçuyordu. Posta uçağı oflaya poflaya kauçuk ağacının tepesinden geçerek bir an için kara bir yağmur bulutunun içinde gözden kayboldu ve bir sonraki tepeye çarpıp parçalanmasına ramak kala kitap rafımın üzerine acil iniş yaptı. Uçak burada durarak fazla ısınmış olan pervaneli motorunu soğuttu. Büro sandalyemi ağır ağır rafa doğru kaydırdım. Bu yaratık buradan çıkmalıydı, bu vızırtı büromun içinde dönüp durdukça tek bir satır bile yazmam mümkün değildi. Kolumun yetişeceği mesafeye kadar geldiğimde elimi ağır çekim temposunda kaldırdım, düşmanıma sabitlendim ve yıldırım hızıyla indirdim – sinek artık avucumun içine ve yeşil renkli bir kitap sırtına eşit biçimde yayılmış yapışkan bir lekeden ibaretti. Elimi pantolonuma sürterek temizledikten sonra kitap sırtını inceledim. Bez ciltli kalın bir ki-

taptı, üzerinde altın yaldızlı kabartma harflerle şunlar yazılıydı: *İsviçre Coğrafi Sözlüğü*. 1905 yılında yayınlanmıştı. İlginçti. Bu kitabı daha önce hiç görmemiştim. Oysa yaklaşık üç yıldır birbirimize oldukça yakın yaşamıştık, yani sırt sırta, kitap ve ben. Görev bilincine sahip bir yerel muhabir olarak elbette önce O harfinde Olten maddesinin bulunduğu sayfayı açtım.

> OLTEN (Kt. Solothurn, bölgesi Olten-Gösgen). Deniz seviyesinden 400 m yükseklikte, belediye, Bern'e 67 km uzaklıkta, Aare'nin her iki kıyısında ve Jura'nın en güney sıraları arasında, Greenwich'e göre 47° 21' kuzey enleminde ve 8° 03' doğu boylamında. Olten'in önemi, Bern ve Neuenburg üzerinden Cenevre-Zürih-Bodensee ve Basel-Luzern-Chiasso demiryolu hatlarının ana merkezî noktası olmasının yanı sıra...

Demek Olten bir merkez noktasıydı. Bunu her zaman tahmin etmiştim zaten. Peki daha başka? 850 hanede 8.200 nüfus (1904), yeni okul, yeni tiyatro, yeni hastane, hepsi yeni fabrikalar, bağımsız elektrik santralı, 15.000 kitaplık belediye kütüphanesi, görkemli gar, çevresinde muhteşem doğal güzellikler, ihtişamlı bir geçmiş, Roma dönemine kadar uzanıyor... ve bu şekilde devam ediyor. Kitapla onca zaman sessizce sırt sırta oturuşumuza artık şaşmıyordum. Birbirimize söyleyecek bir şeyimiz yoktu. Sözlüğü kapatıp tekrar rafa kaldıracaktım ki, son anda karışık bir harf dizisi gözüme çarptı. Kitabı tekrar açtım ve harflere daha yakından baktım. Burada Latin harfleriyle doğru düzgün yazılmış, coğrafi bir sözlükte sayfa doldurmaktan başka bir işe yaramayan bir sınıf listesi vardı. O halde bu küçük can sıkıcılar niçin aklımı karıştırmıştı? Satırları bir kez daha gözden geçirdim ve bu sefer gördüm: Bu alışılmış bir sınıf görüntüsü değildi, Latin harfleri birbirine uymuyordu. Başka çare yoktu, o beş satırı okumak zorundaydım.

Olten'de pek çok ünlü ve değerli kişilik yetişmiştir:

(...) WERNER MUNZİNGER PAŞA (1832-1875), Kızıldeniz kıyısındaki Mısır eyaletleri ve Doğu Sudan genel valisi, Afrika seyyahı ve dil araştırmacısı.

Demek ki Olten sadece bir merkezî nokta değil, aynı zamanda büyük bir maceraperestin doğum yeriydi. Ünlü Werner Munzinger Paşa, ilk adımlarını, Kantonlar Parlamentosu üye adayı Zingg'in ve benim de geçtiğimiz aynı yollarda atmıştı. Kızıldeniz kıyısındaki Mısır eyaletlerinin ve Doğu Sudan'ın genel valisi nasıl olunur? Ya ben? Bugüne kadar bu Werner Munzinger Paşa'dan benim niçin hiç haberim olmadı? Niçin kimse bana bir şey söylemedi? Hem de bir yerel muhabir olan bana? Ayağa kalktım ve elimde coğrafi sözlükle birlikte şefin odasına gittim.

Maun masanın üzerinde Ae 3/6 tipi yeşil bir lokomotif tek başına ve huzurla turluyordu. Rayların akışını izledim; şef yine kusursuz bir demiryolu hattı kurmuştu. Ancak hattı kurarken hiçbir şeyi yerinden kıpırdatmama azmindeydi: Daktilosu her zamanki yerinde kalmalıydı; ne karısının resmi ne pembe kuvars ne de dosya yığınları ve iki telefon aygıtı yerinden oynamalıydı. Demiryolu hattı gerçekten başarılıydı, özellikle de bilgisayar klavyesinin üzerinden geçen küçük köprü harikaydı. Ama şef neredeydi?

"Nerede bu... lanet olası... ama buradaydı..." Sesi bir dosya dolabının ardından boğuk boğuk geliyordu.

"Şef neredesin?"

"Kahrolası, nerede şu Ae 4/7?" Dolabın derinliklerinden çıkarak tehditkâr bir ifadeyle yüzüme baktı.

Ona son yazı işleri toplantısından sonra lokomotifi tamire göndermek zorunda kaldığımızı hatırlattım; şef yeni bir hız rekoru denemesi yapmak isterken, bir sol virajda raydan çıkmış ve büyük bir yay çizerek kalorifere çarpmıştı.

"Doğru ya!" Masasına döndü ve transformatörün düğmesine dokundu. Ae 3/6, pembe kuvars, karısının resmi ve dosya yığını arasından şimdi iki misli hızla dolanıyordu.

"Zingg hakkında yazacağın yazı nasıl gidiyor?"

"İyidir. Werner Munzinger Paşa ismi senin için bir şey ifade ediyor mu?"

"Afrika araştırmacısı mı? Elbette, Devlet Başkanı Josef Munzinger'in oğlu, 1848 öncülerinden. Babası hükümete girdiğinde, kalkıp Mısır'a gitmişti. İhtiyara fark atmak için firavun olmak istiyordu herhalde, heh heh!"

3

17 Kasım 1848, öğleden hemen önce. Aare üzerinde kalın sis perdeleri süzülüyor. Mevsime göre alışılmamış bir şey değil bu, ama martılar sisten hoşlanmıyorlar; gümrük binasından kasabanın içine doğru uzanan tahta köprünün korkuluğunun kenarına tünemiş, alıngan bir edayla kıpırdamadan duruyorlar. Olten, o zamanlar henüz bir ana merkez değil, çünkü daha her yerden demiryolu geçmiyor. O sonbaharda Olten, ortaçağa özgü, kalın kent duvarlarının arkasında ürkekçe saklanan bin beş yüz sakiniyle köhne, can sıkıcı bir kasabadan başka bir şey değil. Sonraları hastanelerin ve fabrikaların kurulacağı yerlerde solgun sabah güneşi altında göz alabildiğine uzanan inek otlaklarından ve patates tarlalarından buharlar yükseliyor.

On altı yaşlarındaki solgun, çelimsiz bir delikanlı, nehirden yukarı doğru birkaç yüz metre ileride, kıyıdaki bir kayanın üzerine oturmuş, suya küçük taşlar atıyor. Nehrin içinden orada burada yosun kaplı çürümüş tahtalar su yüzüne çıkıyor. Altın arayıcıları! Altın arayıcıları hâlâ burada olsalardı keşke! Delikanlı yüzüne düşmüş sarı saç tutamını geriye atıyor. Babası onlardan sık sık söz ederdi: 1820 yılının Mayıs'ından Eylül'üne kadar altmışın üzerinde adam burada altın yıkamıştı. Korkunç heriflerdi bunlar; asker eskileri, topraksız çiftçiler, yersiz yurtsuz zanaatkâr çıraklarıydılar. Hepsi de bütün bir Aşağı Aare bölgesinin arama haklarını on yıllığına satın almış bulunan Olten posta memuru Frei için çalışıyorlardı. Bu korkunç herifler, bir yaz boyunca gün-

de on saat, bellerine kadar suyun içinde kalmışlardı, altınlı kumu dere yatağından küreklemiş ve incecik altın levhalarını elemişlerdi. Posta memuru Frei sonbaharda ganimetini tartmış ve çok az olduğuna karar vermişti. Altmış adam artık gitmek zorundaydı, Kaliforniya'ya veya nereye isterlerse oraya. Her halükârda Olten'de onlara yer yoktu ve işte o zamandan beri Aare'de tahta elekler ve yıkama tezgâhları çürümekteydi. Olten Kaliforniya değil ki, diyor babası.

Werner Munzinger, suyun içindeki pek uzakta olmayan bir tahtaya küçük bir taş fırlatıyor. İsabet ettiremiyor. Ağabeyi Walther her zaman isabet ettiriyor. Walther asker. Ama bu arada Werner'den sadece iki yaş büyük. Bir yıl önce, Katolik Kantonu'na karşı yapılan özel birlik savaşına katıldığında, gerçekten ateş etmişti. Hatta Walther göğüs göğüse mücadele sırasında bir de kılıç ele geçirmişti; Luzern'e muzaffer ordunun başındaki kurmayların arasında, atının üzerinde girmişti. Ben asker olamam, diye düşünüyor Werner. Bir kere zaten ağabeyi asker, ikincisi o kadar iyi nişan alamıyor. Peki o zaman ne yapacak? Werner gelecek yıl liseyi bitiriyor, sonra Bern'e üniversiteye gidip üniversite öğrenimine başlaması gerekiyor. Teoloji iyi olabilirdi, insana ilişkindi. Ama o geri kafalı papazları görmek bile yetiyor. Babası doktor olmasını istiyor... Werner'in karnı acıkıyor. İnşallah hemen öğle olur. Büyükannesi dünyanın en iyi omletlerini yapar.

Werner yukarı kent kapısına yaklaştıkça rastladığı insanlar çoğalıyor.

"Merhaba Werner! Babana kendisini tebrik ettiğimi söyle!"

Nesi var bu insanların bugün böyle? Niçin hepsi ona bakıyor?

"Tebrikler!"

Hatta biri şapkasını bile çıkarıyor! Şimdiye kadar hiçbir yetişkin onun önünde şapka çıkarmamıştı. Sonra şu kadın da durmadan gülümsemekten vazgeçmiyor. "Memleketimizin selameti saygıdeğer babanızın üzerinde olsun!"

Ah evet, babası. Dün Bern'de Federal Parlamento'ya

milletvekili seçildi. Beklentilere uygun biçimde. Babası tanınmış bir adam. Otuz yıl önce bile özgür düşünen bir devrimciydi, İtalya'ya sürgüne gitmek zorunda kalmıştı, geri dönmüş ve 1830'da Solothurn'u soylulardan temizlemişti. Werner bu hikâyeyi pek çok kez dinlemişti. İntikam için evlerine girip babasının en çok sevdiği kanaryasını kızartan gerici trampetçi binbaşısının hikâyesini de. Werner politikacı olmak istemiyor. Babası zaten politikacı. Yeni bir şey yapmak istiyor, güzel bir şey, büyük bir şey – ama ne? İlkbaharda Bern'e gidip üniversiteye başlaması gerekiyor. Ne okuyacağını bilmiyor. Her şey çoktan tüketilmiş, eskitilmiş, yıpratılmış ve de can sıkıcı.

Werner, yukarı kapıya giden köprünün üzerinde kasaba mezarlığına doğru yön değiştiriyor. Çok aşağıda kasaba surları boyunca cılız bir dere akıyor. Akarsuyun sağ ve sol yanındaki çalılıkların arasında kokuşmakta olan yiyecek artıkları ve kesilmiş hayvanların bağırsakları var; köprünün alt kısmında, haftalardan beri, parçalanmış kahverengi postunun arasından kaburga kemikleri fırlamış ölü bir at yatıyor. Werner, ana caddeden yürüyerek Munzingerlerin evine giderken bir vatandaş geceden kalma lazımlığını pencereden dışarıya, yolun yosun bürümüş taşları üzerine boşaltıyor. Bu köhne kasabanın kasvetli sokakları zaten her zaman pis kokmuştu. Munzinger ailesi on bir kuşaktan beri bu surların içinde yaşıyor. Dört yüz yıldan beri. Bu kadarı yeter. Werner artık burada kalmak istemiyor. Ağabeyi de istemiyor. Babaları elbette haklı: Aile bu kasaba surlarının koruyuculuğu altında zengin olmuştu. Munzingerler dört yüz yıl boyunca burada bez dokumacısı, demirci ve tüccar olarak barış içinde, gayretle ve tekdüze bir şekilde çalışmışlardı. Saygın, nüfuz sahibi bir aile. Ama Werner artık istemiyor. Bu çok can sıkıcı onun için. Eğer altın arayıcılarına yer yoksa, o da burada kalmak istemiyor.

4

Dışarıda hava çoktan kararmıştı, ben hâlâ ofisimde oturuyordum ve Dieter Zingg üzerine daha tek bir satır bile yazmamıştım. Boş ekranda kim bilir kaçıncı kez üç kelime yazıp hemen tekrar sildim. Ayağa kalktım, gidip kahve aldım, sonra beş kelime daha yazdım, masamın üzerindeki ataçları büyüklüklerine göre ayırdım, iki kelime daha yazdım ve hepsini birden sildim, kauçuk ağacının yapraklarının tozunu aldım ve on beşinci sigaramı yaktım.

Her zamanki gibi sessizce arkamdan yaklaşan şef, "Max, kaşarlanmış hayalperest!" diye gürledi. "Zingg portresinde ilerleme var mı? Yazıyı yarın sabah erkenden bana getiriyorsun, tamam mı? Baskıya girmeden önce yazıyı görmek istiyorum. Koca Zingg'i ezelden beri tanırım. Eğitim Fakültesi'nde birlikte çile doldurmuştuk. Sonra ikimiz de komünistlere katıldık elbette, heh heh! Bu, –bir dakika– neredeyse otuz yıl önceydi. Bunu makalende yazmak zorunda değilsin tabii, heh heh!"

Arkasından seslendiğimde dışarıya çıkmak üzereydi.

"Şef! Olmuyor."

"Olmuyor da ne demek?"

"Zingg olmuyor, demek. Aklıma yazabileceğim hiçbir şey gelmiyor açıkçası."

"Koca Zingg hakkında yazacak hiçbir şey aklına gelmiyor ha? Ama bir düşün: Sakalı. Sanatçılığı. Evceğizi. Gölet. Karısı. New York. Üç kızı. Tokyo. Ve şimdi bir de politika. Senin aklına hiçbir şey gelmiyor demek? Hadi, hadi!"

"Biliyorum elbette, ama nasıl söyleyeyim: Adam... adam.... Bir şekilde...."

"Evet?" Şef bana sabırlı bir ilkokul öğretmeni ifadesiyle baktı.

"İyi de, o...."

"Söyle be adam!"

"O... o bir..."

"Madrabaz mı, en sahtekârından?"

"Evet, tam da bu işte." Şef en isabetli tanımı yapmıştı, en mükemmel ve mümkün olan tek tanımı. Kantonlar Parlamentosu üye adayı Dieter Zingg'in portresini iki kelimeyle çizivermişti. Yazı yazılmış, iş bitmişti, artık eve gidebilirdim.

"Bizim Zingg'in çıtkırıldım bir orta sınıf süprüntüsü olduğunu mu düşünüyorsun?"

"Evet."

"İkiyüzlü bir fırsatçı mı? Dar görüşlü bir sanatçı bozuntusu mu?"

"Evet."

"Ödlek bir sözde hümanist mi? Neme lazımcı bir fırça sallayıcı mı? Bağnaz bir kifayetsiz mi?"

"Evet."

"Sevgili Max, şimdi beni dinle: Birincisi bu portreyi yayınlamamız gerekiyor, çünkü Kantonlar Parlamentosu üyeliğine aday olan herkes için bunu yapıyoruz. İkincisi senin işin tam da bu tür şeyler. Üçüncüsü de: On altı yaşındaki bir lise öğrencisinin senin gibi şekil değiştirmiş otuzluk bir hippiyi iki sözcükle tanımlaması gerekse hangi kavramları kullanacağını sanıyorsun?"

Şef elbette haklıydı. Onun her haklı çıkışında acayip öfkeleniyordum. Şu portre işi biter bitmez bir bara gidip kasten kafayı bulacaktım. Ağır ağır, ama adamakıllı, rahatlama amaçlı.

Şef çıkar çıkmaz telefon çalmaya başladı.

"Oltner-Nachrichten-yerel yazı işleri-ben Mohn-iyi günler!"

"Sen misin, Max?"

Ingrid. Ah, Ingrid. "Evet, merhaba, nasılsın?"

"Sağ ol, iyidir, harika, mükemmel! Ya sen?"

"Ben de, ben de. Aynı senin gibi, harika!"

"İyi. Bak şimdi, bu akşam ufaklıkla program dışı olarak sen ilgilenebilir misin? Önemli bir toplantım var. Yarım saat içinde – senin için uygun mu?"

"Ah elbette."

Aslında benim için hiç uygun değildi. Sonuçta bu akşam kafayı bulmak istiyordum. Neyse, önemli değil. Oğlum daha önemli. Ben de yarın kafayı çekerim. Şu Zingg portresini de oğlan uyuyunca evde yazarım.

Ingrid, ah Ingrid. "Sen misin, Max" derken sesinde hafif bir titreme yok muydu? "Evet, merhaba, nasılsın" derken ben biraz titredim. Ayrılmak zorunda kalışımızın üzerinden ne kadar geçti? Ne, daha sadece dört ay mı? Bana yedi yıl gibi geliyor.

O akşam televizyonda İsviçre-Macaristan maçının özet yayını vardı. Ben televizyonun karşısına geçmek yerine ellerimde tıkabasa dolu iki alışveriş torbasıyla savaş vererek merdivenleri tırmandım ve torbaları mutfak masasının üzerine bıraktım. İki naylon torba.

"Kâğıt torbalardan almalıydın, canım. Onlar çevre sağlığına daha uygun." Ingrid buz mavisi Husky gözlerini bana dikti.

"Ama kâğıt torbalar yırtılıyor. Alışveriş torbalarının yırtılmasını istemiyorum. Ufaklık nerede?"

"Uyuyor – ne yazık ki."

"Nasıl yani?"

"Çünkü sonra gecenin yarısını uyanık geçirecek de ondan."

Akşam için kötü bir başlangıç. Televizyona doğru zarif bir geçiş yapma hayallerim çöktü. Torbaları boşalttım: yumurta, tereyağı, kahve, yoğurt, yoğurt, süt, süt ve yine süt, havuç, beyaz ekmek...

"Niçin beyaz ekmek?" diye sordu Ingrid.

"Ne demek, niçin beyaz ekmek?"

"Beyaz ekmek iyi değil. Besin değeri yok, dişler için kötü, hazmı zor..."

"Bana ne. Ben seviyorum."

"Demek öyle. Beyaz ekmek seviyorsun ve gerisi senin için önemli değil." Ingrid'in sesi yükselip gerginleşti. Kadınca kavga sesi. "Alışverişi sadece kendin için yapmıyorsun, canım. Biz de buradayız."

"Biliyorum. İki yıldır sadece kendim için alışveriş yaptığım yok zaten."

Ingrid mutfak masasının başına oturdu, gergin parmaklarını sarı saçlarının arasından geçirdi ve kendisine bir bardak şarap doldurdu. Ne kadar da güzeldi.

"Bu böyle olmaz. Görüş birliği sağlamalıyız. Bir kere beyaz ekmek..."

"Tamam tamam, kabul. Şu andan itibaren tam tahıllı ekmek almaya başlıyorum. Anlaştık mı?"

"Hayır, bu şekilde değil! Bu meseleye konuşarak bir çözüm bulmalıyız."

"Pekâlâ, n'apıyoruz şimdi: Beyaz ekmek mi, tam tahıllı ekmek mi?"

"Max, sen inatçı keçinin birisin. Sen bir budalasın."

"Ve sen de regl dönemindesin sanırım."

Saçma ama, Ingrid gerçekten de regl dönemindeydi. Hızla ayağa kalktı, buz mavisi Husky gözleriyle beni oydu, şarap bardağını kaptı ve içindekini suratıma boşalttı. Filmlerdeki gibi. Ben de ona bir tokat attım, yine filmlerdeki gibi. Alışkın olmamam yüzünden fazla kuvvetli vurmasaydım, bu kadarla da kalacaktı. Bu yüzden dengesini kaybetti, devrildi, başını buzdolabının üst köşesine çarptı ve soğuk seramik zeminin üzerine serildi. Şarap saçlarımın arasından süzülüp beyaz gömleğimin üzerinde mor lekeler bıraktı. Ingrid yerinden doğrulmadı. Bir an gözlerinden bir kıvılcım geçti, sonra hafifçe inleyerek boynunu tuttu. "Çok acıyor." Sesi, ölüm sezgisi sinmiş soğuk bir esinti gibiydi. Ambulans çağırmadan önce Ingrid'i mutfak zemini üzerinde örtüler ve yastıklarla sarmaladım.

Kısacası, boyun omurlarından biri zedelenmişti. Bir yırtılma. Hastaneye gidişimizden hiç söz etmek istemiyorum,

kazanın nasıl olduğuna dair binlerce sorudan da, kucağımda uyuyan oğlumuzla neon ışıklı bir bekleme salonunda geçirdiğim korku dolu geceden de söz etmek istemiyorum, hele doktorların ve hemşirelerin suçlayıcı bakışlarından hiç.

Zingg dosyamı toparladım ve eve gittim. Ingrid ufaklığı dakik olarak tam yedi buçukta kapıda bıraktı. Oğlana en sevdiği yemeği pişirdim, spagetti ve konserve elma kompostosu. Sonra dişlerimizi fırçalayıp yattık. Ufaklık iki dakikada uyudu, ben de çalışma masamın başına geçtim. Yüz seksen satır. Bir kere başladım mı, gerisi kendiliğinden gelirdi. Ufaklığı bırakırken Ingrid ne kadar da aceleciydi. Neyse ki hemen uyudu, şimdi rahat rahat çalışabilirim. En zoru başlangıç zaten. Bu akşam sadece girişi yazacağım, gerisi için yarın bol bol zamanım var. Hadi bakalım: Girişi neyle yapıyorum? Çiftlik mutfağının tasviriyle mi? Hayır – bu çok zevksiz. Ellerine un bulaşmış kadın ve sarı saçları örgülü kızlar mı? Fazla tehlikeli – şu veya bu şekilde kadın düşmanı bir yaklaşım olarak yorumlanabilir. Sanatla mı giriş yapmalıyım? Sarı ateş çemberi içinden geçen mor siluet. Bundan kendim bir şey anlamadım ki. Yoksa politika mı – kaygı, gezegenimiz yeryüzü ve insanlık? Hayır. Bu olmaz. Bunlarla başlamayacağım kesin. Olmaz gerçekten de.

Ingrid az önce müthiş bir telaş içindeydi. Ne tür bir toplantısı olduğunu bilmek isterdim doğrusu – hayır, beni ilgilendirmiyor. Kadınların da durmadan birtakım kurslara gidip dernekler kurması eksikti zaten! Çocuklarına ayıracak zamanları kalmamasından bana ne. Ben baba olmaktan hoşnutum, bütün babalık görevlerimi severek yerine getiriyorum, aslında ben en başından beri bir feministim. Bence biz erkekler niçin çocuk eğitimini kadınlara... Hop, ne saçmalayıp duruyorum ben!

Zingg notlarımı ve arşiv malzemelerini çalışma masamın üzerine yaydım. Bu arada elime, şefin geçerken masama fırlattığı küçük, sempatik bir kitapçık geçti. Hoş bir şekilde kitap küfü kokusu sinmişti üzerine. Sırtında altın yaldızlı, kabartma harflerle şunlar yazılıydı: *Werner Munzinger Paşa, Yaşamı ve Etkinlikleri.*

5

Bern, 1849. Werner on yedi yaşında, üniversitede felsefe, tarih, coğrafya, Arapça ve İbranice okuyor. Gece yarısına az kala ağabeyi Walther ile birlikte gaz lambasının ışığı altında meşe ağacından bir masanın başında oturuyorlar. Walther yazılmasına babasının da katıldığı yeni anayasaya dalmış, Werner de önüne bir yığın kitap dizmiş, notlar alıyor. Evin içi sessiz, anne babaları çoktan yataklarına girmiş, hizmetçi kız da çatı katındaki odasına çekilmiş. Sadece ayaklı büyük saatin inatçı tiktakları ve köşedeki odun sobasının çıtırtıları duyuluyor. Pencerenin önünden evine dönmekte gecikmiş birinin arnavutkaldırımında yankılanan ayak sesleri geliyor.

Aniden tabanca patlamış gibi bir ses – Werner, domuz derisi kaplı kalın coğrafya kitabını kapattı. Abisi alnını kırıştırarak kitap dağının ardından ona bakıyor.

"Ne oldu?"

"Kitabımda kötü bir koku var!" diye yüksek sesle karşılık veriyor Werner. "Bütün kitaplarımda kötü bir koku var!"

"Ne kokusu bu peki?"

"Toz kokusu. Yaşlı adamların berbat nefeslerinin kokusu. Uzun zamandır dönmeyen dişlilerin arasındaki acılaşmış makine yağı kokusu – bilmiyorum işte."

"Temiz havaya mı ihtiyacın var?"

"Evet. Aynen."

Ağabeyi gülümsüyor. "O zaman kitabını tekrar aç. Yoksa yarın sabah erkenden Olten'e dönmek zorunda kalabilirsin. Ursula Teyze hâlâ baharatçı dükkânına çırak arıyor."

O gece Werner ve Walther hiç uyumuyorlar. Sabah alacasına kadar saatlerce çalışıyorlar. Saat altıda hizmetçi kız kalkıyor. Sayın milletvekilinin iki oğlunun haline şaşıyor ve onlara sütlü kahve getiriyor. Werner ve Walther birbirlerini uyanık tutuyorlar; birinin başı düşünce diğeri onu canlandırana kadar sarsalıyor. Tekrar gece ve tekrar gündüz oluyor, sonra bir gece ve gündüz daha. Ancak yetmiş iki saat sonra ikisinin de başları okul kitaplarının üzerine düşüyor ve sandalyelerinin üzerinde derin ve uzun bir uykuya dalıyorlar.

6

Şu lanet olası Zingg portresi. Pes ettim. Bugün bundan bir şey çıkmaz artık, ayrıca yarın da bir gün değil mi? Her halükârda bu akşam kafayı bulmaya karar vermiştim zaten. Bugün yapabileceğin işi yarına erteleme. Ufaklığa aceleyle bir kez daha göz attım –bir saatçik bensiz de uyuyabilirdi– ve müdavimlerinden olduğum "Öküz" bara gittim. Uzun ahşap masanın en ucuna oturdum. Küçük Rockçı Willy, Büyük Hippi Werni ve iki başka tip daha yanımda kâğıt oynuyorlardı. Garsonu beklerken etrafıma bakındım. Orada tezgâhın başında duruyordu: kasabanın en güzel rockçı kızı Polja. Onu uzun zamandır görmüyordum. İlginç bir ismi vardı; efsane, babasının Rus olduğunu, birtakım politik nedenlerle İsviçre'ye kaçtığını ve tahminen yine birtakım politik nedenlerle tekrar tüydüğünü anlatıyordu. Polja simsiyah saçları, kara gözleri ve uzun bacaklarıyla başlı başına bir gösteri gibiydi. Bütün kasabanın en güzel motosikletine sahip olması durumu daha da zorlaştırıyordu; 76'lık bir Harley-Sportster, ateş kırmızısı ve bir dikiş makinesi kadar tertemiz. Polja, ağır deri ceketinin altında geniş omuzlarını iyice geriye kaykıltmış, uzun boynu bir kuğu gibi yaylanmış gururla tezgâhın başında duruyordu. Rujunun rengi Harvey-Sportster'inin benzin tankı kadar kırmızıydı.

Masamda Jass[1] oynayan dörtlüden biri Polja'ya bakıp durmama takıldı. Yanındakini dürttü: "Hey Willy, şu guruguru numaranı yapsana bir!"

---

[1] İsviçre'de iki, üç veya dört kişiyle ve otuz altı kartla oynanan bir kâğıt oyunu. (Ç.N.)

O zaman Willy elindeki kâğıtları masanın üzerine bıraktı ve kollarını vaktinden önce yuvadan düşmüş bir kuş gibi çırpmaya başladı: "Polja, buraya baksana! Guru, guru! Ben küçük bir güvercinim! Ben küçük bir güvercinim!"

Yanımdaki Jassçılar gülmeye ve takılarak bağrışmaya başladılar. Hiçbir şey anlamamakla birlikte ben de hafiften gülmek zorunda kaldım. Polja duruşunu koruyordu, yalnızca dudakları biraz titriyordu. Başarısıyla kendinden geçen Küçük Willy tekrar kanat çırpmaya başladı: "Guru, guru, ben küçük bir güvercinim, minicik, sevimli, küçük bir güvercin!"

O zaman Polja ondan yana dört ceylan adımı attı ve bu, Küçük Willy'nin tepesine dikilmesine yetti. Hiçbir şey söylemedi, sadece öylece durdu. Willy, Polja'nın yüzüne bakabilmek için iyice geriye yaslanmak zorunda kaldı. Elini teatral bir şekilde bira bardağının üzerinde tutarak: "Bu kadar yaklaşma ama! Zavallı bir güvercinciğin bira bardağını gözyaşıyla doldurmak istemezsin herhalde!"

Polja tek söz etmeden döndü ve tekrar tezgâhın başına gitti. Küçük Rockçı Willy, birasından keyifle bir yudum aldı. Diğer üç Jassçı biraz daha gülüştüler, ama aslında bunu sadece Küçük Rockçı'ya arka çıkmak için yaptılar. Polja için üzülmüşlerdi, ben de üzülmüştüm.

Masaların etrafında, kızlı erkekli öğrencilerden, sosyal danışmanlardan ve amatör müzisyenlerden oluşan homojen bir kitle oturuyordu. Aynı ölçüde rengi atmış pamuklu giysileri, pırıltısız saçlarının arasındaki renkli perçemleriyle neredeyse birbirlerinden ayırt edilmiyorlardı. Hepsi de Parisienne light içiyor ve bir gövdenin nerede bitip diğerinin nerede başladığı anlaşılmayacak kadar dip dibe oturuyorlardı. Küçük Rockçı'nın uygunsuz davranışı karşısında hepsi de bir ağızdan öfkelenmişti. Bu şekilsiz et yığını bir düzine kadar ağızdan tıslarcasına konuştu: "İlkellik... bu da ne demek oluyor... rahat bırakın yahu... hep aynı..."

Küçük Willy, et yığınının içinden konuşan bütün ağızlara baktı, diğerlerinden biraz daha yüksek sesle veya biraz daha net ya da küstah konuşan bir tanesini aradı. Gerginleş-

mişti, bakışları oradan oraya dolaşıyordu, ama canavar kavranacak gibi değildi, şekilsiz, yumuşak ve bir tramplen minderi gibi hareket uyumluydu. Willy, minderin kendisini altına gömebileceğinden korktu. Aniden sandalyesini yana itip ayağa kalktı, barın orta yerine gidip çizmeli ayağını yere vurarak bağırdı: "Ne oluyor burada? Birisi bir şey mi söylüyor? O zaman ortaya çıksın!"

Bir an için ortalık sessizleşti. Tehlikeli bir sessizlik. O sırada mekânın gerilerinden bağıran bir kadın sesi duyuldu: "Bana bir Yunan salatası getirir misiniz lütfen?"

Polja sessizce güldü ve bunun üzerine bütün et yığını gülmeye başladı; kahkahalar arasında, bir gazeteye uzanan, tuvalete giden, yer değiştiren veya oturduğu yerde kalan tek tek insanlar halinde ayrışmaya başladı. Küçük Rockçı aralarında kaybolarak ortada kaldı. Etrafından vızır vızır öğrenciler ve sosyal danışmanlar geçiyordu. Düşman havaya karışıp kaybolmuştu. Üç Jass arkadaşı keyifle homurdanıyorlardı. Yanımda oturan Büyük Hippi Werni kâğıtları dağıttı ve seslendi: "Willy gel, devam ediyoruz."

İkinci biradan sonra tuvalete gitmem gerekti. Daha pisuarın başına geçmeden Werni dibimde bitti.

"Bana bak Werni, söylesene bu guru-guru hikâyesinin aslı ne?"

"Eveeet," dedi ve keyifle gözlerini yumdu. "Aslında hiç de eğlenceli bir şey değil. Polja geçen yaz bir güvercini üstüne basıp ezerek öldürdü. O zamandan beri kederli."

"Ne yaptı dedin?"

"Bir güvercini ayağının altında ezdi. Kilisenin oradaki alçak duvarın üzerinden atlamıştı – neresi biliyorsun. Yüksekliği bir metre bile değil, ama güvercin için yetti. Zavallı hayvan, uçup kaçmaya fırsat bulamadı. Ve Polja'nın ayağında paraşütçü çizmeleri vardı. Kız o zamandan beri çok kederli. Kimseyle konuşmuyor, erkek arkadaşını terk etti, öylece tezgâha yaslanıp içiyor, sigarayı da çok fazlalaştırdı."

Yerime döndüm ve içimden sessizce bir yığın soruyu evirip çevirmeye başladım. Polja, paraşütçü çizmesinin kauçuk tabanının altında güvercinin incecik kaburgalarının

çıtırtısını duymuş muydu? Kuş aşırı olgun bir üzüm gibi patlamış mıydı, bağırsakları ve içindekiler asfaltın üzerine saçılmış mıydı? Ve Polja korkuyla ayağını kaldırdığında, güvercinin yarısı paraşütçü çizmesinin derin taban profilinin içine yapışıp kalmış mıydı? Polja yakındaki kestane ağacından bir dal kırıp çizmesinin tabanındaki beyin artığını, kafatası kalıntısını, tüyleri, deriyi, sümüksü dokuyu ve kemikleri temizlemek zorunda kalmış mıydı? Ve sonunda kaldırımı kim temizlemişti?

Ayağa kalktım, üç adet tek hörgüçlü deve adımı attım ve Polja'nın yanına dikildim.

"*Ciao*,[1] Polja. Güvercin hikâyesine üzüldüm."

Polja susup gözlerini boşluğa dikti.

"O zamandan beri çok kederli olduğunu duydum."

Polja sustu.

"Güvercinler hakkında bir yığın şey biliyorum. Sana onlardan söz etmemi ister misin?"

Polja susmaya devam etti, ama başını azıcık benden yana kıpırdattı.

"Bak şimdi, sen güvercinlerin dünyanın en masum yaratıkları olduğunu sanıyorsun. Bir solucana bile saldıramayacak ve insanların önlerine attığı kuru ekmeğe kayıtsız şartsız muhtaç olacak kadar barışçıl ve aptal olduklarını düşünüyorsun. Öyle değil mi?"

Polja susuyordu, ama dudaklarının üzerinde küçük bir gülümseyiş unutmuştu.

"Ama şunu bil ki, yanılıyorsun. Aslında güvercinler oldukça tehlikeli hayvanlar, rafine ve sinsi. Seni katletmek isteyen güvercindi. Bunun yerine sen onu hallettin. Güvercinin şansı yokmuş sadece ve sen şanslıymışsın. Hepsi bundan ibaret."

"Artık beni rahat bırak. Sen sarhoşsun." İfadesindeki gülümseme kayboldu.

"Beni dinlersen söylediklerimi sana kanıtlayacağım."

Polja'nın dudakları bir çizgiye dönüştü. Gözlerini, sade-

[1] (İt.) "Hoşçakal" anlamına gelen, ama Almanca'da "merhaba, selam" anlamında da kullanılan sözcük. (Y.N.)

ce beyazları görünecek kadar devirdi.

"Düşün ki sen tarihî kent merkezinde dolaşıyorsun. Önünde bir güvercin sürüsü yolu kapamış. Onlara yaklaştığında ne olur?"

Polja işitilebilir biçimde soluğunu bıraktı.

"Onlara yaklaştığında güvercinler ne yaparlar Polja? Ne yapacaklarını söyler misin bana?"

"Peki, havalanıp kaçarlar."

"Doğru!" Kendimi zafer kazanmış hissediyordum. "Ama ne zaman?"

"Nasıl ne zaman?"

"Ne zaman havalanırlar? Sen daha yaklaşmadan mı? Daha millerce uzaktayken mi?"

"Hayır, seni baş belası. Son âna kadar beklerler."

"Doğru! Peki, havalanmak için neden en son âna kadar beklediklerini de biliyor musun?"

"Niye olacak? Tamamen budalalıklarından, zavallı yaratıklar."

"Yanlış! Bu budalalıktan değil, soğuk bir hesap sadece. Tanrı onları henüz kentlerin olmadığı ve güvercinlerin kayaların üzerinde tünedikleri milyonlarca yıl önce böyle programlamış. Bu hayvanlar kasten burnumuzun dibinden havalanıyorlar ki, dengemizi kaybedelim ve yuvarlanıp ölelim. Anlıyor musun? Senin güvercin de aynı oyunu seninle oynamış; ama birincisi, sen daha hızlıymışsın; ikincisi, kilisenin yanında kayalık yok. Olsaydı, sen aşağı uçmuş olacaktın ve güvercin de, senin kafatasının kırıkları arasından yayılan beynini gagalamış olacaktı. Zaten güvercinler sadece ekmek değil, bulabilirlerse ölü eti de yerler."

Şimdi Polja tümüyle bana döndü. Gerçekten de bütün Olten'in en güzel rockçı kızıydı.

"O bir güvercindi, Max. Bir panter değil." Yedi ceylan adımı attı ve bar kapısının öte yanında gözden kayboldu. Pencereden bir far ışığının aydınlığını gördüm. Sonra gecenin içinden 76 Sportster'in bas uğultusu duyuldu, hızla uzaklaştı ve duyulmaz oldu.

7

Gece yarısını az geçe yatağımdaydım. Ufaklık, çocuk odasında horulduyordu. Uzun süre uyuyamayacağımı hissettim, çünkü bütün iyi niyetli kararlılığıma rağmen sarhoş olamadım. Üçüncü biradan sonra bunun eğlenceli olmayacağını fark ettim; bu akşam kendimi biraz olsun daha neşeli, daha duyarlı veya daha öfkeli hissetmeden fıçılar dolusu şnaps veya bira devirebilirdim. Ve böylece oldukça hafif olan hesabımı üzülerek ödedikten sonra düşündürücü derecede erken bir saatte ve düşündürücü bir ayıklıkla eve döndüm. Şimdi, artık yatakta olduğum için içimi melankoli kapladı. Eskiden kafayı çekmek ne kadar eğlenceli olurdu! Bu böyle devam edemezdi. Ya alkol birader ve ben yeniden buluşacaktık ya da kendime yeni bir boş zaman meşgalesi aramak zorunda kalacaktım. Alkol, bütün bir gençlik boyunca sadık dostum ve ruh doktorum olmuştu, felsefi doğaçlamalarımın tükenmez kaynağı, saatler süren kahkahaların iksiri ve beni, kendisi olmasa ayna düzlüğünde olan yaşam yolumun kenarlarında soğuk ve emmeye hazır sürekli pusuda bekleyen kara deliklerin üzerinden geçiren güvenilir bir köprü olmuştu. İnsan yıllarla elbette uyanıklaşıyor ve her tuzağa öyle hemen düşmüyordu. Gökyüzünü uzun uzun seyretmekten, hastane ziyaretlerinden ve kaldırımda yürümekte romatizmal zorluklar çeken, postu ağarmış kısa sert tüylü baselerle yüz yüze gelmekten kaçınır oluyordu. Ama delikler yine de en beklenmedik yerlerde ortaya çıkıp önemli anlarda dengemi bozuyordu – örneğin

Ingrid'le ortak evimize taşındığımız o günün akşamında olduğu gibi. Yorgun, ama mutlu bir şekilde banyoda omuz omuza dişlerimizi fırçalıyorduk. Ingrid sol üstten üçüncü azı dişini fırçalamaya devam ederken, ben bütün dişlerimi iki kez fırçalamıştım bile. Diş macununu tükürdüm ve köpüğün lavabo deliğinde kabara kabara gözden kayboluşunu izledim. Hiçbir güneş ışığının aydınlatamayacağı bu karanlıkta görüşümü yitirdim; o derinliğin soğukluğunu hissettim, gizemli çekişinin gücüyle bütün sevgi ve ışık yanılsamalarını yutan kara deliğin şiddetli emişini duydum, beni o dipsiz deliğin içine düşmekten koruyan –daha ne kadar?– yaşam bağlarının hassaslığından korktum. Dehşet içinde lavabodan uzaklaştım.

Ingrid, ağzı köpük dolu, "Ne gördün?" diye sordu.

Sustum. Ingrid boştaki elini boynuma attı ve Husky gözleriyle güldü: "Yazık bu oğlana."

Ufaklık yan odada horuldarken benim yatağa gireceğim noktaya geldik mi? O sırada gecenin içinde bir motosiklet sesi gümbürdedi, hızla yükseldi ve sustu. Çıkarttığı sese bakılırsa, pekâlâ 76'lık bir Sportster olabilirdi. Artık daha fazla düşünmemeye karar verdim, yorganı gözlerime kadar çektim ve duvara doğru döndüm. Ama sonra – evet: Duyduğum, merdivenlerden gelen ayak sesleri miydi? Ağır paraşütçü çizmelerinden çıkan sesler? İnsanın, dış kapının kapanmadığı bir eski yapıda oturmasının avantajı bu, diye düşündüm. Ayağa fırladım, çocuk odasının kapısını kapattım ve tekrar yattım. Sonra daire kapısı açıldı ve birisi çevik ceylan adımlarıyla koridorda yürüdü. Bir an sessizlik hâkim oldu. Eğer şimdi yatak odamın kapısı açılırsa ne yapmalıydım? Yüzüm duvara dönük öylece yatmaya devam edecek ve uyur gibi yapacaktım. Kapım açıldı. Hiç kıpırdamadım ve düzenli nefes alıp vermeye gayret ettim. Açılan kaba bir fermuarın vızırtısı duyuldu – belki bir deri ceketinki. Sonra çeşitli ipeksi hışırtılar ve fışırtılar ve ardından iki çıplak ayak yatağıma yaklaştı. Çırılçıplak yattığım ve uzun zamandır çarşafları değiştirmediğim için kendi kendime hesap

verdim. Üzerimden yorgan kaldırılıp birisi yanıma uzandığında, nefes alışverişimin düzeni bozuldu. Sırtımda iki göğüs ucu hissettim, belimde hafif bir el ve boynumda saçlarıma doğru ilerleyen aralık dudaklar. Bütün gücümü toplayıp düzenli ve derin soluklar alıp vermeyi sürdürdüm; bundan sonra her ne olacaksa da, ben uyumaya devam edecektim – bu işle ilgisi olan, sorumlu olan ben değildim, zararsız bir uykucu işte. İki sıkı baldır ve yumuşak bir karın bana iyice sokuldu. Nefesinde hafif bir cin kokusu duydum ve hiç kıpırdamadım. O zaman iki el beni yumuşakça sırtüstü çevirdi; uyandırmamak için özen gösteriyorlardı. Narin bir beden yavaşça üzerime yerleşti ve hiç hareket etmeden öylece oturdu. İçinin derinliklerindeki ateşi hissettim ve kıpırtısız kaldım. Lavlardan dökülmüş bir Yunan masal yaratığı gibi uzun süre bu kızgın-taşlaşmış pozisyonda kaldık. Sonra o, çok hafif ve yavaş bir biçimde öne arkaya sallanmaya başladı, sanki hamileymiş ve uykudaki çocuğunu sallamak istiyormuşçasına hafif ve yavaş. Sonra devinimleriyle daireler çizmeye başladı, bu daireleri acelesiz karşılıklarla izlemeye başladım ve bir an geldi dünya sıcak bir ışık denizinin içinde çözüldü. Beden sessizce ve ağırlaşmış üzerime kapandı, bir yüz boynuma saklandı. İkimizi de örtüp uykuya daldım.

Evimin önünde bir motosiklet gümbürdeyince sabah alacasında uyandım. Bu pekâlâ 76'lık bir Harvey-Sportster olabilirdi.

8

Saat sekizi çeyrek geçe Ingrid ufaklığı aldı ve ben on dakika sonra *Oltner Nachrichten*'in yazı işlerine çıkan demir merdivenleri tırmanıyordum. Giriş kapısında neredeyse kafamı çarpacaktım. Kapı yine kilitliydi ve elektronik anahtarım yanımda değildi. Kırılmaz cam kanattan içeriye, kabul masasına doğru baktım. Şansım yoktu: Kabul masasında bugün Bayan Studer oturuyordu. Bayan Studer, elektronik anahtarını evde unutacak kadar aptal olanları görmezden gelirdi. İki kolumu birden havada çırptım – Bayan Studer beni görmedi. Cama vurdum – Bayan Studer beni duymadı. Ben de hatamın farkında ve aşağılanmış olarak demir merdivenin basamaklarından birine oturdum – ve Bayan Studer birden beni gördü. Kapıda saniyenin onda biri kadar süren bir vınlama duyuldu, ardından kilit açıldı. İçeriye girdim, gözlerimi yere çevirerek bir teşekkür mırıldandım ve dikkat çekmemeye olabildiğince özen göstererek Bayan Studer'in önünden hızla geçmeye çalıştım.

Bayan Studer başını çapraz bilmecesinden kaldırmaksızın, "Bay Mohn," diye seslendi. Sesi emniyeti açılmış bir el bombası gibiydi. "Şef on iki dakikadan beri sizi bekliyor!"

Şef, yazı masasının üzerine iyice eğilmişti. Rayların üzerinde, Ae 3/6'nın arkasına dizdiği yük vagonlarından bir kompozisyon oluşturuyordu.

Başını işinden kaldırmadan, "Eee Max, Zingg portreni doğurdun mu artık?" diye gürledi.

"Hayır şef, zaten ben de...."

"Nee! Hâlâ bitirmedin mi?"

"Şef..."

"Ne söyleyeceksen söyle Max, ne söyleyeceksen söyle artık. Karşımda kem küm edilmesine katlanamıyorum."

"...ben Zingg portresini yazmak istemiyorum."

Sonunda şef başını kaldırdı. Yük vagonlarını elinden bıraktı ve koltuğunda geri yaslandı. "Koca Zingg'in portresini yazmak istemiyorsun demek?"

"Yazmasam daha iyi."

"Koca Zingg hakkında hiçbir şey mi yazmak istemiyorsun?"

"Evet."

Şef bana acıyarak baktı. "Bir tür tiksinti mi duyuyorsun – mesele bu mu?"

"Evet."

"Bu dar kafalı, sözde sanatçının reklamını yapmak istemiyorsun, öyle mi?"

"Evet."

"Yazdığın şeylere kendin de inanmak istiyorsun, değil mi? Üzerine yazabileceğin daha anlamlı şeyler olduğu yolundaki umudunu yitirmedin daha, öyle mi?"

"Evet."

"Bir yazı fahişesi olmak istemiyorsun demek. Ve okul arkadaşım Zingg ve benim için hiçbir şekilde kuklalık yapmak istemiyorsun – mesele bu mu?"

"Evet."

"Ve bütün bu satılmış iş piyasası asabını bozuyor. Hem zaten üniversiteye dönüp eğitimini tamamlamak konusunu düşünmen gerekiyor. Ama artık üniversiteye de gitmek istemiyorsun, çünkü oradakiler de Koca Zingg'den de, benden de beter, değil mi?"

"Evet."

"Ama aslında bütün bunları daha on altı yaşındayken görmüştün. Ve sık sık, bir zamanlar niyetlendiğin gibi, Südsee kıyısına bir kaçabilsem, diye düşünüyorsun, değil mi?"

"Evet."

Burada şef ayağa kalktı, masasının etrafından dolaşıp

yanıma geldi ve bana sarıldı.

"Ah, Max! Seni anlıyorum – seni ne kadar iyi anladığımı bir bilsen! Tanrım, seni gerçekten anlıyorum! *Ben* kendimi bazen nasıl hissediyorum sanıyorsun? Burasının *bana* her zaman sadece keyif verdiğini mi düşünüyorsun? Ah, seni ne kadar iyi anlıyorum! Git, Max, bürodan dışarıya çık, temiz havaya çık!"

Şaşkınlıkla şefe baktım. "Ya Zingg portresi?"

"Git, dedim sana – git, daha bunun için gücün varken git! Temiz havaya çık – babaların tuttu mu bunun her zaman faydası olur! Güzel bir sabah geçir, hoşlanacağın bir şeyler yap: Saunaya git! Kendine yeni bir plak satın al! Bir dilim Karaorman pastası[1] ye! Arabanın radyosu için yeni hoparlörler al! Ve öğleden sonra geri dönüp şu sözde sanatçı Zingg'in portresini bitir. Yüz seksen satır, tamam mı? Hadi bana bu iyiliği yap, lütfen."

[1] Vişneli, çikolatalı ve kremalı bir pasta. (Ç.N.)

9

20 Temmuz 1852. Gıcır gıcır, yeni İskenderiye-Kahire ekspresi kızgın raylar üzerinde buharlarını salarak Nil Deltası'ndan geçiyor. Üçüncü mevki yolcuları, Mısırlı çiftçiler ve tüccarlar vagonların iyice ısınmış teneke damları üzerinde yolculuk ediyorlar. Buharlı lokomotifin dumanı üstlerine savrulurken büyük pamuklu örtülerle mallarını öğle güneşinden korumaya çalışıyorlar. Birinci ve ikinci mevki yolcularının yerleri, teneke damın altında. Bu ülkenin iktidar sahipleri burada yolculuk ediyorlar: Mısır'ı sultanları adına işgal altında tutan eğri palalı Osmanlı askerleri ve Mısır kral naibi hıdivi paranın yüzünü göstererek yumuşatan İngiliz işadamları.

Werner Munzinger de onların arasında. Artık yirmi yaşında, üç yıllık eğitimden sonra akıcı bir şekilde Arapça ve İbranice konuşuyor ve dili kullanmak üzere bir süre Kahire'de kalarak bilgilerini daha da yetkinleştirmek istiyor. Babasının altı aylık geçimini sağlamak üzere verdiği para özenle yerleştirilmiş göğüs cebinde duruyor. Werner pencereden dışarıya bakıyor. Çiftçinin yılda dört kez ürün alabildiği buğday ve mısır tarlaları göz alabildiğine uzanıyor. Zaman zaman pişmemiş toprak tuğlalardan evleriyle bir köy beliriyor. Bitimsiz ovanın üzerinde hiçbir yerde bir çit görünmüyor. Hayvanların kaçmaması için çiftçiler onları ayaklarından birbirlerine bağlamakla yetiniyorlar. Werner böyle bir kervanın ardından bakıyor. En önde bir manda otluyor, sonra bir deve, en arkada da bir küçük katır.

Saatler sonra Kahire'ye geliyorlar, tren duruyor ve Werner iniyor. Daha otele gitmek istemiyor. Küçük valizi uzun bir şehir turu yapabileceği kadar hafif. Öğle sonrasının geç saatlerinde bütün Kahire bir panayır yeri gibi görünüyor. Ticaret yapmak veya çene çalmak için cümle âlem sokaklarda buluşuyor. Evlerin pencerelerinde, ortalarında kare biçimli küçük delikler bulunan ahşap kafesler var; bu deliklerden birinin ardında zaman zaman peçeli bir siluet görünüp sonra yine gözden kayboluyor. Çoğu sokakta ev dizileri arasında aşağıya hoş bir gölge ve serinlik veren hasırlar gerili. Werner kalabalığın içinde kendisine yol açıyor. Her adımda karşıdan gelen birisinden kaçmak, birkaç metrede bir yoldaki bir çukurun üzerinden atlamak veya yerde yatan bir dilencinin etrafından dolaşmak zorunda kalıyor. "Burada körlerin işi zor," diye düşünüyor Werner ve kadın, erkek, çocuk, yüzlerce körün önünden geçtiğini görüyor; kötü bir kurtçuk içeriden gözbebeğine vardığında bu insanların gözleri, sivri bir şeyle delinmiş yumurta sarıları gibi dışarı akıyor. Birdenbire koşturarak iki hizmetkâr geliyor ve ellerindeki gümüş kakmalı bambu sopalarla yoldaki insanları kovalıyorlar. Dar sokağın içinden fazla hızlı geçen Osmanlı atlı arabasına yol açıyorlar. Arabacı bağırıyor, arabanın içindeki gururlu Osmanlılar arkalarına yaslanıp aşağıdaki halka tepeden bakıyorlar. Werner yürümeye devam edip çoğu evin boş durduğu ve karanlık pencerelerin sokağa tehditle açıldığı daha ıssız bölgelere ulaşıyor. Burada aynı zamanda kubbeleri çatlamış ve çabucak çöl tozuna karışmaya hazır cami yıkıntıları da var. Sonunda iç surlara, büyük Sultan Selahattin'in yedi yüz yıl önce toz rengindeki şehrin üzerine diktirdiği bu direngen kaleye varıyor. Werner, otelde günlüğüne şunları yazıyor:

Yukarıda, Muhammed Ali'nin cami mezarının, çökmekte olan şehre tepeden baktığı Kahire iç surlarına çıktım. Doğu'nun olağanüstü berraklıktaki akşamlarından biriydi. Güneş daha ufkun üzerindeydi ve vedalaşmakta olan ışınları yüzlerce minarenin üzerinde salınıyordu. Kendine has

güzelliği olan, daha önce görmüş olduğum her şeyden daha muhteşem bir manzaraydı: Orada, batıda kıyıya taşmış, ülkenin eski bereket kaynağı deniz benzeri Nil uzanıyordu, daha da ileride akşama karşı çöl kumuna keskin çizgilerle çizilmiş, başka zamanları da görmüş olan ve daha başka şehirlerin ve başka halkların da yok oluşunu görecek olan piramitler ve burada altımda Kahire, halifenin muzaffer şehri. Nasıl bir karşıtlık, orada sonsuzluğun simgeleri, burada geçiciliğin! – Güneş battı, Doğu'da hava hızlı kararıyor. O sırada en yakındaki minareden müezzinin gümüş tınılı sesi yükseldi ve yüzlerce ses aynı melodiyle ona katıldı: "Allahü ekber! Allah büyüktür! İbadet edin ey müminler: Allah birdir ve Muhammed onun elçisidir!"

Ve milyonlarca kişi, aynı saatte, aynı inançla, aynı Tanrı'ya bu törensi methiyeyle ibadet etti. Tınılar, dilencilerin eğilip kalkışları gibi yükselip alçalıyordu; koro bir göğüsten çıkan en yüksek tonlara ulaşıp soluk soluğa yüksek kubbeleri dolduruyor, melankolik bir altoya iniyor ve hayalî bir mırıltıya dönüşüp sönecek gibi oluyordu. Sonra erkeklerin ve oğlanların sesleri tek ses halinde tekrar yükseliyor ve tekrar tek tınılı bitiş cümlelerinde eriyordu. Kasvetli lambaların kıramadığı karanlıkta sesler engelsizce insanın yüreğine kadar işleyebiliyordu. Bu seslerin susacağı, Kahire'nin yangın yerine döneceği ve Müslümanların ülkesinde Avrupalıların yasa yapacağı günler ne zaman gelecekti? Batı'nın kendisi için çöküşün çanları ne zaman çalacaktı? – Sarsılmıştım, ağlamak istiyordum.

10

Temiz havaya çık ve güzel bir sabah geçir, demişti şef. O sırada sesindeki el bombalarını ahizeye doğru fırlatmakla meşgul olan ve bana ayıracak zamanı olmayan Bayan Studer'in önünden geçtim. Güzel bir sabah geçir – eğer insan ne yamaç paraşütü ne de planör kullanıyorsa, Karaorman pastası sevmiyorsa ve yararsız nesneleri satın almaktan da hiç hoşlanmıyorsa, buz gibi bir kış gününde bu hiç de kolay bir şey değildi. Amaçsızca kasaba merkezine doğru yürüdüm ve adım adım ilerleyen ve gövdeleri solgun sabah güneşinde parıldayan, uzun bir araba kuyruğunu geçip geride bıraktım. Yoksa şefin önerdiği gibi gerçekten de saunaya mı gitmeliydim? Aare'nin buz gibi soğuk sularında kuğular ölümle buluşurken, ben bir domuz gibi terlemeli miydim? Kuğular, işte buldum. Nihayet bu soğukta ne yaptıklarını görmeye gidebilirdim.

Trafiğe kapalı olan yaya bölgesinde elinde siyah bir dosyayla bir adam duruyordu. Gözlerinin etrafında kara halkalar vardı ve olduğundan çok daha yaşlı gösteren biri gibi duruyordu. Ona fazla yaklaşmamak için kaldırım değiştirdim. O da kaldırım değiştirdi. Eski kaldırımıma geri döndüm, o da aynı şeyi yaptı. O zaman pes ettim ve ona doğru yürüdüm.

"İyi günler," dedi adam ve etrafı koyu bir gölgeyle çevrili gözleriyle içime sızarcasına bana baktı. "Bir dakikanız var mı?"

Hayır, demeyi beceremedim ve olduğum yerde durdum. Elindeki dosyayı açtı ve bana karınları yarılmış çocuklar, boyunlarından dikenli tel geçirilip ağaçlara asılmış kadınlar ve bütün bedenleri irinli yaralarla kaplı çıplak erkek cesetleri gösterdi. Adam kötü bir Almanca'yla hepsinin kendi köyünden insanlar olduklarını ve bu yüzden de bunları yapan askerlere karşı mücadele ettiğini söyledi. Benimse kendi bulantımdan başka bir şeyle mücadele ettiğim yoktu, ona iki-üç soru sordum ve ayrılırken de ondan bir makineli tüfek istemek yerine on frank verdim.

Yaya bölgesinin bitiminde yolum eski ahşap köprüye vardı. Aniden bulunduğum yere çakılmış gibi durdum. Kiremitli damı tutan kalasların üzerine, tüm köprü boyunca eşit miktarda yayılmış biçimde yüzlerce güvercin tünemişti. Yarı karanlıkta yuvarlak kafalarını kısıp kırmızı gözlerini yuvarlayan yaratıklara tedirginlikle baktım. Düşmanlarını yok etmek için bu sefer nasıl bir taktik kurgulamışlardı? Şu kadarı açıktı: Yüksekte oturdukları sürece ani kanat çırpışlarıyla benim dengemi bozamazlardı. Eğri büğrü ayaklarıyla kalasların üzerinde tıkırdayışlarını dinledim, pullu güvercin derisine sürtünen tüylerin iç kazıyıcı seslerine kulak verdim, ölü deri parçacıklarının ve sümüksü beyaz dışkılarının kesintisiz çisentisini hissettim – ve bu köprüden geçmemeye karar verdim. Kararlı bir biçimde geri döndüm. Kuğular, Aare'nin buz gibi sularıyla nasıl başa çıkacaklarını kendileri düşünsünlerdi.

Yaya bölgesinden amaçsızca gerisin geri yürüdüm. Gözlerinin etrafı kara halkalı adam bu kez beni çekingenliğe düşürmeden geçmeme izin verecekti. Ama daha birkaç adım atmadan tekrar yolum kesildi. Sol tarafımdaki bir seyahat bürosu, vitrinine kartondan yapılma üç piramit yerleştirmişti. Ortadaki piramidin üzerinde kalın harflerle şunlar yazılıydı: "ŞOK FİYAT" ve altında da: "Üç gün Kahire, sadece 585.- "

Kapı açıldı, kapı kapandı. Bir kadın sesi: "İyi günler, size nasıl yardım edebilirim?"

"Mısır'a gitmek istiyorum."

"Elbette." Kâğıt hışırtıları. "Kahire'den başlayıp Luxor üzerinden Assuan'a kadar üç haftalık bir Nil gezimiz var, fiyatı 4.857.- ya da Sina'da denize girme keyfi de dahil olmak üzere Kızıldeniz'de on günlük bir tekne yolculuğu, fiyatı 2.987.- veya çölde bir deve..."

"Ben Şok Fiyat'lı olanı istiyorum. Üç gün Kahire, sadece 585.-'e."

"Ah, vitrindekini söylüyorsunuz. Bakın, açıkçası bunu size pek önermem. Mısır gibi muhteşem bir ülke için üç gün çok kısa bir zaman. Ayrıca düşünün ki, fiyatlar..."

"Ben Şok Fiyat'lı olanı istiyorum."

"...sadece İslamcıların saldırıları yüzünden bu kadar düşük. Amerikalılar ve İngilizler gelmediği için Mısır'da oteller yarı yarıya boş. Oysa artık uzun zamandan beri tehlike söz konusu değil. Bence gerçekten de zaman ayırıp..."

"Yeterli param ve zamanım yok. Ben Şok Fiyat'lı olanı istiyorum."

"...ayrıca çevreyi de düşünmelisiniz. Ekolojik açıdan baktığımızda bu kısa vadeli uçuşlar..."

"Ben Şok Fiyat'lı olanı istiyorum ve başka da hiçbir şey istemiyorum!" Gişenin üzerine bir erkek yumruğu indi. Epey bir ses getirdi.

Kâğıt hışırtıları. "Ne zaman yolculuk etmek istersiniz?"

"Bilmiyorum. En iyisi hemen."

Bir bilgisayar klavyesinin tıkırtıları. Sonra işitilebilir biçimde soğumuş bir kadın sesi: "Size bugün öğleden sonrası için bir *last-minute*[1] uçuşu önerebilirim, Zürih-Kahire-Zürih 285.-'e, Hotel Carlton'da iki yarım pansiyon geceleme de fiyata dahil. Ama yetmiş beş dakika içinde havaalanında olmanız gerekiyor. Sizin için uygun mu?"

Altmış iki dakika sonra elimde yolculuk çantamla birlikte havaalanındaki bilet onay gişesinin önündeydim. Etrafım yaşlı insanlarla çevriliydi. Hepsi de tüm dikkatlerini önlerine katıp iterek götürdükleri gıcırdayan el arabaları içindeki devasa bavullarına vermişti. Yaşlıların hepsi de birbirlerini tanıyor gibiydi, belli ki ben bir yaşlılar grubunun içi-

[1] (İng.) Son dakika. (Y.N.)

ne düşmüştüm. Çıkmak üzere oldukları yolculuk onları sevindiriyorsa da, bunu hiç belli etmiyorlardı. Daha çok uçağın onları almadan kalkabileceğinden veya sağlarında ya da sollarında önüne geçmeleri gerekecek bir başka bagaj arabasının belireceğinden endişe eder gibiydiler. Bu ülkedeki yaşlı insanların ne kadar kötü koktuklarını bir kez daha hayretle fark ettim. Yolculuk arkadaşlarımın nefeslerinde hasetlik ve kiler raflarında birikmiş toz kokusu vardı; giysilerinden naftalin ve ödleklik kokuları yayılıyordu; piliseli polyester etekliklerin altından balığımsı sahte sofuluk ve çifte standartlı bir ahlakın kokuları geliyor ve açık gri pantolonlardan geçmişi yüzyıllara dayanan mazbutluğun kibri tütüyordu. "Tanrım," dedim ve dua etmek üzere gözlerimi yumdum. "Ben zavallı günahkâr kulunu bu kaderden koru. Eğer günün birinde beni de ihtiyarlatmaya niyetliysen, o zaman senden bir şey rica ediyorum. Bana bir yaşlılık nuru ve yaşam bilgeliği bağışla, ah Tanrım, ki gençlerin de hoş bulacağı bir halim olsun. Eğer böyle bir şey genetik veya başka türden nedenlerle mümkün değilse, o zaman beni vakitlice yanına al. Sana yalvarıyorum, iyi yürekli Babamız, bu meyhaneyi ayaklarımın üzerinde durabilirken terk etmeme izin ver. Mesaim bittiğinde beni eve çağır."

Doksan iki dakika sonra hep birlikte uçağa akın ettik. Şansım vardı: 75F bir pencere kenarıydı. Yerime oturdum ve pistteki gümüş kuşların arasında oradan oraya kayıp giden mini arabaları seyrettim. Yanımda oturan asık suratlı ihtiyarı görmezden geldim. Bir yakıt tankeri geçti. Kırmızı-beyaz kareli, güzel bir yakıt tankeriydi. Bu havaalanı personelinin tümü de genç delikanlılardı. Pilot olmak istemiş ve başaramamışlardı, şimdi tankerlerin üzerine kırmızı-beyaz kareler boyayıp duruyorlardı. Sonra uçağımız uçuş pistine girdi, ivme beni hoş bir duyguyla koltuğuma bastırdı ve bulutların içinden geçerken huzurlu bir uykuya daldım.

11

1853 yazı. Babasının yanına verdiği para tükenince Werner Munzinger Kahire'yle vedalaşıyor ve istasyona gidiyor. Ama treni Avrupa'ya giden gemilerin yanaştığı İskenderiye'ye değil, Kızıldeniz kıyısına, Süveyş'e gidiyor. Orada, limanda on metreyi bile bulmayan bir sandal, dikkat çekecek ölçüde iyi Arapça konuşan ve Avrupalı giysilerini çoktandır Arapların uzun giysisi harmaniyle değiştirmiş olan sarışın delikanlıyı bekliyor. Werner'in eşyaları arasında bir tabanca, bir pala, bir de Walther'in bir mektubu var.

4 Haziran 1853

Sevgili Werner!

Bulunduğun muazzam girişim bizi öylesine heyecanlandırdı ki, sana sükûnet içinde iki satır yazmam mümkün değil. Ben ne zavallı bir oğlanmışım! Milyonlarca benzeri olan, ama yine de bu milyonlardan farklı olmak isteyen biri – ama kasvetli memleketimizin sisi beni olduğum yere çökertiyor. Oysa sen güneşin ülkesindesin! Sen görülmemiş sahilleri ve ülkeleri, sularında boğulmuş Mısırlıların şiş karınlarıyla Kızıldeniz'i, öfkeli Sina'yı, en büyük peygamberler yuvası Arabistan'ı göreceksin – sen yirmi bir yaşında bir İskender gibi dünyayı fethediyorsun kardeşim, yüreğinde öğrenme tutkusunun ateşi yanan bir Haçlı gibi, içindeki anlaşılmaz, güçlü ve sabırsız dürtüyü izleyerek hayatımızın sıradan gündelik gidişatını silkeliyorsun. Arabistan'a, Arapların ülkesine, ki o... Okul şarkısının bu dizelerini unutmu-

şum, aklımda sadece şöyle bittiği var: "O kervan seslerinin yükseldiği yerde."

Ben de sana katılmak ister miyim, sorusuna gelince. Ah, bana bunu sorma, boğazım düğümleniyor, beni senden ayıran her şeyi dev bir sıçrayışla aşmak istiyorum. Bunu istiyorum – ama yapmamalıyım. Sen kendi talihini demir gibi bir kararlılık ve beceriyle mücadele ederek yaratırken ben senin coşkulu seyahat projelerine karşı çıkıyordum. Ben hiçbir yere toslamayan ve kimseyi gücendirmeyen aklı başında adam olmak istedim ve senin tek başına denize açılmana izin verdim. Durumumu görüyorsun: Senin talihini paylaşabilsem ve kendi makul hayatımdan vazgeçebilsem ne kadar mutlu olurdum.

Ama sen tehlikeleri ve korkuyu aklına getirme; son mektubunun bir bölümü bana öylesine kederli ve kasvetli geldi ki, burada tekrarlamak istemiyorum. Zaten yüreğim günün birinde, senin arzu ettiğin gibi "dünya gürültüsünden uzak" ve bir arada yaşayacağımızı söylüyor. O zaman güzel akşamlarda evimizin gölgeli bahçesinde bir sürahi ateş kırmızısı şarabın ve Türk tütününün eşliğinde birlikte oturup senin dünya seyahatinden, başından geçenlerden ve yeni fikirlerinden söz edeceğiz... Ah, aklımdan neler geçiyor! Ama sana şunu söyleyeyim ki, tekrar bir araya geleceğiz, bir araya gelmek zorundayız, bu senin Arabistan'ında bile olsa. Her halükârda, değerli bir tüccar olarak günün birinde işe yaramaz bir yardımcıya ihtiyacın olursa, bana yazman yeter, eğer hukuk bilimi ihya etmezse, ki bu zor, o zaman kuş tekrar kafesten uçar.

Bize kendinle ilgili haberleri göndermeyi ihmal etme ve kendine çok dikkat et, her zamankinden daha dikkatli ol, çünkü seni tekrar sağ salim aile çevresinin içinde görmek istiyoruz.

Ağabeyin Walther

Werner, Fransız ticaret şirketi Dupont & Cie. adına Kızıldeniz kıyısındaki bütün büyük alışveriş pazarlarını dolaşacak ve elverişli işleri araştıracak. Güneş batarken tekneye

biniyor, sular gece yarısından sonra nihayet yükseliyor. Altı Arap gemici yelkenleri açıp demir alıyorlar ve ardından ceviz kabuğu açık denize çıkıyor. Uygun bir Kuzey rüzgârı esiyor ve tekne yıldızlı gökyüzünün altında hızla ilerliyor. Werner Munzinger o gece uyumuyor, baştarafa gidip bir şişe bal şarabı açıyor ve sağda Afrika sahillerinin, solda Sina tepelerinin geçip gidişini seyrediyor. Kısa süre sonra tekne sessizleşiyor. Gemiciler, köpüren su kütlesiyle arasında sadece birkaç santimlik bir ahşap tabakası bulunan açık güvertede uyuyorlar. Sadece dümenci küçük kız güvertede ayakta duruyor, dümen palasını koluyla göğsünün arasına iyice sıkıştırmış bastırıyor ve bir yandan da aşktan ve ölümden söz eden kederli bir şarkı söylüyor.

Werner onu ve gece karanlığındaki suyun şıpırtılarını dinliyor. Serin bir deniz meltemi tenini yalıyor – Kahire'de geçen uzun çöl yazından sonra ne hoş bir duygu! Ama gerçekten doğru olan kararı mı verdi? Dupont & Cie. ona bu ticari araştırma için iyi para ödüyor. Sonuçta Fransızların bu konuda kendisine ihtiyaçları var. Şimdiye kadar yabancı dil bilen bir Fransız görülmüş müdür acaba? Ama bunun ticari bir yolculuk olması şart mıydı sanki! Bir tüccar, bir aktar olmak hiç istemiyor, yoksa Ursula Teyze'nin baharat dükkânında sabun, mum ve baharat da satabilirdi pekâlâ. Diğer yandan güzergâhta Kızıldeniz, Arabistan ve Afrika var! Her şeye rağmen, haritada büyük beyaz lekeler halinde görülen yerlere doğru yol alıyor, tamamen yabancı ve bilinmeyen yerleri görecek! Gerçi: Yabancı ne demek, bilinmeyen ne? İnsanlar her yerde yaşıyorlar ve herkese kendi ülkesi gayet olağan ve bildik geliyor. İnsan nereye giderse gitsin, her yer binlerce yıllık bir geçmişin kabuğuyla kaplı ve rüzgâr nereye götürürse insan oraya gidiyor. Gerçek anlamda tümüyle yeni, bilinmeyen ve sakin bir yer – burası ancak şimdiye kadar hiçbir insan soluğunun değmediği bir yer olabilir. Yine de – ah Werner neler saçmalıyor! Yoksa şaraptan mı aklı bulandı?

Werner neyle karşılaşacağını biliyor: Kızıldeniz kayalıklar ve sinsi sığlıklarla dolu, dibi çürümüş gemiler ve ta-

lihsiz denizcilerin cesetleriyle kaplı. Sahil hem Afrika hem de Arabistan tarafında çorak ve susuz, sakinleri akrepler, yılanlar ve eşkıya Bedevi kavimleri sadece. Ama doğa bu kara parçasına cömertliğini de göstermiş ve Werner Munzinger'in elinde uzun bir alım listesi var: kauçuk, mür, günlük; inci, sedef ve bağa; karabuğday, pirinç, hurma; pamuk, kahve, karabiber.

Yedi yunusluk bir sürü teknenin yanından geçiyor. Werner, ikinci şarap şişesine uzanıyor ve az sonra Sina'nın üzerinde gök ağarmaya başlıyor. Güneş yükseliyor – ve Werner o zaman Kızıldeniz'in adının nereden geldiğini anlıyor. Çünkü su, teknenin altında hâlâ kapkara kabarırken demir içeren kumtaşından kayalıklar parlak bir kızılla alevleniyor. Güneşin ilk ışınları tekneye varınca gemiciler uyanıyor ve Werner nihayet uyumak için yelkenin gölgesine uzanıyor.

Bir ara tekne sarsılıyor. Werner gözlerini açıp beyaz badanalı evler, bir insan kalabalığı ve elini uzatsa tutacağı kadar yakınında bir eşek görüyor.

"Dümenci! Neredeyiz? Niçin yanaştık?"

"El Tûr Limanı'ndayız Efendi, Sina'nın eteğinde. Burası gemicilerin memleketi, karıları ve çocuklarıyla vedalaşmak için karaya çıktılar."

"Ne zaman geri dönerler?"

"Yarın sabahtan önce dönmeyecekleri kesin. Önümüzde uzun ve tehlikeli bir yolculuk var."

Werner iç geçiriyor, yerinden kalkıyor ve ip merdivenden geçerek rıhtıma çıkıyor. Eşeğin yanına beyaz keçi sakallı, kırışıkları derin bir ihtiyarcık çömelmiş. Werner bir gümüş çıkartıyor. "Eşeğini bana kiralar mısın, babacık?"

"Bu eşeğimle ne yapmak istediğine bağlı, oğlum."

"Eşeğine binip dolaşmak istiyorum. Bu senin için uygun mu?"

"Bu, eşeğimle nerelerde dolaşmak istediğine bağlı."

"Bilmiyorum, babacık. Niyetim, eşeği dehleyip beni götürdüğü yere gitmek."

"O zaman eşeğimi sana kiralamam. Benim eşeğim yo-

lun gösterilmesini ister."

"Ama ben burasını tanımadığım için eşeğine yolu gösteremem. Bak babacık, teknem buraya daha yeni yanaştı. Hayatımda ilk kez buraya geliyorum ve yarın erkenden ayrılacağım."

"O zaman benim eşeğime de ihtiyacın yok demektir."

"Bana merhamet göster babacık! Teknede yalnızım ve bu şehirde hiç kimseyi tanımıyorum. Eğer eşeğini bana kiralamazsan sıkıntıdan öleceğim!"

Öteki bezginlikle denize bakıyor. "Eğer bir hedefin yoksa, eşeğime de ihtiyacın yok demektir."

"O zaman sen bana bir hedef göster! Nereye gitmem gerektiğini sen söyle, eğer eşeğini kiralarsan ben en kısa yoldan oraya giderim."

İhtiyar dilini şaklatıyor. "Nasıl istersen. O zaman Allah'ın adını anarak yukarıya, Katharin Manastırı'nın bahçelerine git ve sıcak kaynak sularını ara. Senin gibi gençler böyle şeylerden hoşlanır."

"Teşekkür ederim, babacık! Hangi yöne gitmeliyim?"

"Bu konuda canını sıkma. Eşeğim seni götürecektir."

Eşek hiç şaşmadan Sina'nın en yüksek tepesine doğru yöneliyor ve rıhtımda bağdaş kurmuş ağlarını onaran balıkçıların, bir deri bir kemik tiplerin sulu çorbalarını kaşıkladıkları hacı lokantalarının önünden geçerek tingır mingır yürümeye başlıyor. Eşek, beyaz kenti arkasında bırakarak öğle sıcağı altında çöle yöneliyor, sanki ihtişamla yükselen Sina'yı uzun kulaklarıyla şişlemek istercesine başı hep öne eğik. Aniden karşılarına küçük bir palmiye korusu çıkıyor, üzerleri enfes sarı ve kırmızı hurmalarla dolu birkaç yüz zarif palmiyeden oluşan göz alıcı bir ormancık. Eşek doğruca korunun en gizli köşesine doğru yürüyor. Burada duvar gibi yükselen heybetli bir kayalık, Musa'ya bir zamanlar on emrin yazılı olduğu tabletin verildiği Sina'nın en yüksek tepesini oluşturuyor. Ama kayalığın en dibinde bir çatlak var ve buradan çıkan buharlı sıcak su küçük bir gölün içine akıyor. Werner Munzinger eşekten iniyor. Orada tek başına; çabucak çırılçıplak soyunuyor, giysilerini eşeğin semerinin

üzerine atıyor ve bedenini turkuvaz rengi suların içine bırakıyor. Başını ve omuzlarını yosunlu kıyıya yaslıyor, kolları, gövdesi ve bacakları bir nilüfer gibi suyun üzerinde salınıyor. Ötücü kuşlar şakıyor, ağaçların arasında koyunlar otluyor, üzerini bir kubbe gibi örten palmiye yapraklarının gölgeleri çizgi çizgi yere vuruyor ve bal tatlısı hurmalar, Werner'in hemen yanı başında suya düşüyor. "Burada kalıyorum," diye düşünüyor Werner. "Tepeden tırnağa her yanımı yosun bürüyene kadar burada böylece yatıyorum." O sırada kulağına bir şey çalınıyor. Bu da ne? Müzik mi? Burada, bu ıssızlıkta? Tınılar daha da yaklaşıyor; kuşku yok, biri şarkı söylüyor, hem de büyük bir huşu ve kendini bırakışla: "*Laudate Dominum, quoniam bonus est psalmus...*[1] *Per misericordiam tuam, Deus noster...*[2]" Palmiye gövdeleri arasından kahverengi bir keşiş cüppesi görünüyor, gölün kenarına gelip Werner Munzinger'e yaklaşıyor.

Giysileri eşekle birlikte korunun içinde bir yerlerde kaybolmuş olan Werner, "Çırılçıplak kaldım burada," diye düşünüyor. "Artık keşiş beni gördüyse gördü, sudan çıktığımda daha da çıplak olacağım nasılsa.'

Keşiş cüppesinin kolları birbirinin içine geçik, kukuletası da o kadar öne eğik ki, keşişin tepesinden ayak ucuna varıncaya kadar hiçbir yeri görünmüyor. Şarkı kesiliyor. Keşiş nihayet yanına gelip Werner'in yanında yosunların üzerine çömeliyor. Werner ancak şimdi kukuletanın derinliklerinde bir yüz seçebiliyor. Bu, genç bir Yunanlının iri dalgalı kara saçlarla çevrili hoş yüzü. Genç Yunanlı, çıplaklığını hiç fark etmemiş gibi davrandığı yabancıyı dostça ve iyiden iyiye inceliyor. Werner Munzinger de, keşiş cüppesi içindeki bu düzgün ve sakin yüz karşısında şaşırıyor. Kaç yaşında acaba? Bu keşiş, yaşamı boyunca genç, masum ve hoş kokulu kalacak ve yüz yirmi yıl yaşadıktan sonra da çabuk, kokusuz ve gülümseyerek ölecek gibi görünüyor. Yıllar boyunca burada palmiyelerin yetişmesini izlemekten başka yapacak bir şeyi olmayan manastır bahçıvanı herhalde. Kıskandırıcı.

---

[1] (Lat.) "Ne güzel, ne hoş Tanrımızı ilahilerle övmek." Mezmurlar 147:1 (Y.N.)

[2] (Lat.) "Senin merhametin için, Tanrımız." Ayinlerde koral olarak söylenen Gregoryen ilahilerinden. (Y.N.)

Werner'in mavi gözleriyle Yunanlının kara gözleri karşılaşıyor. "Niçin beni selamlamıyor?" diye düşünüyor suyun içinde uzanmış, yatmaya devam eden Werner. Büyük ihtimalle Yunanlı da aynı şeyi düşünüyor ve sonunda konuşmak için çok geç oluyor. Uzun bir sessizlikten sonra Werner gözlerini Yunanlıdan ayırıyor; aşağı indirdiği bakışları kendi dar göğsünü ve akıntıya uyarak bir su yosunu gibi salınan penisini izliyor. Oradan kaçmak, giyinmek, tabancasını eline almak istiyor – yine de suyun içinde kalmayı sürdürüyor. Werner, bir kalas gibi kaskatı uzanırken, Yunanlının kukuletasının altına olabildiğince aldırışsız bir şekilde bakmaya çalışıyor. Keşiş bu çekingen bakışı fark ediyor ve kızarıyor. Ayağa kalkıyor ve arkasını dönüyor. Sonra ölçülü adımlarla uzaklaşıyor ve Werner Munzinger yine o muhteşem tenor sesi duyuyor: "*Vide, Domine, et considera...*"[1]

[1] (Lat.) "Gör Tanrım, ve izle." Ayinlerde koral olarak söylenen Gregoryen ilahilerinden. (Y.N.)

12

Dört saatlik uçuş, otuz dakikalık taksi yolculuğu ve kırk beş saniyelik asansör çıkışından sonra Kahire'nin merkezindeki Hotel Carlton'un çatısındaki terasta oturuyordum. Önümde, tüm dünya üzerinde her yerde tamamen aynı görünen o tatlı yeşil, öylesine bildik kutusunun içinde ve güvenilir biçimde tıpatıp aynı tatta bulunan buz gibi soğutulmuş bir Heineken duruyordu. Çok aşağılardaki bir yarın dibinde gibi görünen sokakta, televizyondaki okul programındaki alyuvarlara benzeyen binlerce taksi hareket ediyordu. Karşıya doğru, 1952 Arap Devrimi'nden önce İtalyanların, Yunanlıların, Fransızların ve İngilizlerin yapmış oldukları gökdelenlere baktım; titreşen sıcağın ortasında, Arap mahallelerinin –Titanic'in yanında Queen Mary, United States'in yanında Ile de France ve Andrea Doria– bitimsizliğiyle çevrelenmiş, karaya vurmuş deniz devleri gibi ve birbirleriyle uyumlu bir görünümde yan yana duruyorlardı. Gökdelenler kavurucu güneşin altında yavaş yavaş ufalanıyorlardı; orada burada üst katlarının bazılarının çökmeye başladığı ve molozların arasından rüzgârın eğrilttiği tahta ve kamış kulübelerin yükseldiği görülüyordu. Oluklu teneke damlardan birinin gölgesine bir keçi uzanmış, bir diğerinde birisi koyun sağıyor, bir başkasında ise bir düzine tavuk ortalıkta koşuşturuyordu.

Güneş hâlâ şehrin üzerine kötü bir söylenti gibi çökmüş duran hava kirliliği fanusunun az üstündeydi, otuz altı

katlı "Hilton-Ramses" Oteli akşamın kızıllığı içinden beton bir iğne gibi yükseliyordu. Hemen ardında Nil uzanıyor, on beş kilometre uzaklıkta çölün başladığı yerdeyse üç büyük piramit yükseliyor olmalıydı. Ama ben onları göremiyordum, görüşüm yarı yolda egzoz dumanları içinde yolunu yitiriyordu.

Güneş battı, Doğu'da hava çabuk kararıyor. O sırada aynı anda yüzlerce hoparlörden titreşerek ezan okuyan müezzinin sesi yükseldi: "Allahü ekber! Allah büyüktür! İbadet edin ey müminler: Allah birdir ve Muhammed onun elçisidir!"

Ve aynı anda tüm şehirde milyonlarca insan yere kapandı; sokakların ortasında doğaçlama yaratılmış namaz alanlarında, Suudi şeyhlerinin petrolden gelen paralarla yaptırdıkları görkemli camilerde, insanlar her yerde aynı Tanrı'ya, aynı inançla ezan sesinin seremonisi eşliğinde ibadet ediyorlardı. Sesleri, sonsuz devinimleri ezan saatinde bile kesilmeyen taksilerin gürültüsüne ve korna seslerine karışıyordu. Ben hariç herkes ibadetteydi. Çekinerek garsonu arandım, ortadan kaybolmuştu. Orada alkol ve tütünle tek başıma oturuyordum. Bira kutusunu, bardağı, sigaraları ve kibriti keyifsizce uzağa ittim ve masanın üzerine para bırakıp oradan ayrıldım.

Carlton'un hemen önünden 26 Temmuz Bulvarı geçiyordu. Arabalar dört şerit üzerinden, neredeyse kapı kolları birbirine geçecek yakınlıkta, tampon tampona Nil'e doğru akıyor ve oldukça hızlı gidiyorlardı. Kaldırımda üzerlerinde yerlere kadar uzanan giysileriyle birkaç adam durmuş, yolun ötesine gözlerini dikmiş, fırsat kolluyorlardı. Eğer bir taksi şoförü önündeki arabayla arasında otuz santim olsun bir mesafe bırakmışsa, adamlardan biri derhal bu boşluğa atlıyor ve dizel motorları burnunun dibinde homurdanırken, ikinci konvoyu geçmek için fırsat kollamaya başlıyordu. Adamların maharetle aralardan hoplayarak geçişlerini seyrettim; buradaki herkesin kaybedecek sadece bir canı olması bir kenara bırakılırsa, her şey bir bilgisayar oyunu gibiydi. Ve bilgisayar oyunlarında olduğu gibi 26 Temmuz

Bulvarı'nda da büyük destroyerler vardı. Bunlar, asfaltın üzerinde yetmiş kilometre hızla gümbürdeyen ve önlerine ne çıkarsa kornaya basıp bertaraf eden lacivert belediye otobüsleriydi. Otobüsler karşılarına sadece bir insan, bir bisiklet veya orta sınıf bir araba gibi küçük bir şey çıktığı için asla durmayacakları konusunda hiçbir kuşku yaratmıyorlardı. Sonunda ben de caddenin öbür tarafına geçtim, iki dakika sonra umutsuzca yolumu şaşırmıştım. Gece karanlık avluların köşelerinden sürünerek ortaya çıkar ve evler giderek küçülürken, insanlarla karşılaşıyordum; dişsiz ağzıyla bana gülen, ağzının içinde bir şeyler geveleyerek elindeki değneği gökyüzüne doğru sallayan sakallı bir ihtiyar gördüm; peçesinin altından küstahça göz kırpan, kırmızılı beyazlı bir örtüye sarınmış bir kız gördüm; su dolu teneke bir kovanın içindeki üç dana ayağını satmaya çalışan yaşlı bir kadın gördüm; parlak renklerde gömlekler ve pantolonlar giymiş, el ele tutuşmuş önümden geçen iki genç erkek gördüm; yerde yatan ve kararıp şişmiş ayağının üzerindeki çatlaklara sineklerin yumurtalarını bıraktıkları bir dilenci gördüm; bezgin ve tutuk hareketlerle kalabalığın içinden gururla geçmeye çalışan, başlarına beyaz türbanlar sarmış iki Suudi prensi gördüm, şehrin içinde beş koyunuyla yürüyen topraksız bir köylü gördüm; iki çocuğuyla birlikte siyah bir örtüye sarınıp uyumak için yol kenarındaki çukura uzanan evsiz bir anne gördüm. Her köşe başında dikilen siyahi cüce askerî polisleri gördüm, seyyar portakal suyu satıcılarını, kıpkırmızı güneş yanığı Avrupalı turistleri, şakakları lüleli Yahudileri, özgüvenlerini belli eden beyaz diplomat çocuklarını ve yanlarındaki bakıcılarını, parlak giysileri içinde siyah Afrikalıları, sokak kahvelerindeki erkekleri gördüm ve ben de yanlarına oturup bir kahve ile bir nargile ısmarladım – mutluydum.

13

Werner Munzinger, güneye doğru yolculuğunda Sina'yı epeydir geride bırakmıştı. Gemi, denizin mercan resiflerindeki renk oyunlarının görüleceği kadar sığ olduğu Arap sahilini izliyor. Gemi 17 Ağustos 1853'te Yengeç Dönencesi'ne ve aynı zamanda tropikal bölgeye varıyor. Güneyden sıcak bir muson rüzgârı esiyor ve önünde metrelerce yükseklikte dalgalar oluşturuyor, gemi sarhoş gibi yalpalayarak ilerliyor, güneş sağanak yağmurun içinde kan kırmızı batıyor, Afrika sahilinden müthiş bir gökkuşağı yay çizerek açık denize iniyor ve Werner gücü tükeninceye kadar öğürüp kusuyor. Karanlık bastığında gemiciler kırılmaz, tahta tabaklarda pilav yiyorlar. Werner Munzinger'in canı bir şey istemiyor, artık hiçbir şey yemek istemiyor. Geminin sallantısının en az hissedildiği orta direğin yakınında ceset gibi yatıyor ve yağmur yüzüne çarpıyor.

Gemi üç gün sonra hacılar kenti Yanbo'ya giriyor. Gemi sonunda rıhtıma sıkıca bağlandığında Werner Munzinger sallanarak tekrar ayağa kalkıyor.

"Dümenci söylesene, limanda niçin bunca adam suya giriyor?"

"Bunlar Mekke hacıları efendi, hac yolculuklarının büyük kısmını geride bırakmış bulunuyorlar. Burada son günahlarından da arınmak için denize giriyorlar. Sonra giysilerini ve ayakkabılarını bağışlıyorlar. Arılığın işareti olarak bedenlerini sadece beyaz bir kumaş parçasıyla sarmakla yetiniyorlar. Yolun Mekke'ye kadar olan son kısmını başları açık ve ayakları çıplak yürüyorlar."

"Bu sıcakta mı?"

"Karada içerilere doğru gittikçe güneş çok daha fazla kavurur efendi. Çoğunun başına güneş geçer ve bedenlerinde ağır güneş yanığı yaraları açılır."

Werner Munzinger çizmelerini giyip ayağa kalkıyor.

"Karaya çıkma, efendi," diyor dümenci.

"Neden peki?"

"Yanbo, Mekke ve Medine'ye, İslam'ın kutsal yerlerine açılan kapıdır. Burada Hıristiyanlar pek hoş görülmez. Bu senin için çok tehlikeli olabilir!"

Werner iki tabancasını da kuşağına sokup titreyen bacaklarıyla halattan merdivene doğru yürüyor. "Benim için fark etmez, dümenci. Kara karadır – ayaklarımın altında tekrar sağlam bir zemin hissetmek istiyorum."

Dümenci, Werner Munzinger'in, beyazlara bürünmüş Mekke hacılarının kalabalığı içinde çabucak gözden yiten siyah harmanisinin ardından kaygıyla bakıyor. Ama Werner'in ter içinde ve oldukça heyecanlanmış bir şekilde tekrar ortaya çıkması uzun sürmüyor. Güverteye tırmanıyor, yükünün içinden günlüğünü çıkartıyor ve yazmaya başlıyor:

Yerlilerin hemen hepsi, alt kısmı gümüş tellerle süslenmiş adam boyu sopalarla silahlanmış. Oysa Bedeviler her zaman pala ve mızrak taşıyorlar, barutlu silahlar da az değil. Daracık, pis pazaryerinde dolaştım ve çocukların, bu dinsizi öldürecek bir sopa yok mu kimsede, diye bağrışlarını duydum. Sanki anlamıyormuşum gibi davrandım. Eğer Doğu'da yolculuk yapıyorsanız, bu tür şeyleri soğukkanlılıkla karşılamayı bilmek gerekiyor.

Yolculukları Arap Yarımadası boyunca devam ediyor. Werner Munzinger, Arap haremlerine satılacak genç, siyah kızlarla ve Osmanlı ordularına alınacak güçlü erkeklerle yüklenmiş esir gemilerini görüyor. Pazaryerlerinde dolaşıyor, incileri ve bağaları inceliyor, kahve çekirdeklerini parmaklarının arasında evirip çeviriyor, fiyatları not ediyor, malların nereden geldiklerini ve kalitelerini araştırıyor, zaman zaman örnek olarak bir parça satın alıyor ve her akşam

Dupont & Cie. için bir rapor yazıyor.

8 Eylül 1853'te Arabistan görüş mesafesinin dışına çıkıyor. Munzinger'in gemisi Kızıldeniz'i geçiyor ve iki gün sonra Umm-el-Grush'ta (burada gerçekten de çok bol olan köpekbalıklarının anası anlamında) Afrika sahiline ulaşıyorlar.

Werner Munzinger, bir aydan daha uzun bir zamandır yolda, gemisi onu bin üç yüz kilometre güneye götürdü. Önünde iki haftalık yolculuk daha var, sonra yolculuğunun hedefi Massaua'ya varacak. Ama daha şimdiden katlanılmaz bir sıcak var, Arabistan sahilinden çok daha sıcak. Üstelik Werner'in yol termometresinin içindeki cıva her gün birkaç milimetre daha yukarı tırmanıyor, kurumuş dudaklarındaki çatlaklar her gün biraz daha derinleşiyor, şişmiş ayakları uzun zamandır çizmelerine sığmıyor.

26 Eylül öğleden sonra vakit eriyor: Güneydeki hava titreşimlerinin içinde, sahilden bir kilometre kadar uzakta suyun içinden kabaran üç yassı adacık beliriyor. Adaların üzerinde üç yüz kadar sivri damlı kamış kulübe var, aralarında da birkaç tane beyaz badanalı taş depo. Burası Massaua, Habeşistan'ın en önemli liman kenti. Buraya köle, fildişi, kahve ve altın satmak üzere Afrika'nın derinliklerinden kervanlar geliyor. Ve buraya binlerce yıldan beri Afrika'nın hazinelerini yüklenmek üzere Arabistan'dan, Hindistan'dan ve Çin'den gelen ticaret gemileri yanaşıyor. Werner tabancalarını kuşağına sokuyor ve bildik hakaretleri dinlemeye hazır, karaya çıkıyor. Tozlu bir sokaktan şehrin içine doğru, elleri sürekli tabancalarının üzerinde tetikte, etrafını kollayarak yürüyor.

İhtişamlı ipek giysileri içinde şişman tüccarlar zorlukla soluyarak yanından geçiyorlar, genç kızlar kara peçelerinin ardından Werner'in mavi gözlerine bakıp gülüşüyorlar, çıplak çocuklar bağrışarak önünden koşturuyorlar – ama kimse onu öldürmeye kalkmıyor, kimse ona vurmak için bir sopa aranmıyor, kimse ona, imansız it, diye hakaret etmiyor! Ön taraftaki taş binalardan birinin üzerinde Dupont & Cie.'nin tabelası asılı. Werner, burada konaklayışının birkaç gün süreceğini düşünüyor.

14

Ekspres
Hotel Carlton
Kahire, 13 Şubat 1996

Sevgili Polja,

Piramitler gerçekten de fotoğraflardaki gibi görünüyorlar. Bugün taksiyle oraya gittim. "Bunlar gerçekten de Gize piramitleri gibi görünüyorlar," diye düşündüm şaşkınlıkla – sonra şaşkınlığıma hayret ettim. Piramitler niçin fotoğraflardakinden farklı görünsünlerdi ki? Ve sıkılmaya başladım.

Taksi durağının hemen yanında bir bilet gişesi vardı; piramitlere giriş paralıydı. İri üçgenlere doğru tozlu yolda yavaş yavaş yürüdüm. Sokaktaki karmaşanın sol tarafına tümüyle taştan ve oldukça büyük, suratsız bir hayvan çöreklenmişti. Ah, sfenks, diye düşündüm, sonra turistleri bekleyen ve insanın kendini basbayağı sirkte sandığı düzinelerce devenin önünden geçerek yoluma devam ettim.

Az sonra Keops piramidinin dibindeydim. Bu, fotoğraflarda en sağdaki. Çok büyük. Gerçekten çok çok büyük. İnsanın aklına zavallı köleler geliyor, o sıcakta çektikleri işkence, o taşların ağırlığı. Kefren'e ve karşısındaki Mikerinos piramidine doğru yoluma devam ettim. Burada muazzam miktarda taş üst üste yığılmıştı. Aslında yakından bakıldığında gülünç bir durum. Bunca emek, bunca zahmet bir hiç için, tam anlamıyla bir hiç için. Ama orada, oradaki ne? Mikerinos piramidinin hemen arkasında bonsai gibi gö-

rünen üç minik piramit daha vardı, her biri bir ev boyutundan daha büyük değildi. Bu üç miniği hiçbir fotoğrafta görmek mümkün değildi, fotoğrafın bulunmasından bu yana görüntü alanına girmeyi hep birkaç santimetreyle kaçırmışlardı. Rehbere sorup ne olduklarını öğrendim: Yaşlı Mikerinos bonsai gibi görünen bu piramitleri en sevdiği kadınları için yaptırmıştı. Her birinin çevresini ağır ağır ve sevgiyle dolaştım. Açıkça söylemek gerekirse, erkekler için yapılmış üç büyük piramitle pek bir benzerlikleri yoktu. Zamanın dişleri onları kötü kemirmiş ve üstlerinde geometriden eser bırakmamıştı. Kadın piramitleri, dışarıdan bakıldığında, ağır ağır ama sürekli biçimde ufalanıp çöl toprağına karışan üç anlamsız taş yığınından başka bir şey değildi. Yine de büyük yıldızların gölgesinde öylece bakımsız ve derbeder duruşlarıyla hoşuma gittiler; içlerinden birine mutlaka tırmanmak istiyordum. Etraflı bir incelemeden sonra en geride duran en küçüğünü seçtim.

Tepesine vardığımda, ama hayır, bu zavallının yüzyıllardan beri bir tepesi yoktu, daha doğrusu en üst noktasına çıktığımda kendimi nefes nefese iyi korunmuş bir taş bloğunun gölgesine bıraktım, yüzümü çöl rüzgârına verdim ve bir öğle uykusu için gözlerimi yumdum. Sırtımı dayadığım küçük piramit bana hoş bir duygu veriyordu. Günün birinde beklentilerimin tersine gerçekten de ölürsem, böyle bir tane kendim için de isteyebilirdim. Keops veya Kefren gibi muazzam bir şey olmasına gerek yoktu. Herkesle fotoğraf çektiren bu fotomodelleri istemiyordum. Keskin ve cetvelle çizilmiş gibi düz bir kenarın üzerinde başparmağımı gezdirdim. Gözlerim kapalı gülümsedim: Dört bin yıl önce bir taş ustası burada iyi iş çıkartmıştı. Burada ter dökmüş olan sırım gibi, ufak tefek Mısırlıya binlerce yıl öteden bir selam gönderdim, keskisinin ting tinglerini işittim, güneş yanığı teninin keskin kokusu duydum ve güneş batıda alçaldığında, aşçının dev pirinç kazanlarda on binlerce işçi için soğan çorbası pişirdiği kampa doğru yürürken onu izledim. Uzun yemek kuyruğuna girdim ve rüzgâr terli bedenlerimizi kuruturken, diğer işçilerle biraz lafladım. Aşçıya toprak kabı-

mı uzattım ve o da tahta bir kepçeyle akşam yemeğimi doldurdu. Ay yükseldiğinde Nil kıyısına yürüdüm ve "Polja! Polja!" diye bağırdım. Nehirden yukarı doğru birkaç yüz adım attığımda seninle karşılaştım, tam o sırada sandalını suya itiyordun. Bana el salladın, yanına geldim, sen halatları çözdün ve oradan ayrıldık.

Yakında görüşmek üzere
Max

Not: Sanırım burası hoşuna gider. Hotel Carlton'da kalıyorum.

15

Noel 1853. Üç ay geçti ve Werner Munzinger hâlâ Massaua'da, bu bit ve pire yuvasında. Daha bir yıl burada kalıp Dupont & Cie.'nin alımlarını yapması gerekecek. Ama artık sabrı tükenmiş durumda. Her zaman nemli olan ve gündüzleri çoğunlukla 50°C'ye varan, akşamları da 35°C'nin altına düşmeyen sıcaklık sinirlerini bozuyor. Su satıcılarının deri tulumlarla anakaradan sandallarla taşıdıkları acı içme suyu Werner'in bağırsaklarını tarif edilemez derecede bozuyor. Haftalardan beri doğru dürüst uyumuyor, böcekler, mide krampları ve kavurucu sıcak, sürekli uykusunu bölüyor. Massaua'nın bütün sakinleri gibi o da kapının önünde uyuyor; ola ki hafif bir meltem çıkar da ter içendeki bedenini serinletir diye yatağını her akşam kapının önüne sürüklüyor. Werner insanlara karşı aksi ve huysuz biri haline geliyor. Günlüğüne şunları yazıyor:

Erkeklerin yüzünde, karakterlerine tamamen denk düşen bir yumuşaklık ve barışçıllık ifadesi var. Her şey estetik, her şey ölçülü, iyilikte de kötülükte da abartı yok. Ama erkeklerde dürüstlük de nadir; yaltaklanmacı sahtekârlık buradaki halkın temel karakter özelliklerinden biri. İnsan burada ölümüne bağlılık veya diğer insanlar için kendini feda ve özveri gibi şeyler beklememeli. Enerjik erkek özelliklerinin olmayışı erdemlere olduğu kadar kötülüklere de pek imkân vermiyor ve temkinli, ölçülü bir bencilliğe dönüşüyor.

Ancak onu en çok uğraştıran da, yararsız ıvır zıvırla tıkabasa doldurması gereken depo oluyor – kendisine ait olmayan bir parayla, kendi ilgisini hiç çekmeyen nesneleri satın almak için bitmek tükenmek bilmeyen bu pazarlık! Fransız sosyetesinin hanımlarının kırışık gerdanlarına inciler takmalarından ona ne? Bitli bir taş depoyu bağayla doldurmak için mi dünyanın öbür ucunda bulunuyor?

Evinde şimdi Noel zamanı. Olten'in etrafındaki tepeler karla kaplıdır mutlaka. İnsanlar yün eldivenlerini giymiştir, ağızlarından buhar çıkıyordur. Acaba büyükannesi yılbaşı kazını fırına sürmüş müdür?

Munzinger kayığına binip anakaraya kürek çekiyor. Kentin güneyinde, tepelerinde her zaman denizden rüzgârın estiği küçük bir dağ yükseliyor. Werner buradan bütün Massaua'yı ve kuzeyden, memleketinden gelen bir mektubu taşıyan bir gemi yaklaşacak olsa onu da görebiliyor...

Werner, akşam yaklaşıp da dağlarda hep bir ağızdan bir havlama ve uluma başlıyor. Bunlar, inlerinden ancak hava kararırken dışarı çıkan çakalların ve sırtlanların sesleri. Munzinger günün son ışıkları altında kâğıdını ve kurşunkalemini çıkarıyor:

Massaua, 24 Aralık 1853

Sevgili Walther!

İşte yine bütün bir gün sevgili kardeşimden bir hayat belirtisi bekleyerek geçti! Sizden yeni bir mektup gelmeyeli iki ay oldu artık. Hepinizin iyi olduğunu umut etmekten başka yapabileceğim bir şey yok. Bana gelince, ben işlerimi pekâlâ yürütüyorum; ticaretin benim için bir tutku olmadığını biliyorsun. Ama işlerimi bir-iki günlüğüne bırakıp da anakaraya kürek çekme şansını bulduğum zaman bütün zahmetlerimin karşılığını bol bol alıyorum. Çünkü Habeş ülkesinin derinlikleri rüyalarımda bile göremeyeceğim güzellikte. Ama dikkat! Patikanın ortasına çöreklenmiş bir boa, ötede aslanın avlanma alanı veya ileride sakince otlayan fil her an karşına çıkabilir: O zaman korkunun benzini

attıran ateşi seni o cennet düşünden çıkarıveriyor. Burada doğa, insanın ihtişamının tanığı olmasını istemiyor.

Ama yine de o kadar güzel ki! Arasına sazlıklar karışmış yüksek otlar, içinden geçen bir biniciyi yutacak yoğunlukta, üzerinden daha önce bir fil sürüsü geçip düzlememişse, insan patikaları bulmakta zorlanıyor. Dalları yaygın firavunincirleri, toprağın üzerine taşan muazzam kökleri ve geniş yapraklarıyla meyvelerini sunuyor ve insanı sonsuz bir geceye benzeyen gölgesine davet ediyor. Yaprak ve dal fakiri baobablar iri gövdeleri ve gevşek, güçsüz odunlarıyla insanı şaşırtıyor. Burası balta girmemiş orman, burada çürümeye karşı koyamayıp devrilen heybetli ağaç gövdeleri yolu kapatır. Asla biçilmeden ve hiçbir işe yaramadan çürüyen otlaklardan taze otlar fışkırır. Ama dikkat! Yoksa dikenli ağacın kıvrık dikenleri giysileri deler geçer, acımasız devedikenleri ve ısırganotları sakınmasız ayakları yaralar.

Ama vadinin daraldığı ve suyun granit bloklarıyla kule yüksekliğindeki dikey kayalar arasından zorlukla yol bulduğu bölgede neredeyse bütün gün boyunca karanlık hâkimdir; çünkü güneş ışınları bu ürpertici derinliğe ancak öğle zamanı, o da birkaç saatliğine ulaşır. Burada kuşlar bile suskunlaşıp ürkekleşir, cılız suyun kıyısında serinleyen ceylan, kaçmayı zorlaştıran dar geçitten gelen her sese korkuyla kulak verir. Burada sadece açıklığa kavuşmak için çırpınan derenin mırıltılarıyla ve seyrek olarak da sarp uçuruma tırmanan maymunların çığlıklarıyla bölünen, neredeyse sonsuz bir sessizlik hâkimdir.

Yağmur mevsiminde buralarda olanın vay haline! Yolcu, hayvan sırtında uzun bir yolculuktan sonra vadide dinginliğe bürünür. Öğlenin en sıcak saatinde tatlı düşlere dalar, evini düşünür – o sırada dağın yüksekliklerinden boğuk bir gümbürtü gelir: Bir gürleme, ardından bir ikincisi daha, sonra bütün gökyüzünü yırtan korkunç bir gökgürültüsü patlar.

Ama yolcu korkmaz, fırtına daha uzaklarda değil midir? Molasına ve sevdiklerinin yanında olduğunu düşlemeye devam eder. O sırada yükseklerde sanki rüzgâr ağaçların arasından esiyormuşçasına bir hışırtı başlar. Ses giderek

yükselir, güçlenir, ıslık çalar, şaklar, uğuldar, gümbürder, sanki kötü ruhlar ayaklanmış gibidir – artık ormandan kopan sel, bir duvar misali köpüre devrile gelmektedir. Yağmurla kabaran dere muazzam bir sele dönüşmüştür ve ömrünün kısalığını bilerek vadiden aşağı vahşi ve dizginsiz yuvarlanır; kökünden söktüğü firavunincirleri taşkınlığında dibe iner ve bütün çayırlık düzlük döküntüyle kaplanır. Bütün vadiye dolan su kayalardan yukarı tırmanır.

Yazık sana zavallı yolcu, nereye kaçacaksın? Üzerinde süzülerek çaresizliğine tepeden bakan kartalın kanatlarına sahip misin, maymunun pençeleri var mı sende? Ruhlarla ittifak içinde misin ki, seni buradan kaçırsınlar? Doğa burada senin hizmetkârın değil, seni yok eden düşmanın o burada. Birkaç yıl önce ani bir sel baskını Bedevileri geniş ve kuru bir sel yatağında çadırları ve hayvanlarıyla birlikte yakalayıp, silip süpürmüştü. Yüzlerce insanı ve binlerce keçiyi kurban etmişti.

Habeşistan toprakları böyle işte – acımasız, ama yine de çok güzel. Çoğu zaman yaptığım gibi kaynağın yanındaki gölgeli ormanda uzanıp uzun kuyruklu rengârenk kuşları seyrettim veya sık dikenli çalıların arasından hantal gergedanı ve spiral boynuzlu antilopu görmek için pusuya yattım!

Ama bütün bunlar hasretlerinin sızısını duyduğum sevdiklerimin yakınlığının yerini tutmuyor. Bütün umudum yakında sizden beni büsbütün unutmadığınızı gösteren bir haber almak. Her zaman için sizin olan

Werner

16

Ertesi gün şok fiyatlı Kahire yolculuğumun son günüydü. Kahvaltıdan sonra, kendimi havaalanında yer görevlilerinin keyfiyetine terk edinceye kadar bana beş saat daha zaman kalıyordu. Polja'ya bir hediye almak için şehrin eski merkezindeki pazara gitmeye karar verdim.

"*Welcome to Egypt, Sir. Do you need a guide?*"[1]

Yanımda bana yetişmeye çalışarak yürüyen adamdan hoşlandım. Yüzü, çöl kenarındaki bir Coca-Cola tezgâhı kadar sevimliydi, üzerinde gök mavisi bir giysi vardı, ayaklarında da pembe plastik sandaletler. Bir rehbere ihtiyacım var mıydı? Şu anda herhalde kırmızı-beyaz kareli bir tankerin kanatlarını yakıtla doldurmakta olduğu uçağımı düşündüm. *Oltner Nachrichten*'i ve büyük ihtimalle bana karşı tüm anlayışlılığını tüketmiş olan ve Zingg portresini giderek artan bir sabırsızlıkla bekleyen şefi düşündüm. Sonra da Werner Munzinger'i düşündüm.

"*Yes, please.*[2] Ulusal Arşiv'e gitmek istiyorum."

Plastik sandaletli adamın adı Assem'di. Beni, bir zamanlar Munzinger'in günbatımını seyretmiş olduğu iç kaleye götürdü. Kubbeler ve minarelerden oluşan bir ormanın yanından yürüdük. Heybetli parmaklıkları yukarı kaldırılmış birkaç büyük kapıdan geçtik ve arkasında yukarı kata uzanan dar bir ahşap merdivenin bulunduğu küçük bir yan girişe geldik. Merdivenin başındaki masada bize ne istediği-

[1] (İng.) Mısır'a hoşgeldiniz bayım, rehbere ihtiyacınız var mı? (Y.N.)
[2] (İng.) Evet, lütfen. (Y.N.)

mizi sorarcasına bakan bir adam oturuyordu.

Assem, "Selamınaleyküm," dedi.

"Aleykümselam," dedi adam. Sonra Assem konuşmaya başladı, önce beni gösterdi, sonra Munzinger'in ve benim yurdumuzun bulunduğu kuzeyi işaret etti. Masadaki adam dikkatle dinledi, bazı sorular sordu ve düşünceli bir şekilde başını salladı. Bir kâğıdın üzerine birtakım Arapça harfler yazdı, bunu Assem'e verip bizi üst kata gönderdi.

Merdivenlerin sonundaki masada bize ne istediğimizi sorarcasına bakan bir adam oturuyordu. Assem, kâğıdı ona uzattı ve tekrar birbirine benzemez iki Kuzeyli hikâyesini anlattı. Adam düşünceli bir şekilde başını salladı, mendil büyüklüğünde bir kâğıda birkaç kelime yazdı ve bizi sonundaki masada yine bir adamın oturduğu uzun bir koridora gönderdi. Bu şekilde, sekiz başka küçük masanın başında oturan sekiz başka adamı daha ziyaret ettik. Son masada oturanın diğerlerinden farkı, mendil büyüklüğünde bir kâğıda birkaç sözcük yazmak yerine hemen ayağa kalkmasıydı. Kâğıt kullanmayan adam bizi metrelerce kalınlıktaki bir duvar boyunca yürüterek içinde minik bir caminin bulunduğu, zemini kumla kaplı küçük bir iç avluya götürdü. Sonra birkaç basamak yukarı çıktık ve adam demir kakmalı ağır bir kapının önünde durup Assem'e bir şeyler söyledikten sonra bizi yalnız bırakıncaya kadar bir yığın koridordan geçtik. Assem kapıyı çaldı ve bir Harley-Sportster'in yan kanadı kadar büyük olan kapı tokmağını iki eliyle birden tutarak aşağı doğru eğdi. Kapı gacırdayarak açıldı ve ardından gerçekten de mavi gökyüzünün, beyaz bir minarenin ve bir hurma palmiyesinin taze yeşilinin göründüğü açık bir pencereyle karşılaştık. Dört duvarın tümü de üzerlerinde eskilikten kararmış, dev ciltlerin bulunduğu raflarla kaplıydı. Odanın içinde de dokuz masa ve başlarında oturan dokuz adam vardı. Sekizi başlarını yumuşakça kollarına bırakmış uyuyorlardı. Masalar, adamlar ve kitaplar, rüzgârın pencereden içeri bıraktığı tozla kaplıydılar. Ama dokuzuncu adam uyanıktı. Assem'e bütün hikâyeyi bir daha anlattırdı, düşünceli bir şekilde başını salladı, ayağa kalktı ve en yakı-

nında oturan adamı uyandırdı.

"Neredeyiz?" diye sordum Assem'e.

"Üst düzey devlet görevlilerinin ölüm kayıtlarının bulunduğu yerde."

Adam raflardan çıkarttığı bir ciltle yanımıza geldi. Yıllardır birikmiş tozun kapağın altından kayarak yere yağışını izledim. Adam Assem'e bir şeyler söyledi, Assem de bana sordu: "*What was the man's name?*"[1]

"Munzinger."

"مونزنجار" diye sordu adam.

"Mun-zin-ger."

"مونزنجار"

"Mun..."

"... مون"

"...zin..."

"... زين..."

"...ger."

"... جار"

"Munzinger."

"مونزينجار"

Adam güldü, Assem ve ben de güldük. Sonra adam defterini karıştırdı. Alçak sesle mırıldanarak parmağını sütunların üzerinde dolaştırdı, sayfa sayfa araştırdı. Assem'le ben masaya oturduk, dakikalar, çeyrek saatler geçti. Sonunda çöl rüzgârı bürodaki iki acemiyi fark etti ve yavaş yavaş bizi de tozla kaplamaya başladı. Kolumla masanın üzerinde bir köşeyi temizleyip başımı dayadım ve ölüm kayıtları memurunun Arapça mırıldanışlarını dinlemeye başladım. Bilincimin dış muhafızlarından biri alarm verdiğinde, Polja'nın, Harley-Sportster'iyle sanatçı ressam Zingg'i dümdüz ettiğini düşlüyordum. Ölüm kayıtları memurunun Arapça terennümü içinde kulağıma tanıdık sesler çalınmıştı.

"...زمنجار"

"...singer mi?" diye tekrarladım. Bilincim, beklemeden yüksek performans konumuna geçti.

"Mun-singer?"

---

[1] (İng.) Adamın adı neydi? (Y.N.)

"مونسينجار"

"Munzinger!"

Ölüm kayıtları memuru güldü, Assem ve ben de güldük. Werner Munzinger'in kayıt numarasını not ettim. Şehrin diğer ucundaki bir başka büroda Werner Munzinger Paşa'nın, Mısır devletinin yüz yirmi yıldan beri benim için sakladığı bütün elyazmaları ve mektupları duruyordu.

17

Massaua, Mayıs 1854. "Fildişine ihtiyacım var!" diye söyleniyor Werner Munzinger ve deponun içinde sinirle oradan oraya dolanıyor. "Muhammed! Kervanlar nerede kaldı? Fildişine, devekuşu tüyüne, leopar kürküne ihtiyacım var!"

Muhammed, şişman ve ağır, halısının üzerine oturmuş, gözleriyle, birkaç aydan beri Dupont & Cie.'nin oradaki temsilcisi ve kendi şefi olan bu sinirli Hıristiyan'ı izliyor. Muhammed, geciken birkaç kervan yüzünden huzurunu kaçırmayacak kadar uzun bir zamandır bu işin içinde. "Sabırlı olun, efendi. Kervanlar gelecektir. Binlerce yıldan beri geliyorlar – kalkıp da şimdi gelmezlik edecek değiller ya."

"Ama ben bekleyemem! Fransa'ya gidecek malları yükleyecek olan gemi bir hafta içinde gelecek ve benim raflarım bomboş!"

"O zaman gemi leopar kürklerini almadan gidecek demektir. Mösyö Dupont bunu atlatacaktır, merak etmeyin."

"Mösyö Dupont atlatabilir, ama biz ikimiz atlatamayız. Mösyö Dupont, Massaua'daki işletmenin iyi idare edilmediği ve kâr getirmediği konusunda beni uyardı. Eğer durum düzelmezse, bizim depomuzu tasfiye edecektir!"

"Bunları gerçekten de size yazdı mı?"

"Evet, yazdı."

Muhammed gözlerini kısıp tombul çenesini sıvazlıyor. "O halde koşturmalıyız, efendi."

"Koşturmak mı? Nereye?"

"Dağlara, efendi. Bogosların ülkesindeki Keren'e. Su-

dan ve Habeşistan'dan gelen kervan yolları orada kesişir. Gerçi Keren sıkıcı bir kasabadır ve Bogoslar da korkunç kaba köylülerdir; ama orada büyük bir pazaryeri vardır. İhtiyacımız olan şeyleri pekâlâ orada bulabiliriz."

"Keren – ne kadar uzaklıkta buradan?"

"Otuz beş saat, bir katır için beş günlük yürüyüş, efendi."

Bir sonraki gündoğumunun boğucu sıcağında Werner ve Muhammed, yanlarında cam boncuklar, Manchester'dan gelme kumaş topları, ucuz bıçaklar ve bir çuval gümüş parayla tıkabasa yüklü dört katırla sıcaktan buharlaşan denizin kıyısında bekliyorlar. Isıyla düzleşmiş sudaki yumuşak dalgalar, fark ettirmeden sahildeki kızgın beyaz kum kıvrımlarına karışıyor. Daha geride altınsı, gevşek kumullar, en geride karanın içerlerine doğru yanık kırmızı renkli tepeler yükseliyor. Yukarılarda karanlık mor renkleriyle ilk dağlar sıralanıyor ve gökyüzünün toprağa eğildiği en gerilerdeyse Habeşistan'ın yüksek dağlar silsilesi açık mavi ve ürkütücü sisin içinde eriyor.

İlk gün, binlerce yıllık kervan yolu Werner'i ve Muhammed'i çölden geçiriyor. Tuzlu kabuk bağlamış bu toprakta, sanki Kızıldeniz'in suları daha derindeki bölgelere daha dün çekilmişçesine çıplak ve ölü görünen en inatçı dikenli çalılardan başka bitki yetişmiyor. Patikanın kenarlarında, kölelik yaşamlarında ilk ve son kez çalışmaya burada hayır demiş olan develerin ve katırların çürümenin her aşamasından örnekler sunan leşleri uzanıyor.

Werner, "Ulu Tanrım, burada ne arıyorum ben?" diye düşünüyor, alnındaki teri siliyor ve melankoli içinde Kızıldeniz'deki gemi yolculuğunu düşünüyor. O zaman orta direğin dibinde yatarak yaşadığı muson fırtınasının şiirselliği, geçit vermezliğiyle birlikte serin rüzgâr sağanaklarıyla gelen dirilticiliği aklından geçiyor. Şimdiyse nefes alırken insanın burun kanatlarını dağlayan şu tozlu fırın sıcağından başka bir şey yok. Katırın sırtı kemikli ve sert, Werner'in kalçaları müthiş acıyor.

Kaba patika bitmek bilmez zigzaglarla dik yamacı do-

lanmaya başlıyor, sonra tekrar aşağıya, dipsiz yarlara doğru alçalıyor, hemen sonra karşı yamaçta tekrar yükseklere tırmanıyor. Werner dişlerini sıkıp Muhammed'i gözden kaybetmemek için katırını yönlendiriyor. Bu şişman Arap bunu nasıl başarıyor? Günlerce neşesini bozmadan ve dinginliği elden bırakmadan eşeğinin sırtında oturuyor, ara sıra şarkılar söylüyor, üstelik kendinde rehberlik rolü oynayacak gücü de buluyor: "Şuraya bak, efendi, bir fil sürüsü! Oradaki ceylanları görüyor musun? Karşıda bir devekuşu var, burada da iki akbaba!"

Ama yol batıya ve daha yükseklere doğru gittikçe hava hafifleyip serinliyor. Werner Munzinger'in yüreğine bir memleket esintisi doluyor: Bu serinlik, bu dağlar, bu çayırlar, aynı memleketindeki gibi değil mi? Beşinci gün öğle vakti Muhammed eşeğini bir tepenin sırtında durdurup iniyor.

"Geldik, efendi. Aşağısı Keren. Araziyi çaprazlama geçen kurumuş dere yatağını görüyor musun? Pazaryeri orası."

Werner aşağıda uzanan üç kilometre kadar genişlikteki, etrafı bir ay krateri gibi keskin uçlu dağ tepeleriyle çevrili vadi çanağına bakıyor. Sadece batıda bir aralık var. Habeşistan'ın dağlık arazisi orada birden alçalıyor ve kervan yolu Sudan'ın korkunç çöllerine doğru kavisler çize çize ilerliyor. Düzlüğün ortasında üç yüz kadar yuvarlak saz kulübe dip dibe dizilmiş yükseliyor. Burası Keren. Bulundukları yükseklikten bakıldığında, bir geçitten sonra güneye, ülkenin içerilerindeki çok eski Habeş krallık kentleri Aksum, Gonder ve Şeva'ya doğru uzanan ikinci patika da bir haritada çiziliymiş gibi görülüyor.

"Hadi, Muhammed! Şu işi bitirelim."

"Olmaz, efendi. İzin ver, katırlarla ben yalnız ineyim pazara, sen burada beni bekle."

"Niye?"

"Mösyö Dupont memnun olsun diye. Bak, sen bir beyazsın. Pazardakiler seni görür görmez, fiyatlar üç katına çıkar."

"Ee ne yapalım? Sen malın gerçek fiyatını bana söylersin, sonra pazarlık yapar, fiyat düşürürüz."

"Sen varken bunu yapamayız. Sen iyi bir insansın, ama tüccar değilsin. Her zaman ilk söylenen yüksek fiyatı kabul ediyorsun. İzin ver, Keren'e yalnız gideyim. İki saat sonra dönmüş olurum."

Böylece Muhammed, katırlarla yola koyuluyor. Werner tutulmuş bacaklarıyla birkaç adım atıyor ve ezilmiş kalçalarını yavaşça çimenlerin üzerine yerleştiriyor.

Birden yüksek otların arasından çıplak bir kadın çıkıyor. Bir zenci. Werner Munzinger'in genç yaşında gördüğü ilk çıplak kadın bu. Kadın, göğüslerini hoplatarak Werner'e yaklaşıyor. Çırılçıplak sayılmaz, göbek deliğinin altında deri püsküllü bir kemer sallanıyor, el ve ayak bileklerinde kalın gümüş bilezikler, burun kanadında bir altın halka ve örgülü saçlarında ince gümüş zincirler var. Kadının yağla ovulmuş saçları ve cildi dişi bir panter gibi parlıyor.

Werner yutkunuyor.

Kadın şimdi çok yakınında, yavaşça önünden geçiyor. Werner'in elleri terliyor. Onunla konuşmalı mı? Onu selamlamalı mı? Yoksa sesini çıkartmamalı mı?

"Selam olsun, bakire!"

Kadın duruyor. Boyu uzun. Yarı inik gözkapaklarının arasından çaresiz bir durumda çimenlerin üzerinde oturan Werner'e bakıyor.

"Ben bakire değilim, yabancı beyaz adam. Ben zavallı, yaşlı bir dulum."

"Ah."

"Otların üzerine oturmuş niye bana bakıyorsun?"

"Arkadaşımı bekliyorum. Sen geldiğinde ben zaten burada oturuyordum."

"Peki bana niye öyle bakıp duruyorsun?"

"Şey – seni güzel buldum. Gerçekten dul musun?"

"Böyle konularda şaka yapmam. Kocam öldü, kemikleri artık senin tenin kadar ağarmıştır. Oradaki kaynakta yıkanmak isterken Nurettin'in akrabaları onu öldürdü. Birisi arkadan vurup kafatasını yardı, ikincisi sırtına mızrağını sapladı. Sonra cesedini küçük parçalara ayırıp çakallara yem olsun diye çalıların arasına attılar. Kulaklarını da gece evimin önüne tozun toprağın içine bıraktılar."

"Ah."

Kadın omuzlarını silkiyor. "Kan davası. Kocam Nurettin'in kızlarından birini kaçırıp köle olarak satmıştı."

Werner yutkunuyor. "Niye böyle bir şey yaptı?"

"Kan davası. Daha önce Nurettin onun kız kardeşini evlenmeden hamile bırakmıştı. Bu şekilde, kocamın amcasının Nurettin'den çaldığı bir ineğin öcünü almıştı. İneğin gerçekten çalınıp çalınmadığıysa belli değil. Kocamın ailesi, hayvanın gece yolunu şaşırıp kendi otlaklarına girdiğini, sabah da onu ilk olarak Nurettin'in gördüğünü söylüyor. Eğer o sabah kocamın amcası daha erken uyansaydı, ineği Nurettin'in otlağına sürecekti. O zaman baldızım evlilikdışı bir çocuk doğurmamış olacaktı – bebeği köyün dışında doğurdu, aynı gece kendi elleriyle öldürüp törenin emrettiği gibi toprağa gömdü. Nurettin'in kızı da yabancı bir Arap hareminde olmak yerine şimdi hâlâ kendi evinde olabilirdi. Kocam da iki kulağını hâlâ başında taşıyor olabilirdi."

"Ah."

"Hâlâ bana bakıp duruyorsun."

"Çok güzelsin."

"Bunu daha önce söyledin zaten. Şarkı söylemeyi bilir misin?"

"Hayır. Sesim bir karganınki gibidir."

"Yazık. Bizim köyümüzde erkekler bir kızı beğendiler mi, şarkı söylerler. Benim için bir şarkı söyleyemeyeceğinden emin misin?"

"Deneyebilirim. Nasıl bir şarkı söylemeliyim?"

"Bizim köyümüzde erkekler hep beğendikleri kızın güzelliğini överler."

"Sonradan gülüp benimle alay etmezsen, deneyeceğim."

"Eğer bir erkek iyi şarkı söyleyemezse kız ona güler. Kızların alay etme hakkı vardır."

"Peki erkeğin ne hakkı vardır?"

"Şarkı söylediği sürece istediği kadar ve istediği gibi kızı seyredebilir."

"O halde sana bir önerim var. Şarkı söylerken gözlerimi

kapatacağım, buna karşılık sen de benimle alay etmeyeceksin."

Kadın gülüyor. Werner onun kavisli boynunu, dişlerini ve damağını görüyor. "Bu adil değil. Sen zaten bir şarkı süresinden bile fazla seyrettin beni. Ceza olarak şarkında sadece boynumdan üst tarafımı övebilirsin – elbette gözlerin kapalı olarak. Haydi başla!"

Werner Munzinger kendini sırtüstü otların arasına bırakıyor, gözlerini yumuyor ve başlıyor:

Illi zegadá kéli gerá ab rischu
Illi zegáda mohánek la worídu
Illi aintáta gaehréi dol fa fagígu
Illi assára weld ebérmet farítu
Illi ainába weld beddále schekíku
Illi ainába halib ensa ragítu
Bismilláhi u fítu!

Bunun anlamı şöyleydi:

Boynun tüylerini germiş bir devekuşu boynu,
Boynun güzel kavisli,
Gözlerin yükselmekte olan sabah yıldızı,
Damağın Ebermet'in koyu meyvesi,
Dişlerin sıra sıra dizilmiş yabani güvercinler gibi,
Dişlerin sızmakta olan koyu deve sütü,
Tanrı adına yalvarıyorum sana, izin ver tadına bakayım!

Sonra Werner susuyor ve gözleri kapalı yatmaya devam ederek kendisini mahvedecek kahkahaları bekliyor. Ama sessizlik bozulmuyor. Werner yüksek otları yumuşakça okşayan rüzgârın sesinden başka bir şey duymuyor. Gözlerini açıyor ve güzel zencinin elbette çoktan ortadan kaybolmuş olduğunu görüyor.

Güneş batmadan az önce Muhammed leopar kürkü, fildişi ve devekuşu tüyüyle iyice yüklenmiş dört katırla birlik-

te geri geliyor. Dönüş yolu da yine beş gün sürüyor; Werner Munzinger, Avrupa'ya giden ilk gemiye bineceğine dair yeminler ediyor, gerekiyorsa miço olarak, aşçı olarak, hatta kaçak yolcu olarak. Son tepenin üzerinden aşağıya Kızıldeniz'e doğru bakıyor ve Massaua'nın üç küçük adasını görüyor. Orada, ufukta kuzeyden gelmekte olan bir gemi yok mu? Werner dürbününü çıkartıyor, beş direkli geminin yelkenleri arasında dalgalanan Fransız bayrağı renklerini görüyor. Bu, Dupont & Cie.'nin üç yük gemisinden biri. Werner, sanki bir saat içinde bir posta çuvalının aşağıda rıhtıma fırlatılacağını biliyormuş gibi eşeğini daha hızlı sürmeye başlıyor. Posta çuvalının en altında, üç haftalık bir yolculuktan sonra nihayet hedefine ulaşan, Walther Munzinger tarafından yazılmış bir mektup duruyor.

Olten, Noel 1854

Sevgili Werner!

Hâlâ hayatta mısın? Mektubumun bu dünyada sana ulaşıp ulaşmayacağını bilemeden bir kez daha gözlerimi yumup yeryüzüne sözcükler fırlatıyorum. Lütfen, fırsat bulur bulmaz bir ses ver. Annem, babam ve bütün kardeşler senin için çok kaygılanıyoruz.

Biz evde kalanlara gelince; kutsal Noel akşamında hepimiz Olten'deki Munzinger evinde toplandık; herkesin sağlık ve huzurunun yerinde olduğunu söyleyebilirim. Ayrıca sık sık senin adın anıldı ve herkesin selamını sana iletmek gibi hoş bir görev bana verildi.

Özellikle de babamız senden çok söz etti. Senin maceralı hayatını nasıl bir hayranlıkla izlediğini biliyorsun. Hatta eğer görev duygusu onu frenlemese, seninle birlikte Nil' in kaynaklarını aramak üzere çoktan Doğu'ya doğru yola çıkmış olacağına inanıyorum. Yakın zamanda bana yazdığı bir mektupta, "Werner'le Asya'ya gitmek isterdim; çünkü Avrupa artık iyice çıldırdı," diyordu. Bir düşün: İsveç Kantonlar Birliği'nin maliye bakanı, parlamento üyesi Josef Munzinger ailesini toplayıp bir vagona dolduruyor ve bir daha dönmemek üzere Doğu'ya doğru yola çıkıyor! Babam, ihti-

yarlık günlerinde bir de Arapça öğrenmek zorunda kalacağını düşünerek çok güldü!

Ama son zamanlarda keyfinin pek yerinde olmadığını sana söylemeliyim. Sonbahardan beri öyle bir melankoli içinde ki, onu Bad Schinznach'a küre göndermemiz gerekti. Ama omuzlarına çöken ağırlık hükümetteki görevi değil; cumhuriyetçi anlayışını en fazla rahatsız eden şey, diplomatik çevrenin sahtekârlığı, dıştan görünen yaldızın aldatıcı parıltısı, can düşmanlarının yüzüne sinsice gülüşleri. Son üç aydır babam neredeyse bütün işlerini Bad Schinznach'tan yürüttü, sayın maliye bakanımız şu anda resmen çamur banyosunun içinde görev yapıyor. Bern'e, parlamentoya gitmekten kaçınamadığı zamanlarda da günlerce öncesinden yakınmaya başlıyor, duyduğu çaresizliği düşün Werner. Ailemizin payına düşen onurun bedelini çok ağır ödüyor ve şu sıralar gerçekten de, acaba maliye bakanımızı siyasi mülteci olarak oradaki yerli kulübene kabul etsen nasıl olur diye ciddi ciddi düşünüyorum.

Bana gelince; ben şu sıralar misafirperverliğini kabul edecek durumda değilim. Eğer son mektuplarımdan biri eline geçtiyse, geçen yıl kendi büromu açtığımı ve işlerimin başımdan aşkın olduğunu biliyorsundur.

Son olarak gayet ciddi bir ricam var: Biliyorsun ki babamız senin kaderine yüreğinin her teliyle sımsıkı bağlı. Kayıp oğlunu yeniden görebilmek onun ruhunu uzunca bir süre için iyileştirebilir. Ama ben maliye bakanımızı Afrika'ya senin yanına gönderemeyeceğime göre, lütfen sen en kısa zamanda gel Werner! Önümüzdeki ilkbaharda deniz tekrar durulduğunda ve Juralar'ın karları eridiğinde gel.

Yakında görüşmek dileğiyle,
Ağabeyin Walther Munzinger

18

Cam kapı gıcırtıyla açıldı. Kolumun altında koca bir yığın Munzinger mektuplarının fotokopisi, koşturarak Mısır Devlet Arşivi'nin merdivenlerinden aşağıya indim, Nil'e son bir kez daha bakıp bir taksi durdurdum. Kendimi taksinin koltuğuna bırakırken, "Çabuk, havaalanına!" diye homurdandım. Şoför, arabasını Kahire sokaklarında cinnet geçirir gibi sürüyordu ve ben yaşamdaki belli şeyler için uygun olmadığımı bir kez daha hissettim. Tam da bu yüzden ve inadına, "Eğer on beş dakika içinde varırsak, fazladan on beş kâğıt," dedim.

Her şey yolunda gitti. Havaalanı giriş salonuna adım attığımda, hoparlörden gelen cızırtılı bir ses adımı anons ediyordu ve on dakika sonra uçaktaki yerimde oturuyordum. Kemerimi bağladım, ayakkabılarımı çıkarttım, rahatça koltuğuma yerleştim ve yolcuların koltukların üzerlerinden mantar gibi yükselen kafalarının üzerinden baktım. Hostes anaç bir gülümsemeyle, koltuğumu dikleştirmem ve kemerimi sıkılaştırmam için beni uyardı. Motorlar uğuldamaya başladığında, kemerin mekanizmasını hemen hemen kavramış sayılırdım. Karın boşluğumdaki titreşimlerin tadını çıkartmak için gözlerimi yumdum ve derhal uykuya daldım.

Dört saatlik uçuş, kırk beş dakikalık tren yolculuğu ve üç dakikalık yürüyüşten sonra yağmurlu akşam alacasının içinde "Öküz"ün tanıdık pencerelerinin ışığı karşımda göz kırpıyordu. Küçük Rockçı Willy ve Büyük Hippi Werni uslu uslu her zamanki yerlerinde oturmuş, yanlarındaki iki başka tiple birlikte kâğıt oynuyorlardı. "Kasabalarda hayat böy-

le işte," diye düşündüm, "herkes aynı klinikte dünyaya gelir, aynı okulun sıralarında oturur, biraları birlikte devirir ve bir veya birkaç el oyun oynar, sonra da kasaba mezarlığındaki askerî düzenle yan yana dizilmiş mezarlarında huzur içinde birlikte yatar."

Beni ilk gören Küçük Willy oldu. Yüzünde güller açtı, mutluluk içinde elindeki kâğıtları masaya bıraktı ve kollarını vaktinden önce yuvadan düşmüş bir kuş gibi çırpmaya başladı: "Hey, Max, baksana! Guru guru guru! Sen bir güvercinsin, küçük, şirin bir güvercinciksin! Paraşütçü çizmelerine karşı dikkatli ol!"

Jassçılar gülüşmeye ve homurdanmaya başladılar. Soğuk bir tebessümle Willy'nin yanına yaklaştım, kibarca deri ceketinden kavradım, fermuarını yukarı çektim, iyice çektim, sonunda onu kendi fermuarından çekerek oturduğu yerde ayağa kaldırdım, duvara doğru savurdum ve ezilmiş bir kurbağa kral gibi yere yuvarladım.

Böyle bir şey yapmadım elbette. Budala, çekingen ve ikiyüzlü bir tavırla sırıttım ve fotokopilerimle birlikte barın en arka köşesine yerleştim. Ama dört Jassçı beni rahat bırakmadı. Werni nikotinden sararmış tavana çapkın bir gülüşle bakarak, "Max," dedi. "Max, seni şanslı domuz – bara uğramadan geçen üç gün ha! Üç günden beri seni burada göremiyoruz!"

"Yanılıyorsunuz. Sandığınız gibi değil," dedim kırık dökük bir sesle ve kendi kendimden nefret etim. Bu dört bira budalası Jasskafaya hesap verecek kadar aklımı mı kaçırmıştım?

"Tabii, tabii biz yanılıyoruz," diye cırladı Willy ve aklına başka bir şey gelmediği için arkadaşlarının gülüşmeleri arasında bir kez daha kanat çırparak bağırdı: "Guru guru! Sen bir güvercinsin, küçük, şirin bir güvercinciksin!"

"Gerçekten de yanılıyorsunuz," diye gülüşmelerin arasında bağırdım, Polja'yı ve kendimi dört Jassçının saçmalamalarından kurtarmak için budalaca bir ihtiyaç duyuyordum. "Ben üç gündür Afrika'daydım. Daha yeni döndüm."

"Afrika'da mıydın?" Werni'nin kaşları havaya kalktı.

"Afrika. Kahire."

"Zencilerin yanında mı?" Willy'nin de kaşları havaya kalktı.

"Zencilerin yanında, denilebilir."

O sırada Werni, elinin tersiyle Willy'nin ensesine bir şaplak indirdi. "Willy, 'zenci' denmez, bu ırkçı bir tavır. Seni ırkçı biri mi sansınlar istiyorsun? Onlardan 'renkli vatandaşlar' diye söz etmelisin."

"Aha, renkli vatandaşlar ha. Demek öyle. Vatandaş tamam da, renkli de nesi oluyor? Nasıl renkli yani?"

Bunun üzerine dört Jassçı yine duvarları titreterek gülüşmeye başladılar. İçim rahatlayarak beni unuttuklarını fark ettim, kendime bir bira söyledim ve Munzinger'in mektup yığınını masanın üzerine, önüme yığdım.

İskenderiye, 20 Şubat 1855

Sevgili Walther!

Benim doğruculuğumu bilirsin. O zaman şu anda otelimin penceresinden İskenderiye Limanı'nı seyrettiğime inanacaksın; limanda bu akşam Trieste'ye doğru denize açılacak olan üç direkli bir yelkenli durduğuna ve bu gemide, ruhen yıpranmış babamızı bağrıma basmak üzere eve gelmem için benim adıma bir güverte kabini ayırtılmış olduğuna da inanacaksın. Bana babamızın ölümünü bildiren mektubunun da üç gün önce aynı gemiyle bana ulaştığını ayrıca söylemeli miyim?

Ah, nasıl bir talihsizlik bu! Benim ziyaretim de onu kurtaramayacaktı herhalde ve ben Dupont & Cie.'nin bana daha önce izin vermediğini öne sürerek özür dilemek de istemiyorum. Ama her ikimize de yaşam yolunu göstermiş olan o eli bir kez daha sıkmış olmayı ne kadar isterdim! Çünkü biz oğullarının attığımız her adımda içten içe bunu onun da onaylayıp onaylamayacağını düşündüğümüzden eminim. Kendimize maceracılığın ve bilgeliğin mucizesini yakıştırsak bile her zaman değerli babamızın oğulları olacağız sadece.

Şimdi yaşlı maliye bakanı son yolculuğuna benim refakatim olmadan çıkmak zorunda kaldığına göre ben de yal-

nız yolculuğuma devam etmek istiyorum. Bu nedenle lütfen, bu akşam üç direklinin bensiz yola çıkacak olmasını anlayışla karşıla. Habeşistan'a dönmeliyim, dönmek istiyorum. Bilimsel çalışmalarımı orada sürdürmek, tarım yapmak, biraz ticaret yapmak ve yaşamak için Bogosların ülkesi Keren'e gideceğim. Hemen yarın şu korkunç Massaua'ya doğru yola çıkıyorum ve üç hafta içinde Keren'e varmış olmayı umut ediyorum. Sana Bogosları daha önce anlatmış mıydım? Bu halkı ziyaret eden ve güzel vadilerini dolaşan herkes, Massaua'nın kumlarına aynı vaat edilmiş ülke izlenimleriyle dönüyor. İklim, İtalya'nın iklimi, toprak harika ve sömürgelerin bütün zenginliklerini burada yetiştirmek mümkün. Halkı soylu ve konuksever bir halk, Hıristiyanlık duygusuna ve anlayışına yakınlar, onurlu bir misyonerin onlara Hıristiyan uygarlığının öğretilerini aktarması pekâlâ mümkün.

Kararımı verdim; Dupont & Cie.'den aldığım paranın büyük bir kısmını yatırarak bugün erkenden iki tüfek, yeterince cephane ve gelecekteki tarım girişimim için tohumlar satın aldım.

Sağlıcakla kal! Gelişimin bir veya iki yıl gecikeceğini aileye bildir. Annemin fazla üzülmemesi ve kaygılanmaması için yapılması gerekenleri senin becerine bırakıyorum.

Beni unutma ve arayı fazla açmadan Keren'e yaz,

Kardeşin Werner

Not: Pekâlâ! Ağabeyim ve yeni bir aile reisi olarak bilmek hakkın: Bogosların ülkesine sadece bilim ve ticaret aşkına gitmiyorum. Orada, neredeyse bir yıldan beri unutmaya çalıştığım ve hâlâ gözlerimin önünden gitmeyen bir kız var. Adını bile bilmiyorum ve onu sana tarif edebilecek durumda değilim, ama – bu kadar yeter! Belki bir dahaki sefere daha fazla anlatırım.

"Hey, Max. Senin gittiğin şu tatsız yerin adı neydi?" Büyük Hippi Werni yanıma oturmuş ve teklifsizce kolunu omzuma atmıştı.

"Kahire."

"Tamam, Kahire. Polja'nın bugün öğleden sonra oraya uçtuğunu biliyor muydun?"

"Hayır!"

"Evet. Harley-Sportster'ini benim garajıma bıraktı. Sadece birkaç günlüğüne olduğunu söyledi."

19

Keren, Mart 1855, Werner Munzinger'in varışının bir gün sonrası. Biri evinin kapısını çaldığı için Werner uyanıyor. Evi, köyün kıyısında, sazdan yapılma basit yuvarlak bir kulübe ve iki gümüşe bile mal olmadı. Ama yine de kendi evi ve kimsenin kendisini buradan çıkarmasına izin vermeyecek. Fakat şu kapıya vurulması! Burada her sabah böyle patırtı mı yapıyorlar?

"...Munzinger?"

"Evet!" Werner kapıyı açıyor. Dışarıda ufak tefek sıska bir adam duruyor – hayır durmuyor, nedensiz bir şekilde hoplayıp zıplıyor, bir sağ bacağını sallıyor, bir sol bacağını, kollarını savurup kafasını sallıyor.

"Burası Werner Munzinger'in evi mi?"

"Evet, ama niçin böyle zıplıyorsun?"

"Ben her zaman zıplarım, Werner Munzinger, sabahın köründen akşamın alacasına kadar, bütün hayatım boyunca bu böyle oldu. Tabii yürümediğim ve uyumadığım zamanlarda."

"Niye?"

"Başrahip Michael, yerimde duramadığım için zıpladığımı söylüyor. Bu doğru mu, değil mi, bilmiyorum, şimdiye kadar hiç yerimde durmaya çalışmadım."

"Başrahip Michael de kim?"

"Zad'amba Dağı'ndaki manastırımızın başrahibi."

"Sen keşiş misin?"

"Öyleyim. Ama hoplayıp zıplamamla diğerleri ibadet

ederken, onları rahatsız ediyorum. Bu yüzden de Başrahip Michael, dindar köylülerden yiyecek ve içecek bağışı istememem için her sabah erkenden beni aşağı gönderiyor. Çünkü manastırımızın bahçesi küçük ve kurak, kuyumuzda da yılın sekiz ayı su bulunmuyor."

"Üzgünüm, ama evde yiyecek bir şey yok."

"Başrahip Michael bunu bana zaten söyledi, Werner Munzinger. Buraya yanında iki tüfek, bol cephane ve büyük bir çuval dolusu gümüş parayla, güzel ve yuvarlak Maria-Theresia gümüşleriyle daha dün geldin."

Werner keşişe bir gümüş veriyor. "Başrahip Michael kendisine yeni bir memleket arayan acınası bir yabancı hakkında çok şey biliyor."

Keşiş gülümsüyor. "Başrahip Michael daha fazlasını da biliyor. Katırın Massaua'dan Keren'e gelirken yolda üç kez kaydı. Oulette-Mariam adında bir Bogos kızına âşıksın. Bu gece düşünde ölmüş babanı gördün. Ve sen Bogosların ülkesinde uzun yıllar kalacak olan dürüst bir adamsın."

"Oulette-Mariam..."

"Başrahip Michael seni görmek istiyor. İstediğin zaman seni bekliyor." Keşiş bunları söyler söylemez, üç büyük sıçrayışla çayırlığa varıyor ve yüksek otların arasında gözden kayboluyor.

Werner Munzinger gözlerini kırpıştırarak yükselmekte olan güneşe bakıyor. Oulette-Mariam. Adını dilinin üzerinde dolaştırarak leziz, ama yabancı bir yiyecek gibi eritiyor. Oulette-Mariam – papaya, zencefil ve yabani incir tadında, günlük, taze kavrulmuş çekirdek kahve ve mayalanmış deve sütü tadında bir ad bu. Werner aşağıya, erkeklerin ağır yüklü develeriyle pazaryerine doğru gittikleri, kadınların toprak testilerle çeşmeden su taşıdıkları ve küçük çocukların boylarından büyük çalı çırpı yığınları altında yalpalayarak evlerine doğru yürüdükleri kervan yolundan tarafa bakıyor. Bu Keren'deki ilk günü. Eğer isterse burada geçireceği pek çok günden ilki. Bugün ne yapmalı? Pazara inip hâlâ Dupont & Cie.'de çalışıyormuş gibi ticaret mi yapmalı? Çirkin cam boncukları işe yaramaz devekuşu tüyleriyle mi ta-

kas etmeli? Eğlence gezisine çıkmış bir İngiliz gibi amaçsızca şehri mi dolaşmalı? Bir Alman gibi bahçesinin etrafını taş duvarla çevirip yabani otları mı yolmalı? Ya da Oulette-Mariam'ı ziyaret edip ona bir aşk şarkısı mı söylemeli? Belki son söylediğinden biraz daha az utandırıcısını.

Werner yavaşça eşiğin üzerine oturuyor ve kapının kalasına dayanıyor. Başparmağının tırnağını çürük tahtanın üzerinde dolaştırıyor; ince bir çentik oluşuyor ve bu bir şekilde onu teselli ediyor. O sırada kervan yolunda, insanların ve develerin karmaşası içinde Zad'amba Manastırı'nın keşişi ortaya çıkıyor ve birkaç enerjik sıçrayışta tekrar Werner'in yanına dönüyor.

"Çok işin var mı?"

"Hayır."

"Başrahip Michael, ziyaretine gidersen çok sevineceğini söylüyor."

"Gidelim."

Ufak tefek sıska adam derhal yerinden fırlıyor. Werner aceleyle sandaletlerini giyiyor, kapıyı kilitliyor, katırını çözüp zıplayan keşiş ufukta gözden yitmeden katırın sırtına biniyor. Küçük adamın beyaz harmanisi, uçup gitmiş bir kumaş parçası gibi yüksek otların üzerinde güneye doğru dalgalanırken, Munzinger söylenerek ona yetişmeye çalışıyor. Bir saat geçiyor, bir saat daha geçiyor. Werner'e kalsa çoktan mola verirdi. Keşişin arkasından seslenip el sallıyor, ama o sürekli yetişemeyeceği kadar ilerilere sıçrıyor, Werner'in biraz yaklaşmasını beklemek için olduğu yerde hoplayıp zıplıyor ve sonra hemen hızlanıyor. Bir saat daha geçtikten sonra nihayet Werner'in kendisine yetişmesine izin veriyor. "Geldik!"

"Tanrı'ya şükür! Manastır nerede?"

"Orada," diyor küçük adam ve neredeyse tam dikey yönde yukarısını işaret ediyor. Werner'in bakışları keşişin gergin kolunun üzerinden bir dağ keçisi gibi geçerek eline, sonra da işaretparmağına uzanıyor. Werner'in bakışları tırnağın ucuna gelince kısa bir duraksama geçiriyor, belki de baş döndürücü boşluğun verdiği korkudan, ama sonra kuvvetle silkiniyorlar ve keşişin kolunun önlerinde çizdiği ha-

yalî hat üzerinde yükseliyorlar, daha yukarılara, daha da yukarılara, fakat öğle sıcağının havadaki titreşimlerinden başka bir şey görülmüyor. "Burada gökyüzü başlıyor," diye düşünüyor Werner, "ve bildiğimiz gibi gökyüzü boşluktur. Tekrar keşişin kirli tırnağının ucuna dönüp o noktadan bir kez daha araştırmaya başlayacağım." Ancak o anda Werner'in gözüne inanılmaz yükseklikteki bir zirve çarpıyor.

"Orası mı?"

"Bu Zad'amba Dağı'dır. Başrahip Michael seni orada bekliyor."

"Bu dağın yüksekliği nedir? Hayır, dur! Bunu günlüğüme yazmalıyım, buna kimse inanmaz."

Zad'amba Dağı, Shotel düzlüğünden 2.000 fit kadar yükselen tek bir muazzam kaya bloğu. Bütün cephelerinde de, ayna düzlüğünde ve dimdik bir yapıda düzlüğe kavuşuyor; sadece batı yanından taşların ve döküntülerin yardımıyla zor da olsa tırmanılabilir gibi görünüyor. Ama dağcının sıkıntısı bir kez yukarı varmakla bitmiyor. Çünkü dağ, sanki tarihöncesi dönemlerde ortasına müthiş bir yıldırım düşmüşçesine dikey bir şekilde ikiye yarılmış. Dağcının ayaklarının dibinde yüz adım genişliğinde ve altı yüz metre derinliğinde bir uçurum uzanıyor ve manastır dağın öbür yarısında duruyor. İki tarafı birbirine, eni bir karışı bile bulmayan dikey bir kaya şeridi bağlıyor. Cesur adamlar, insanın başını döndüren bu semerin üzerine ata biner gibi çıkıp oturdukları yerde bedenlerini kaydırarak karşıya geçiyorlar. Ama bu iskeleye çıkanların çoğu ölümüyle buluşuyor; çünkü sağa ve sola dönüp de dipsiz uçuruma tek bir kez bakmak bile insanın başını döndürmeye yetiyor. Manastırda beş veya altı Habeş keşiş kalıyor ve bu gerçek anlamdaki inziva yerinin dehşetiyle gökyüzüne hizmet etmiş olmayı umut ediyorlar.

Werner tırmanıştan bitkin düşmüş ve tere batmış bir şekilde uçurumun kenarında duruyor ve ufak tefek keşişin kaya şeridinin üzerinde rahatça hoplayıp zıplayışını, sonra

arkasına dönüp kendisini çağırışını dehşet içinde izliyor. "Gel, Werner Munzinger, gel!"

Ve cesaretini toplayan Werner de bu baş döndürücü eyerin üzerine ata biner gibi oturuyor ve öne doğru kendini kaydırmaya başlıyor. Kaya bloğundan zaman zaman bir parça kopuyor; Werner asla ardından bakmıyor, nereye düştüğünü görmek istemiyor. Terliyor, titriyor, kalbi deli gibi atıyor ve bu lanet olası Afrika'da ne aradığını sormak bile bir an olsun aklına gelmiyor. Kaya şeridi nihayet genişliyor ve seyrek bir çayırlığa ulaşıyor. Werner kendisini emniyette hissedinceye kadar emekleyerek ilerliyor. Sonra yan tarafına devriliyor, sert otlar yüzünü dalıyor, kolları ve bacakları uyuyan bir köpeğin patileri gibi titriyor ve hayretle göğsünün derinliklerinden gelen iniltiye kulak veriyor.

"Sen cesur bir adamsın, Werner Munzinger!"

İri bir el kolundan kavrıyor, güçlü bir kol onu ayağa kaldırıyor ve adam Werner'i Herkül yapılı göğsüne bastırıyor. Werner başını bir an için altından dev yapılı kasların hissedildiği bu koyu baharlı tenin üzerine yaslıyor. Sonra gözlerine histerik yaşların hücum ettiğini hissediyor ve ilk damla bu yabancı göğsün üzerine yuvarlanırken Werner başını kaldırıp çam yarması gibi bir adamın kartal burunlu köşeli yüzüne bakıyor.

"Başrahip Michael mi?"

"Ziyaretin beni çok sevindirdi. Bu ânı bir yudum bal şarabıyla kutlayacağız."

Başrahip Michael, Werner'i, altında bir testi şarapla iki kupanın hazır beklediği bir yabani incirin gölgesine götürüyor. Werner, dört adamın birlikte bile kucaklayamayacağı kadar geniş olan ağaç gövdesine yaslanıyor, gözyaşlarıyla mücadele ediyor ve kendini attığı bir avuç toprak parçasını gözden geçiriyor.

"Etrafına iyi bak, Werner Munzinger! On iki incir ağacı, birkaç üzüm asması, yarı yıkık bir kilise, dört ev, üç kurumuş kuyu, tozlu küçük bir bahçe ve işte dünyanın sonuna vardın bile."

Werner gözyaşlarını bırakıyor. Ama şimdi de midesinin

dibinden histerik bir kasılma geliyor, ama buna izin vermek niyetinde değil.

"Ziyaretine sevindim. Tahmin edebileceğin gibi bu yükseklikte oldukça yalnız yaşıyoruz. Bu gözüpekliği gösterip dehşet verici köprümüzü geçerek bu bulutlar adasında bizi ziyaret eden bir yabancı ancak üç-beş yılda bir çıkıyor. Ayrıca istersen, kendini tutmadan rahat rahat da gülebilirsin."

Gerçekten de Werner'in karnından uğursuz ve kaçınılmaz fokurtular yükseliyor. Werner utanıyor ve dişlerini sıkıyor, ama boynu ve yanakları şişiyor, sonra çılgınca gülmeye başlıyor, aşırı tiz ve yüksek bir perdeden. Başrahip Michael, elini dostça onun omzuna koyuyor. "Gül, Werner Munzinger, gül! Sinirlerin boşandı. On beş yıl önce buraya geldiğimde ben de gülmüştüm. Ben de senin gibi genç bir adamdım, aynı senin gibi sırtımı bu incir ağacına yasladım ve bu gövde on beş yıl önce de neredeyse aynı kalınlıktaydı."

Werner'in kahkahaları aniden kesildi. "On beş yıl..."

"Evet, on beş yıl. Gençtim ve cesaretimi kanıtlamak için hiçliğin üzerindeki köprüyü geçtim. Köyümüzden bir kıza âşıktım, gözleri sabah yıldızı gibi parlardı ve boynu bir devekuşunun boynu kadar güzel kavisliydi. Bir sabah sevdiğim kız bana, 'Eğer evlenirsem ancak en cesur savaşçıyla evlenirim!' dedi. 'Bana cesaretini kanıtla.' Böylece yola çıktık ve Zad'amba Dağı'na tırmandık. Sevgilim uçurumun kıyısına oturup benim hiçliğin üzerindeki köprüyü ata biner gibi geçişimi izledi. Buraya vardığım için mutlu, sırtımı bu incir ağacına yasladım, karşıdaki sevgilime el salladım ve güldüm de güldüm... ta ki korkunun beni ensemden kavramış olduğunu ve bu kaya şeridinden bir daha asla geri dönemeyeceğimi anlayana kadar..."

Başrahip Michael testiyi kavrayıp bal şarabından içiyor. Werner Munzinger, hiç ses çıkarmadan öylece oturuyor ve sanki hikâyenin devamını onlardan öğrenebilecekmiş gibi şarabın adamın gırtlağından geçerken çıkarttığı sesleri dinliyor. Başrahip içtikçe içiyor. O testide şu âna kadar içmiş olduğu miktarda şarap bulunmasına imkân yok. Sonunda testiyi tekrar otların arasına bırakıyor.

"Sonunda akşam oldu, buralarda gece tehlikeli olduğu için sevdiğim kızı köye geri gönderdim ve bu incir ağacının dibine uzanarak uyudum. Güneş doğduktan az sonra kız yine karşımdaydı. Güneş batana kadar bütün gün, uçurumun etrafında gidip gelişlerimi, sonra köprüye doğru küçük bir adım atıp tekrar dehşet içinde geri çekilişimi izledi. Eğer ilk denemede cesaretimi toplayıp ilerlemiş olsaydım –belki o zaman esenlikle karşıya geçmiş ve sevgilimle birlikte çoktan on iki çocuk yapmış olacaktım. Ama her başarısız girişimle birlikte korkum daha da büyüdü. Sevdiğim kız sonraki, daha sonraki ve ondan sonraki günlerde de gelmeye devam etti, çünkü ruhunda sadakat vardı ve bilmelisin ki beni uysallıkla seviyordu. Ama yüz yirmi yedinci günde her zaman yaptığı gibi kayanın üzerine oturmadı, ayakta durdu. 'Michael, sevgilim!' diye uçurumun üzerinden seslendi, sesi şefkatten titriyordu. 'Bugün bana, günün birinde bu uçurumu tekrar geçip geçemeyeceğini söyle artık!' – 'Bunu nasıl bilebilirim ki güvercinim?' diye yanıtladım onu. 'Bilmelisin, çünkü sen köyün en cesur erkeğisin. Lütfen, söyle bana!'"

Başrahip Michael bal şarabından tekrar iri bir yudum aldı.

"Ne yapmalıydım? Kız elbette haklıydı. Korkunun yakamı bir daha bırakmayacağını ben yüz yirmi yedi günden beri biliyordum."

Sonra sihirli testi bir kez daha Başrahip Michael'in kartal burnunun altına yaklaştı. Bunca şarap nereden geliyordu acaba?

"Peki sen ne cevap verdin?"

"Dürüst bir adam olarak, dürüst bir cevap verdim. 'Çok üzgünüm güvercinim,' diye seslendim karşı tarafa, 'bir daha asla yanına gelemeyeceğim.' O zaman yere yığıldı ve yürek parçalayıcı bir şekilde hıçkırmaya başladı. Bir süre sonra kendisini toparlayıp ayağa kalkarak şunları söyledi: 'Bu durumda sevgilim, şimdi gidiyorum ve bir daha asla gelmeyeceğim. Üç ay senin için yas tutacağım. Ama sonra köyümüzün ikinci en cesur erkeğiyle evleneceğim.' Kız gittikten

sonra kiliseye girdim ve benden önceki Başrahip Jonas'a beni Zad'amba Manastırı'na kabul etmesini rica ettim."

Werner Munzinger sesini çıkartmadan elini şaraba doğru uzatıyor ve Başrahip Michael testiyi ona veriyor. Testi hâlâ yarısına kadar dolu. Zad'amba Dağı'nda şarap mucizevi bir şekilde çoğalıyor.

"Sen herhalde manastıra kabul edilmek istemeyeceksin, değil mi?"

Werner gözlerini otlara dikip başını iki yana sallıyor.

"Bu durumda, korku içine iyice çöreklenmeden hemen yola çıkmanı tavsiye ederim. Ve kurtarıcı karşı yakaya bir kerede geçmelisin."

Werner iç geçiriyor.

"Son on beş yıl içinde kaderimden nasıl kaçabilirdim konusunda çok düşündüm. Şundan eminim artık, bugün senin için olduğu gibi, benim için de o gün tek bir çözüm vardı: gözlerimi bağlamak."

"Nasıl yani?"

"Gözlerini bağlamalısın."

"Ne?"

"Sadece bu da değil. Kıçının üstünde kayarak değil, ayakta, yürüye yürüye gitmelisin."

"Bağışlayın saygıdeğer Başrahip, ama anlaşılan siz beni mahvetmek istiyorsunuz."

"Bir düşün. Köprünün üzerinde ayağının takılacağı tek bir taş bile yok, ne bir dönemeç ne de bir yükselti var, ayrıca eni senin iki ayağının yan yana kapladığı yerden de daha geniş. Aynı kervan yolunda yaptığın gibi ileriye doğru dümdüz yürümen yeterli. Bu durumda görmeye ne ihtiyacın olacak? Gözlerin kapalı olduğu sürece köprünün altındaki o dehşet verici hiçliği de görmeyeceksin, böylece başına bir şey gelmesi için sebep kalmıyor. Çocukların yaptığı gibi yap: Tehlike karşısında gözlerini kapa, ortadan kaybolsun!"

Werner düşünceli bir şekilde başını sallıyor. "Olabilir, ama ben yine de oturarak gitmek istiyorum."

"Hayır. Cesur bir adam dimdik yürür, kıçının üstünde kaymaya kalkışmaz. Korku karşısında, onun içini kapladı-

ğını belli etmemelisin, yoksa seni aşağılara çeker."

Werner iç geçiriyor. Çıplak ayaklarıyla zemini daha iyi hissedebilmek için sandaletlerini çıkarıyor ve Başrahip Michael'in gözlerini bağlamasına izin veriyor. Rahip vedalaşırken, kulağına fısıldıyor: "Oulette-Mariam'ı düşün Werner Munzinger! Cesaret sınavından başarıyla geçersen, onunla evleneceksin!"

20

Bir yıl sonra, Keren, 3 Nisan 1856. Deve kervanları, her gün olduğu gibi yükselen güneşin ışıkları altında kurumuş dere yatağındaki pazaryerine doğru ilerliyor. Uzakta bir çocuk ağlıyor, ötede bir kadın, evinin önünde yaktığı küçük bir ateşin üstünde çay pişiriyor ve bir yerlerde iki erkek saçma sapan bir şey yüzünden –belki de çimenin gerçekten yeşil mi olduğu, yoksa sadece öyle mi göründüğü konusunda– kavga ediyor. Kervan yolunun kenarında tek katlı yeni bir taş evin kurulmuş olması dışında her şey bir yıl öncesiyle aynı. Bir yığın saz evin arasındaki tek taş ev bu ve Werner Munzinger'e ait. Evin, avlunun ve bahçenin çevresini adam boyunda bir taş duvar çevreliyor ve oldukça tehlikeli görünen bir köpek taş evin gölgesine uzanmış, uyur gibi yapıyor. Werner Munzinger saz evi daha çok seviyordu, ama maruz kaldığı pek çok gece ziyaretinden sonra gümüş paralarının ancak duvarların arkasında emniyette olacağını da kabul etmek zorunda kaldı.

Acaba Werner evde mi? Kapı kilitli, ocak soğumuş, katır ipini kopartmış bahçedeki salataları yiyor. O sırada güneşli bir güney rüzgârı esmeye başlıyor ve başıboş bir beyaz pamuk öbeğini Werner'in avlu duvarının üzerinden içeri savuruyor. Köpek uyur gibi yapmaya devam ediyor. Şiddetle kapıyı çalan ziyaretçiyi tanıyor.

"Uyan, Werner Munzinger, bugün senin için büyük bir gün!"

Ufak tefek adam her zamankinden daha heyecanlı. Ka-

pının önünde, hapsedilmiş bir gelincik gibi oradan oraya koşturuyor, kapıyı çalıyor, sesleniyor, ta ki kapı açılıp da Werner, birbirine yapışmış kirpiklerini gün ışığına karşı kırpıştırana kadar.

"Bugün sevinçli bir gün! Git yıkan, Werner Munzinger! Süslen! En güzel giysilerini giy! Tıraş ol!"

Werner homurdanıyor. "Ben asla tıraş olmam, birkaç zavallı tüycük için değmez."

Keşiş sert sert Werner'in yüzüne bakıyor, sonra yumruğuyla onun göğsüne vuruyor. "Bal şarabı! Hâlâ dün içtiği şarabın kokusu var nefesinde! Bu iyi değil, Werner Munzinger."

"Beni rahat bırak. İnsan yalnız olunca, geceler uzun sürüyor."

O zaman ufak tefek adam bir kahkaha atıp Werner'i evin içine itiyor. "Bunda haklısın. Bunda tamamen haklısın. Şimdi bütün giysilerini bana bir göster. Senin için uygun birini seçeceğim. İki keçi tulumu var mı elinde?"

"Keçi tulumu mu?"

"Bunları sütle doldurup Oulette-Mariam'ın annesine göndereceğiz. Nişanlandın, Werner Munzinger, tebrik ederim!"

"Keçi tulumu mu?"

"Bana güven, her şey yolunda. İçi güzel gümüş paralarla dolu çuvalın duruyor hâlâ, değil mi?"

"Keçi tulumu mu?"

"Düşündüğümden daha kolay oldu – neyse ki Oulette-Mariam artık bakire değil de dul. Bu durum pazarlığı epeyce kolaylaştırdı. Bu sabah nişanlanıyorsun ve akşam olmadan da evlenmiş olacaksın."

"Keçi tulumu mu?"

"Evet, iki keçi tulumu, seni şanslı herif. Ayrıca kayınpederine altı dana, üç balya pamuklu kumaş ve bir yün battaniye göndermelisin; kayınvalideden de üç ölçek tahıl ve dört gümüş bilezik alacak. Her şeyi bana bırak, gerekenleri senin için ben satın alacağım. Senin iyi bir insan, ama kötü bir tüccar olduğun kulağıma geldi bile. Sen bu arada giyin ku-

şan. Gümüşlerin hâlâ duruyor, değil mi?"

Çocuk bir süre sonra ağlamaktan vazgeçiyor, kadınlar bütün gün çalışıyor, kavga eden iki adam da akşama kadar uzlaşamıyorlar. Ama keşiş güneş batmadan Werner Munzinger'in evine geri geliyor ve bu sefer istisnai olarak hoplayıp zıplamıyor, aksine tepeden tırnağa beyaz bezlerle sarılmış bir dengin ağırlığı altında yalpalıyor. Keşiş sendeliyor ve yükünün içinden bir kahkaha duyuluyor. Werner, bu gülüşü tanıyor. Bir yıldan uzun bir süredir geceleri çok yalnızlık çektiğinde, bu gülüşün anısı uykuya dalmasına yardım ediyor.

Werner, beyaz dengi alıyor ve evin içine taşıyor. Kapı ardından kapanıyor, dışarıda lacivert bir gece başlıyor ve insanlığın geri kalan bölümü kapının öbür tarafında kalıyor. Çünkü Bogosların geleneği, evli çiftin tam bir ay boyunca rahatsız edilmeden gerdek evinde kalmasını ve evden dışarı hiç çıkmamasını öngörüyor. Böylece bu süre zarfında taş evin içinde neler olup bittiğini kimse bilmeyecek. Ama haddini bilmez, meraklı bir gölgenin dolunayın ışığında Werner'in bahçesine süzülüp yeni evlilere kulak kabartması pekâlâ mümkün.

"Sence şu sırada ilk çocuğumuzu yapmış mıyızdır?"

"Ne budalasın. Bütün beyaz erkekler böyle budala mıdır?"

"Niye ki?"

"Sen hiç bebek gördün mü Werner Munzinger? Bu karmaşık bir iştir – öyle bir gecede alelacele yapılmaz."

"Ya, öyle mi?"

"Bu yaşta bunu öğrenmiş olman gerekirdi. Kaç yaşındasın?"

"Yirmi üç."

"Yirmi üç yaşındaki bir erkeğin çocukların nasıl yapıldığını gerçekten de bilmesi gerekir."

"O zaman söyle bana, şimdi yaptığımız neydi?"

"Şimdi biz bebeğin burnunu yaptık. Bu şirin bir burun, onu içimde hissediyorum. Ama daha çok işimiz var, minicik tırnaklarıyla on parmacık, on tane de ayak parmağı, iki kol ve iki bacak, karın, boyun ve baş, gözler, kulaklar, ağız, diş-

ler, dil, ciğer, mide... Tanrı'ya şükür ki dokuz ay zamanımız var, yoksa tamamlanmamış bir bebeği dünyaya getirmek zorunda kalırdım."

"O zaman hiçbir şeyi unutmamak için çok dikkatli olmalıyız. Burnun iyi olduğunu söylüyorsun, öyle mi?"

"Harika bir burun oldu."

"Peki şimdi sırada ne var?"

"Ağız."

"Minik ağızcık mı?"

"Muhteşem, minik bir somurtuk ağız..."

Hemen ertesi sabah, Werner'in kendine haline terk edilmiş evinin saz damına güvercinler yuva yapıyorlar. Bir hafta sonra ön avlu keçi pislikleri ve kemirilmiş kemiklerle doluyor ve iri örümcekler aşk yuvasının girişini örerek kapatıyor. Komşular önünden geçerken bakımsız kalmış eve neşeli bakışlarla bakıyor ve gülümseyerek başlarını sallıyorlar. Zıplayan keşiş her akşam alacasında gelip kapının önüne bir kâse pilav, kızarmış tavuk veya bir avuç hurma bırakıyor, evi aceleyle kutsuyor ve Zad'amba'ya doğru yine gözden kayboluyor.

21

Otuz birinci günün sabahı, Werner Munzinger, yüzünü örten kumral, sık bir sakal bırakmış olarak ve dimdik yürüyerek evden çıkıyor. Oulette-Mariam da ona eşlik ediyor. Yarı inik gözkapaklarının arasından, ateş yakma yerinin başında eğilmiş, kendisine öğretildiği gibi incelerini alta, kalınlarını üste koyarak özenle odunları dizen kocasını tepeden seyrediyor.

"Sen ateş yakamazsın Werner Munzinger."

"Elbette ateş yakabilirim."

"Sen ateş yakamazsın."

"Hayır, yakarım tabii ki! Ateşimin nasıl yanacağını az sonra göreceksin."

"Söylemek istediğim bu değil. Sen ateş *yakmamalısın.*"

"Bu kadın işi mi yani? Buyur!" Werner öfkeyle gülüp ateş başını karısına bırakmak üzere kenara çekiliyor.

"Ne kadar budalasın Werner Munzinger. Ben senin karınım. Ben de ateş yakmamalıyım."

"Ya, demek öyle! Peki bana söyler misin, o halde kim..."

"Hizmetçilere ihtiyacımız var. İki hizmetçi benim için, iki uşak da senin için."

"Asla söz konusu olamaz. Ben kendi ateşimi kendim yakarım. Zaten böyle bile çoğu zaman canım sıkılıyor."

"Sen aptalsın Werner Munzinger. Senin kadar gümüşü olan biri, hizmetçileri olmadan yaşayamaz."

"Ben yaşarım!"

"Kötü bir hayat yaşayacaksın. Koca Bogos ülkesinde

tek bir dostun bile olmayacak. İnsanlar senin cimri olduğunu ve gümüşlerinden ayrılamadığını düşünecekler. Bana inan ki, insanlar senin ticaretten ne kazandığını biliyorlar. İki hizmetçi ve iki uşak, alabileceğimizin en azı. Elbette uzun vadede en uygun olanı, köle satın almak."

"Böyle bir şey asla olamaz. Duydun mu, bu hiçbir zaman olmayacak!"

Oulette gülüyor ve iri, beyaz dişlerini gösteriyor. "Pekâlâ, tamam, heyecanlanma. Özgürlük, eşitlik, kardeşlik, bütün bunları bana anlattın zaten. Eğer o kadar ısrar ediyorsan, köle yerine işçi alırız eve."

Werner son olarak zayıf bir girişimde daha bulunuyor: "Ev çok küçük. İki odaya kendimiz için ihtiyacımız var zaten."

"Avlu duvarı boyunca iki veya üç kulübe yapmalıyız. Bırak bunları ben halledeyim. Sen katırını al ve git – bugün ne yapmak istiyordun?"

"Harita ölçümleri yapacağım."

"Sen ölçümlerini yapmaya git Werner Munzinger. Akşam eve döndüğünde seni hizmetkârınlarla tanıştıracağım."

Werner, oflaya puflaya kâğıdını, cetvelini, gönyesini, dürbününü ve barometresini katırına yüklüyor ve yola koyuluyor. Bogos ülkesinde oradan oraya katır sürüp ölçer, hesaplar ve çizimlerini yaparken, bir yandan da kendi kendisine sürekli olarak şunu soruyor: "Gümüşler, koruyucu duvar, taş ev, hizmetçiler, uşaklar – bütün bunları ben gerçekten istedim mi?"

Werner artık yalnız değil. Mülkünün duvarlarının arkasında altı kişi birlikte yaşıyor; hatta Massaua'da Werner adına ticaret yapan şişko Muhammed de hesaba katılırsa, yedi kişi bile sayılabilirler. Bu insanların hepsinin beslenmesi, giyinmesi gerekiyor ve arada sırada da hoşlarına giden bir şeyleri satın almak istiyorlar. Werner Munzinger, yapması gerekeni yapıyor. Sömürgelerdeki bilinen malları Avrupa'ya satıyor ve biriken gümüş paraları verimli topraklara ve taze otlaklara, tohumlara ve hayvanlara yatırıyor. Werner kısa sürede Bogos ülkesindeki en varlıklı ve etkin adamlardan

biri haline geliyor. Zaman zaman elindeki para bir iş için yetersiz kaldığında, örneğin Berlin'deki *Petermanns Geographische Mitteilungen* dergisi için bir makale yazıyor. Çünkü uygarlık yorgunu Avrupa, hâlâ gerçek yaşamın nefesini soluyan her şeye karşı büyük bir açlık içinde.

Bogosların Ülkesinde Bir Av Gezintisi
Yazan Werner Munzinger

Gündelik işlerden yorgun ve yarı hasta bir haldeyken birkaç günümü avda geçirmeye karar verdim. Çobanlardan, Keren'in yaklaşık on kilometre kadar güneyindeki Shotel düzlüğünün gergedanlarla dolu olduğunu duymuştum. Tüfeklerimi taşıyan iki uşağımla birlikte ağaçlığın derinliklerine girdim. Hemen birbiriyle kesişen çok sayıda gergedan izine rastladık. Ben önden yürüdüm, adamlarımdan biri hemen arkamdaydı, öbürü taze bir izi sürmek üzere geride kaldı. Ağaçlığın içine henüz girmiştim ki, yirmi adım ötemde gergedanın kendine özgü homurtusunu işittim. Uşağımın tüfeğini aldım. Ne yazık ki, çok daha güçlü ve ayarlı olan, beni asla zorda bırakmayan, her zaman kendim doldurup temizlediğim ve yatağımın başucundan ayırmadığım kendi karabinam, herhalde bizden hâlâ kırk adım kadar uzakta olan öbür uşaktaydı. Onu beklersem çok geç olacaktı; çünkü gergedan, bizi algıladığını homurtusuyla belli etmişti. Bir dakika içinde ya üzerimize saldırmış ya da kaçmış olacaktı. Bu durumda pek de güvenilir olmayan tüfeği alarak homurtunun duyulduğu yönde dikkatle ilerlemeye başladım; dikenli bir çalının ardında boynuzunun uzunluğu neredeyse iki arşın olan bir anne gergedan ve yanında da üç yaşlarında görünen yavrusu vardı. On adım uzağımda olmalarına rağmen beni fark etmemişlerdi, dikkatleri daha uzakta olan adamlarımın üzerinde yoğunlaşmıştı ve onlara doğru harekete geçmeye hazırlanıyorlardı. Tüfeği annenin kulağına doğrulttum, uzun süre nişan aldım –çünkü bu kez işi garantiye almak istiyordum, çok iyi bir fırsat yakalamıştım–, iyice nişan aldıktan sonra ateş ettim, barut ateş alma-

dan kovan patladı. Ben yeni bir kovanı doldururken hayvanlar bana doğru döndüler; ama ben silahı dolduramadan çalıların içinde gözden kayboldular. Koşuşlarının hızı ve bu arada çıkarttıkları homurtular, duman salan bir lokomotifi hatırlatıyordu. Artık sağlıklı bir şekilde nişan almam mümkün değildi, ama hayvanların saldırısına maruz kalabilecek adamlarımın selametini düşünmek zorundaydım. Ateş ettim, bu kez barut ateş aldı, ama merminin nereye isabet ettiği belli değildi.

Kurtulduğum için adamlarım büyük sevinç yaşarken, ben neredeyse öfkelenmiştim. Hayvanlar bana yönelseydi, kurtulamamış olacağımı düşünüyorlardı, çünkü yakınımda tırmanabileceğim ne bir ağaç ne de yüksek bir kaya vardı.

Gözden kaybolan hayvanların izlerini aradık, ama arayı o kadar açmışlardı ki, peşlerinden gitmek, kaçan bir trenin peşinden koşmaktan daha mantıksız olacaktı.

Yorgun ve iyice susamış olarak aşağıdaki kaynağa kadar yürümeye devam ettik. O sırada uşaklarımdan biri, suyun tam kenarındaki bir ağacın gölgesinde hareket eden hayvana benzer büyük bir şey gördü. Yeni bir gergedana rastladığımızı sanarak yaklaştık, ama hemen hayal kırıklığına uğradık; çünkü karşımızda sadece iki yabani sığır vardı. İki yüz elli adım kadar yanlarına yaklaşıp ateş ettim. Yan yana durdukları için iki hayvan birden yere devrildi. Mermi önde duranı delip geçmiş, arkadakini de hafif yaralamıştı, o da kalkıp kaçtı.

Günümüzü sığırı parçalayıp etini, aylarca dayanacak şekilde ince şeritler halinde keserek güneşte kurutmakla geçirdik. Cömert bir yemekten sonra kaynağın üzerinde bir çatı gibi uzanan üç ağacın altındaki gölgeliğe uzandık.

Bu gerçek bir tatil günüydü. Uygar yaşayan insan, katı giyim ve davranış kalıpları içinde, huzursuzca koşturup dururken, dış görünüşe daha az önem verilen; tembel ve hoş bir yoksulluğun, asla hoşnutluk duyulmayan bir uygarlığın çoğunlukla fazlasıyla aldatıcı olan avantajlarına tercih edildiği, eski ve basit zamanlara özlem duyar. Henüz paslanmamış bir Avrupalı, bu barbarlar daha doğal yaşadığı ve hâlâ

hayatın tadına varabildikleri için ilkel halkların geleneklerine çok kolay uyum sağlarken, Avrupa'ya götürülen bir vahşi, bir botanik bahçesine hapsedilen tropik bitki misali, burada kendini asla rahat hissedemez. Afrika ve Amerika yolculuklarının ve vahşilerin yaşamlarının anlatıldığı romanların bunca ilgi görmesinin nedeni de aynıdır. Sade, doğal geleneklerin ve duyguların anlatılması bize yitirilmiş cenneti hatırlatır; bütün bu gelişkin kültürümüzle fazla ileri gitmiş olduğumuzu hissederiz, içsel olanın yerini dışsal olan almıştır, dostluğun yerine nezaket kuralları, ruhun yerine madde geçmiştir. O kaynağın kıyısında aklımdan aşağı yukarı bu düşünceler geçti. Tembelce çimenlerin üzerine yayıldım, kendimi onlara bıraktım ve böylece gençlik düşlerimden biri en azından bir günlüğüne gerçekleşti. Yanımdaki insanlar uygarlıktan uzaktı; melek değildiler, ama günahları hâlâ on emrin sınırlarını aşmayan doğa çocuklarıydılar. Neredeyse hiç kimsenin adım atmadığı, sadece vahşi hayvanların yaşadığı bir bölgede, tehlikenin avın çekiciliğini artırdığı bir köşedeydim.

Akşama doğru geceleyeceğimiz kampı kurduk. Dikenli çalının dallarından sağlam bir çit ördük, orta yerine de bol miktarda kuru odun yığdık ve iki ateş yaktık. Kimse uyumayı düşünmüyordu ve gerçekten de daha gece iyice bastırmadan uzaktan düet yapan iki aslanın kükremeleri duyuldu. Yeni yaktığımız ateş çıtırtılarla gökyüzüne yükselirken, tüfeklerimizi dikkatle kontrol ettik. Aslanlar giderek yaklaştılar ve sonunda suya vardıklarında uzaktan haşmetli, yakından bayağı gelen bir şekilde tekrar kükremeye başladılar. Pek çok kez çitimize yaklaştılar, ama saldırmadılar. Üzerlerine yanar bir dal atarak veya taş isabet ettirerek aslanları kaçırmak kolaydır. Sonunda ay yükseldi, iki aslan uzaklaşmış gibiydi, ama bir üçüncüsü bütün gece boyunca kaynağın çevresinde dolandı. Gece yarısına doğru bir şeye saldırdığını hissettik; bir soluma, boğuk bir çığlık ve ardından kesintisiz bir sessizlik geldi. Yarı yarıya sönmüş ateşlerimizin başında uyanırken, bizi sabah yıldızı karşıladı.

Sabahın aydınlığında kaynaktan yaklaşık yüz adım ka-

dar uzakta aslanın gece öldürüp yediği bir sığırın artıklarıyla karşılaştık. Koca hayvandan geriye sadece derisi ve ön ayakları kalmıştı.

Uşaklardan biri kahvaltıyı hazırlarken, ben diğeriyle birlikte, belki bir gergedana rastlarız umuduyla dağın eteklerindeki çalıların ve kayalıkların arasında dolaştım. Kahvaltıyı düşünerek geri dönüşe geçtiğimiz sırada başımızdan sonu kötü de bitebilecek trajikomik bir macera geçti. Kaynağın yukarısındaki kaya bloklarında, bölgeyi kendi alanları olarak gören binlerce orta büyüklükte maymun yaşıyordu. Maymunlar âleminin hep bir ağızdan korkunç bir homurtu çıkarmaya başladığını duyduğumuzda, bölgeyi geçeli henüz beş dakika olmuştu. Bu homurtunun bize yönelik olduğunu elbette anlamıştık. Maymun korktuğu zaman çığlık atar, öfkelendiği zaman homurdanır. Yerlilerin bütün teminatlarına rağmen, maymunların insanlara saldırabildiklerini bir türlü aklım almamıştı; maymunların sık bir sıra oluşturarak hep birlikte yıldırım gibi doğruca üstümüze geldiklerini görünce de şaşırdım. Tehlikeye hâlâ inanmadığım için kurşunumu boşuna harcamak istemedim, ayrıca bir maymuna ateş etmeyi de her zaman itici bulmuştum. Ancak yarım daire halindeki maymun konvoyu altmış adım kadar yakınımıza gelmişti ve tehlike ortadaydı. Tüfeğimi omzuma dayadım ve ateş ettim, ses dağlardan yüzlerce yankı halinde geri döndü. Ürken maymunlar sola doğru bir dönüş yapıp gözden kayboldu. Sadece benim vurduğum maymun yere serilip kaldı. Savaş meydanını ona terk edip hızla kamp yerimize döndüm, çünkü maymunlarla muğlak, ama tehlikeli bir çatışma daha yaşamak istemiyordum. Atasözü, yüz tavşan bir köpeği öldürür, der.

Bundan sonra birçok kişiye maymunlarla ilgili sorular sordum ve bana maymunlar tarafından tehlikeli biçimde yaralanan ve güçlükle kurtarılan insanlara dair pek çok örnek verdiler. Maymunların ısırması sonucu tamamen felçli kalan bir adam tanıyorum. Maymunlar bu adamın etrafını sarıp yere düşürmüş ve yakından geçenler durumu fark edip hayvanları kovaladığında, adamın bağırsaklarını dışarı

çekmeye çalışıyorlarmış. Oysa Keren'deki maymunlar kolonisi insanlara alışkındı ve bir şey yapmazlardı, ama insanlardan uzak, vahşi bölgelerde yaşayan maymunlar insanı elbette düşman olarak görüyorlardı.

Gerçi bu memleketin maymunlarının boyları bir metreden uzun değildir, dişileri biraz daha kısadır. Erkeğinin poposu çıplaktır ve postu kalçalarının üst kısmında gridir; dişisinin ise gövdesinin her yanı kahverengi tüylüdür. Maymunların baş düşmanı, onlar gibi kayalıklarda yaşayan ve zaman zaman kahvaltısını maymunlar kolonisinde yapma özgürlüğünü kendisine tanıyan leopardır. Leopar yaklaşınca, maymunlar homurtuya başlarlar ve saldırıya uğradıklarında da kendilerini oldukça iyi savunurlar. Bir maymun köpeğimi ısırıp avuç büyüklüğünde bir parça eti derisiyle birlikte, usturayla kesilmiş gibi kopartmıştı.

Kahvaltıdan sonra Keren'den bir tanıdık bizi buldu ve derhal geri dönmemi gerektiren haberler getirdi. Bu vahşi doğa parçasından istemeye istemeye ayrılırken, en kısa zamanda tekrar dönme dileğinde bulunmayı da ihmal etmedim elbette.

22

Mayıs 1856, Keren'in iki bin kilometre ötesi. Beyaz gömleğini boğazına kadar iliklemiş, siyah şalvarlı, ay yüzlü genç bir adam görkemli beyaz bir atın üstünde, havanın sıcaktan titreştiği Sudan çöllerinden geçiyor. Çad Gölü'nün, bir ay önce aklında tek ve büyük bir düşünceyle, yani eski Yunanlıların da aramış oldukları Nil kaynağını bulmak niyetiyle ayrıldığı yeşil kıyılarından gittikçe uzaklaşıyor. Ve Avrupa'nın bin beş yüz yıldan beri hayalini kurduğu efsanevi Ay Dağları'nı görmek istiyor. Sonra olabildiğince kısa yoldan Almanya'ya geri dönecek, herhangi bir üniversitenin kendisine Afrika kâşifi olarak vereceği fahri doktorluk payesini kabul edecek ve en geç iki yıl içinde hak etmiş olduğu emekliliğe kavuşacak. Dürüst olmak gerekirse, Dr. Eduard Vogel'in Afrika'da yapabileceği pek fazla bir şey yok. Sıcak dehşet verici, sivrisinekler onu neredeyse çıldırtıyor, yemekleri tarif etmek mümkün değil, üstelik Sudanlılar değil Almanca, birkaç kelime İngilizce bile bilmiyorlar. Dr. Vogel oldukça yalnız. Tek sevinci, herkesi kıskandıran muhteşem atı.

Akşam oluyor ve Dr. Eduard Vogel, Borkou'daki Vaday Krallığı'na varıyor. Binlerce saz kulübeden dışarı fırlayan bir yığın çıplak çocuğun arasından kendisine bir yol açıyor. Dr. Vogel, "Bu yumurcaklar da ne istiyorlar?" diye düşünerek, kadın gözü gibi iri gözlerini tedirginlikle aşağıya çeviriyor. Atının altında gülüşen çocuk yüzlerine bakıyor, onların anlaşılmaz bağırışlarını duyuyor ve gözlerindeki parıltı bir şekilde ruhunun derinliklerini acıtıyor. Küçükler, kulakları-

nı huzursuzlukla diken görkemli atını giderek daha yakından sarıyorlar; daha cesur olanları parmakuçlarını hayvanın beyaz tüylerinin arasına daldırdılar bile, iki küçük gözüpek kol Dr. Vogel'in sağ ayağındaki deri çizmeyi kavrıyor – o zaman Dr. Vogel istemdışı bir hareketle bacağını şiddetle sallayıp kurtarıyor ve çizmesinin ucu yumuşak bir çocuk burnuna gömülüyor, kızın burnu ânında kanamaya başlıyor. Dr. Vogel durumdan büyük sıkıntı duyuyor, bu hiç istemeden yaptığı bir şey. Kız koşarak kaçıyor, diğer çocuklar aldırışsızca gülmeye devam ediyorlar ve daha da yakına sokuluyorlar. Bu birbiriyle dip dibe duran yuvarlak yüzler denizinin içinde daha fazla ilerlemesine imkân yok, beyaz at kişniyor ve Dr. Vogel kaygılanıyor. "Of çocuklar, sizin anneleriniz babalarınız nerede?" diye Almanca sesleniyor ve çocuklar alışkın olmadıkları bu yabancı tınılar karşısında sevinçle bağrışıyorlar. Afrika kâşifi, hissettiği çaresizlik içinde kırbacına el atmayı aklından geçirirken, nihayet bir adam ortaya çıkıyor ve rasgele sopa darbeleriyle çocukları dağıtıyor.

"Vaday Krallığı'na hoş geldin, Eduard Vogel." Adam İngilizce konuşuyor ve elbette ziyaretinden günler öncesinden haberli. "Ben Germa, sultanın şahsi danışmanıyım. Haşmetlileri benden sana bir saz kulübe vermemi ve diğer istediklerini yerine getirmemi istedi."

Dr. Vogel rahatlıyor.

Germa, Vogel'in atını dizginlerinden tutarak dar sokaklardan geçiriyor.

"Güzel bir atın var."

"Evet, çok güzel."

"Gerçekten de muhteşem bir hayvan."

"Hıhı."

"Bunu sultana hediye etmelisin."

"Nee? Hayır. Hem niçin?"

"Sultan senin atının methini duymuş ve kendisinin olmasını istiyor. Sen onun konuğusun ve himayesi altındasın. Benim söylediklerimi dinle, iyiliğin için söylüyorum. Atı ona hediye etmelisin."

O zaman Leipzigli Dr. Eduard Vogel eyerinin üzerinde

dikleşiyor. "Bu bir tehdit mi? Sultanına atımı vermek istemediğimi, daha önümde uzun bir yolculuk olduğunu ve yayan gitmek niyetinde olmadığımı söyle."

Germa alnını kırıştırarak yabancının gözlerine bakıyor. Sonra omuzlarını silkip dizginleri bırakıyor. "Kulüben orada, arkadaki. Bir hizmetçi sana yiyecek ve içecek getirecek. Akşam ben de tekrar uğrayacağım."

Adam Dr. Vogel'i orada bırakıyor. O gider gitmez, çocuklar tekrar bağrışarak geliyorlar. Maceracı Dr. Vogel kulübesine sığınıyor, ne olur ne olmaz diye atını da içeriye alıyor.

Akşam olunca yaklaşan adımlar duyuyor.

"Eee, Eduard Vogel? Her şey yolunda mı?"

"Evet. Çok teşekkürler."

Germa, Dr. Vogel'i içeriye itiyor ve kapıyı arkalarından dikkatle kapatıyor. "Sultanla atın hakkında konuştum. İsteğini kabul etmediğini duyunca çok şaşırdı. Sultana Almanya'da konuğun hediye getirme âdeti olmadığını anlattım. Bu doğru, değil mi?"

"Evet. Hayır. Bilmiyorum."

"Açık bir insan değilsin, Eduard Vogel. Pekâlâ, her neyse. Sultan, atının bedelini sormamı istedi."

Dr. Eduard Vogel'in yuvarlak alnında ince bir öfke kırışması derinleşiyor. "Sultanına son sözümü söyle: Atımı vermeyeceğim."

Ertesi sabah Dr. Eduard Vogel'in kulübesi boş; beyaz at, binicisi ve donanımıyla birlikte kayıp. Tüm köyde Kuzey' den gelen dikkafalı ziyaretçiden tek bir iz bile yok. Acaba kaçarak atını sultanın açgözlülüğünden korumaya mı çalıştı? Sanki yer yarılmış da Dr. Vogel içine girmişti; günler, hatta haftalar geçtikten sonra bile, çevre köylerdekiler de dahil olmak üzere, ne duyan var ne gören.

23

"Tıkınmayı kes artık, zibidi!"

Jass kâğıtları havada uçuşuyor.

"Hadi, heyecanlanma, oyuna devam et!"

Sandalyeler çekiliyor, bardaklar şangırdıyor.

"Tıkınmayı kes diyorum sana! Ya oyna, ya tıkın, ikisi birden olmaz!" Küçük Rockçı Willy dişlerini gıcırdattı, küçük, seyrek bıyığı histerik bir şekilde titredi. Elimdeki kâğıt yığınını şaşkınlıkla masaya bırakıp saate baktım. Gerçekten de on olmuş muydu? Bununla dört Jassçının her akşam saat onda mutlaka bir kavga çıkarttıklarını söylemek istemiyorum. Bu abartılı olurdu; çünkü patırtı çoğunlukla saat onu çeyrek geçe veya hatta yirmi beş geçe çıkardı.

"Ama görüyorsun ki, hem tıkınıyorum hem de oynuyorum, ikisi birlikte harika gidiyor!" Büyük Hippi Werner'in sol elinde kâğıtlar, sağ elinde çatal vardı. Sırıtan ağzının her iki köşesinden patates kızartmaları sarkıyordu. Bir çit tahtasını ısıran bir timsaha benziyordu.

"Hiç de gitmiyor, seni serseri! Ne bok yediğine bir baksana – iki as hiçbir zaman önden koz girilmez, eğer giriyorsan da kâğıt çekilmez! Anladın mı! Şimdi tıkınmayı kesiyor musun, kesmiyor musun?"

"Tabağımdakileri bitirene kadar yiyeceğim eşek herif, anladın mı! Elimde bir üçlü vardı, ama onu asla ortaya sürmem. Senin kadar ben de Jass oynuyorum burada herhalde ve aynı zamanda tıkınabilirim de, kafayı çekebilirim, sigara içebilirim, gazete okuyabilirim, birini tepeleyebilirim."

"Son kez soruyorum: Tıkınmayı kesecek misin, kesmeyecek misin?"

"Tabağımı boşaltana kadar devam edeceğim."

"Madem öyle..."

Birkaç iskambil kâğıdı daha havada uçtu, bir sandalye devrildi, kapıya doğru yeri döverek uzaklaşan çizmelerin sesi duyuldu, kapı kapandı. Ben bir bira daha ısmarladım ve tekrar okuduklarıma dönmeye hazırlanırken, Werni seslendi: "Hey, guru guru güvercin, bir oyuna var mısın? Dördüncüye ihtiyacımız var."

"Tıkınmayı bitirdin mi, bitirmedin mi?" diye karşılık verdim.

"Bitirdim. Ama şimdi de içmeye başlıyorum, uahh hahhah!" Kapı açılıp da Willy tekrar çizmelerini takırdatarak içeriye girdiğinde, diğer Jassçılar da gülüşüp böğürmeye başlamışlardı. Willy, kolunu Werni'ye doğru uzatarak bağırdı: "Seninle bir daha asla Jass oynamayacağım, hayvan herif seni!"

"Harika! Bu iyi işte!"

Willy tekrar her zamanki yerine oturdu. Herhalde sandalye hâlâ kendi kıçının sıcaklığını taşıdığı için sevindi. "Seni tabakhanede boğmak lazım! Aynı anda tıkınmak ve Jass oynamak! Boğulasıca!"

"Boğulmak mı? Bunu kendim de yaparım korkma – Rosie, bir bira daha!"

Sonra tekrar kahkahalar patladı, Willy kâğıtları karıştırdı ve kaybettikleri zamanı telafi etme telaşıyla hızlı hızlı yeniden dağıttı. Ceplerimde sigara otomatı için bozuk para arandım. Küçük Willy bunu gördü ve yüzüne yine bir coşku parıltısı yayıldı. "Guru! Guru! Gördünüz mü şunu! Telefon edecek, bırakın hay huyu!"

Ve yine gülüşmeler ve böğürtüler, yine omza vurma, kol sıkmalar. Büyük Werni'nin gözlerinden yaş geldi. "Delisin, Willy, resmen kafiyeli oldu! Guru-guru-gördünüz-mü-şunu, delisin sen, uah hah hah!"

Artık tarzım haline gelen bir şekilde, budalaca, çekingen ve sinsice gülümsedim. Şimdi bunlara bozuk paraları telefon için değil, sigara için arandığımı uzun uzun açıkla-

yacak mıydım? Aslında Willy'nin fikri o kadar da kötü değildi. Belki de Polja'yı gerçekten aramalıydım, her şeye rağmen ikimizin de şu cehennemin dibindeki Kahire'ye gitmemiz ve belki de havada yollarımızın kesişmiş olması tuhaf tesadüftü doğrusu. Belki Polja da Hotel Carlton'da kalıyordu. Böyle şeyler olur bazen. Üzerimde hâlâ bir otel fişi olmalıydı, üzerinde bir telefon numarası mutlaka vardır...

"Carlton Oteli, Kahire, buyrun!"

"İyi akşamlar, ben Miss Polja ile konuşmak istiyorum, odasında mı acaba?"

"Hayır, Sir. Miss Polja terasta."

"Ah. Uzun süredir mi?"

"Epeydir sir, neredeyse güneş battığından beri. Bağlamamı ister misiniz?"

Önce bir çatırtı ve cızırtı geldi, sonra bağlantı tekrar netleşti.

"Alo?"

"Polja, sen misin? Ben Max Mohn, Olten'den arıyorum, şaşırdın mı? Kahire'ye gittiğini az önce Werni söyledi, işe bak, ben de Kahire'den yeni döndüm..."

"Max?"

"Efendim?"

"Sen tam bir salaksın."

"Nee, niye? Ben niye..."

"Dediğimi tekrar et."

"Nasıl?"

"Tam bir salak olduğunu söyle."

"Pekâlâ. Ben tam bir salağım."

"Hihhi."

Ah. Polja, ahizeye ve aynı zamanda da uzaya o gülücüğünü göndermişti; Tanrı'ya şükür ki yukarılarda bir yerde, bu gülüşü yakalayıp "Öküz"ün telefon kabinine gönderen bir uydu vardı. Ben de aynı şekilde bir gülücük gönderdim. "Döndüğünde seni havaalanında karşılayayım mı?"

Uzun süren bir an boyunca, hatta sıcak rüzgârların uydudan geçen hışırtısından başka bir şey duyamadım. "Tamam. Bir gün sonra, 17.48'de, B terminalinde."

"Senin Harley'inle geleyim mi?"

"Nee?"

"Yani motosikletini havaalanına getirebilirim."

"Neee? Max, sen gerçekten de..." Kıkırdadı.

Bozuk param azalıyordu; konuşmayı doğal bir şekilde bağlamalıydım.

"Terastan manzara harika, değil mi?"

"Evet, harika. Ama buradaki insanlar pek öyle değil."

"Nasıl yani?"

"Kadınların hepsi fahişe, erkekler de kaçamak yapan tipler."

"Ah öyle mi? Ben terasta tek başıma oturmuştum."

"Gerçekten mi?" Bir kez daha gülerek: "Max söylesene, bir erkeğin bir fahişeye gitmesi nasıl bir şey?"

Yutkundum. "Hiçbir fikrim yok."

"Ah, hadi. Benim için mi böyle söylüyorsun?"

"Lütfen ama, ben nereden bileyim?"

"Hiç öyle bir eve gitmedin mi?"

"Hayır." Tam son bozuk parayı da kullanmak üzereydim ki, fikrimi değiştirip parayı tekrar cebime soktum.

"Gerçekten hiç geneleve gitmedin mi?"

"Lanet olsun, hayır!" Telefon idaresi bu konuşmayı niçin kesmiyordu? Neredeyse iki saattir yeni para atmamıştım.

"İlginç," dedi Polja. "Annemin bu konuda bir teorisi var. Her zaman üç cins erkek olduğunu söyler: Düzenli olarak ayda iki kez geneleve gidenler, bir kez gidip bir daha hiç gitmeyenler, sen herhalde üçüncü gruba dahil olanlardansın."

"Öyle mi?"

"Elbette. Sen herhalde cimriliklerinden veya korkularından ya da başka bir nedenle hiç geneleve gitmeyip bütün yaşamları boyunca bunu hayal edenlerdensin."

"Yani, bu kadarı da..."

"Heyecanlanma Max! Annemin teorisi hakkında ne düşündüğünü yaz – benim için, hemen bu akşam. Hotel Carlton'un faks numarası faturanın üzerinde yazıyor. İyi geceler."

Polja'nın telefonu kapatmasını bekledim ve sıcak rüzgârların hatta giderek yoğunlaşan hışırtısını dinledim.

"Max, orada mısın?"

"Evet."

"Senin kaldığın odayı istedim. Yastıkta hâlâ tıraş losyonunun kokusu var."

Hat kesildi. Telefonu kapattım, bir uyurgezer gibi yerime döndüm, bir bira daha ısmarladım ve kâğıt yığınımın üzerine eğildim.

24

Keren, Temmuz 1858. Werner Munzinger'in düğününün üzerinden iki yıl geçti, artık tanınmayacak kadar farklı biri: Toy delikanlı, bir erkek oldu. Bütün Keren'in en güzel katırının üzerinde kendi otlaklarından ve tarlalarından geçerek evine dönüyor. Çiftçilerinden hoşnut – sığırları besili ve gayretle ürüyorlar, tarlaları verimli bir hasat vaat ediyor. Tarım işi yakında ticaretin getirdiğinden daha fazlasını getirmeye başlayacak. Werner, yakında coğrafi ve sosyolojik konularda yazdığı makalelerden gelen paraya ihtiyaç duymayacak. Yolu onu köyün içinden geçirerek beyaz badanalı taş evinin saz kulübeler arasında parıldadığı tepenin üzerine çıkarıyor. Yolda karşılaştığı erkekler onu saygıyla selamlıyor, kadınlar kapı arkalarında fısıldaşıyorlar.

O sırada ansızın dört bir yandan korkunç bir bağrışma kopuyor. Gürültü aynı anda bütün sokaklardan gelir gibi; gün ışığını aniden yutup gündüzü geceye çeviren kum fırtınası gibi yönü belirsiz ve beklenmedik. Werner'in katırı tedirginlikle kulaklarını dikiyor, kadınların yakarıları ve erkeklerin öfke dolu haykırmaları giderek yaklaşıyor. Werner katırını çevirip kalabalığın karşısında durduruyor. En önde tepeden tırnağa kana bulanmış dört genç kız koşuyor; kan saçlarından ve giysilerinden damlayıp tozlu yolda geniş, kırmızı bir iz bırakıyor. Onları kanlı bir yumak taşıyan dört erkek kovalıyor, arkalarında da öfkeyle bağırışarak yumruklarını sallayan ve nerede bittiği görünmeyen bir kalabalık var. Werner daha dikkatli bakıyor, adamların elindeki

kanlı yumak, kafası, kolları ve bacakları kesilmiş bir erkek gövdesi. "Herhalde bir baltayla," diye düşünüyor Werner ve ânında bu teknik yaklaşımından dolayı utanç duyuyor.

"Yoldan çekil, Werner Munzinger!"

Werner katırından iniyor ve kanlı yumağa doğru yaklaşıyor. "Kim bu?"

Ölümüne korkmuş dört genç kız, "Bizim babamız, o bizim babamız," diye bağrışıyorlar.

Gözleri öfke yaşlarıyla dolu, mızraklı dört erkek, "Çekil, Werner Munzinger! Yolumuzdan çekil!" diye haykırıyorlar. Bunlar bağıran kızların kardeşleri.

"Cesetle birlikte nereye koşuyorsunuz?"

"Babamızın katilini öldüreceğiz!"

"Onun cesedini kesilmiş bir dana gibi ortalıkta dolaştırıyorsunuz, öyle mi? Benim evime gelin, geleneğin söylediği gibi beyaz bir çarşafa saralım onu."

Kızların sesi kesiliyor, oğlanlar çaresizlikle birbirlerine bakıyorlar. Sonunda babalarına saygı göstermenin daha önemli olduğuna karar veriyorlar ve ölüyü taş eve taşıyorlar. Werner bir balya beyaz keten getiriyor, herkese bal şarabı sunuyor ve olan biteni anlattırıyor.

Uğursuzluk, bu genç insanların ailesinin üzerine bir gün öncesinde çökmüş. Amcalarından biri en iyi arkadaşıyla birlikte yabandomuzu avına gitmiş. Avcıların arasında âdet olduğu gibi, avı birbirlerine doğru sürebilmek için ayrılmışlar. Sonra amca çalıların arasında bir hışırtı duyunca, mızrağını hızla oraya doğru fırlatmış ve en iyi arkadaşını vurmuş. Ne yaptığını fark edince, dehşet içinde eve kaçmış, çünkü olan bitenden duyduğu dehşetin üzerine bir de kan davasının verdiği korku binmiş. Hâlâ arkadaşının hayatta kalabileceği umudunu taşıyormuş; ama arkadaşı ölürse amca derhal yüz kırk dört inek tutarındaki kan bedelini ödemek zorundaymış.

Kurban geceyi çıkaramamış. Üç erkek kardeşi, yasanın öngördüğü gibi intikam almak üzere sabah alacasında yola koyulmuş. Ama yolda amcaya değil de, olaydan haberi olmayan ağabeyine rastlamışlar. Olağan selamlaşma ve el sı-

kışmadan sonra gençlerin hiçbir şeyin farkında olmayan babalarını mızraklayıp öldürmüşler, ardından da kafasını, kollarını ve bacaklarını kopartmışlar. Ölünün kılıcını da ganimet olarak almışlar.

Sonra korkunç bir şekilde, ölünün o sabah erkenden odun toplamaya giden dört kızı kan içinde yüzen paramparça cesedi bulmuşlar. Kızlar kendilerini ağlaşarak cesedin üzerine atmışlar ve seslerine koşturan erkek kardeşleri ölüyü yerden kaldırana kadar babalarının kanına bulanmışlar.

Werner Munzinger'in ileride üzerinde çalışıp bilimsel bir eser olarak yayınlamak istediği günlüğüne bu konuda yazdıkları:

Yumuşak sözcüklerle ilk öfkelerini soğutmayı başardım, öyle ki daha sonra kan davasında yeni bir adım atılmadı. İki kurban da aynı soyluluk derecesinden olduklarından, yani kanlarının değeri aynı olduğundan, her iki taraf da başka bir kan bedeli istemeden barış yapabilecek. Kan davasının sadece bir hak değil, aynı zamanda kutsal bir görev olduğunu da hesaba katmak gerekir. Ölüm tüm insani itibarı ortadan kaldırdığı için, kan davası güden, en yakın dostunu bile affetmez. Kabilelerin en büyük talihsizliği ve Habeşistan'ın sınır bölgelerinin boşaltılmasının temel nedeni budur. Kan asla affedilmez ve çocuklar kanın intikamının alınacağı bilgisini anne sütüyle birlikte emerler.

25

Keren, bir yıl sonra. Werner Munzinger, yüzünde tuhaf bir gülüşle evin arkasındaki at ahırının orada duruyor. Elinde ancak yüz sayfayı bulan ince bir kitap var. Bir katırına bakıp anlaşılmaz bir şeyler mırıldanıyor, bir kitabı kim bilir kaçıncı kez açıp başlığını okuyor: *Bogosların Gelenekleri ve Adalet Anlayışları Üzerine.* Yazan Werner Munzinger. Werner Munzinger. *Habeşistan'ın kuzey sınırındaki komşularıyla birlikte haritası ve J.M. Ziegler'in önsözüyle birlikte.* Werner, yakışıksız bir teklifle karşılaşmış bir genç kız gibi başını sallıyor. Sayfaların arasına gazetelerden alınma haberler serpiştirilmiş. *Oltner Wochenblatt:* "Oltenli Werner Munzinger'den yeni bir haber." *Neue Zürcher Zeitung:* "Genç İsviçreli, dünya kâşiflerinin izinden gidip ilk sıradaki dünya gezginleri arasına girerek ve Avrupa'nın dikkatini gittikçe daha çok üzerine çekerek çok olumlu bir adım attı."

O sabah ulak, Massaua'dan yüklü bir posta getirmişti. Zarf kan kırmızısı İsviçre haçıyla kapatılmış, altında "İsviçre Kantonlar Birliği, Federal Parlamento" yazısı okunuyor. Werner kamasını çekiyor ve zarfı açıyor:

...bu çerçevede Federal Parlamento sizi, kayıp Dr. Eduard Vogel'i arayacak Alman araştırma grubuna katılmakla görevlendiriyor. Yolculuğa İsviçre Kantonlar Birliği'nin temsilcisi olarak katılacaksınız ve bu görev için parlamento kasasından size 5.000 İsviçre frankı ödenecek. Araştırma gezisi sırasında etnolojik ve coğrafi gözlemlerinizi sürdürecek-

siniz ve politeknik koleksiyonuna katkıda bulunacaksınız. İsviçre Hükümeti size çalışmalarınızda...

28 Ekim 1861, yağmur dönemi sonu. Araştırma gezisi Keren'den başlıyor. Yolları önce, bilinen kervan güzergâhı üzerinden Habeşistan yaylasından geçiyor. Werner Munzinger, katırının üzerinde önde gidiyor; ardından, peşinde yayan yürüyen yedi uşağı ve un, pirinç, kahve, kırmızıbiber ve bilimsel gereçlerle yüklü katırlarla birlikte Alman coğrafyacı Dr. Theodor Kinzelbach geliyor. Ekip birkaç gün sonra kervan yolundan ayrılıp batı yönünde talihsiz Dr. Eduard Vogel'in beş yıl önce hiçbir iz bırakmadan ortadan kaybolduğu Vaday'a doğru dönüyor. Yol uzun zaman önce çökmüş bir dağlık arazinin döküntüleriyle dolu, her taraftan fışkırmış dikenli çalıların çelik sertliğindeki dikenlerinin sivri uçları katırların yara bağlamış toynaklarına giriyor. Kinzelbach ile Munzinger günlerce yayan gidip hayvanların dizginlerine güçbela hâkim olarak onları peşlerinden yürütmek zorunda kalıyorlar. Yolları bazen iki bin metre yüksekliktеki platolardan geçiyor, bazen aniden aşağılara, korkunç uçurumlara doğru iniyor, bazen tehlikeli nehirleri aşıp diğer yakada tekrar gökyüzüne doğru tırmanmaya başlıyorlar. İki araştırmacı da her gün haritalarına ilaveler yapıyorlar, küçük boyutlu not defterlerinin sayfalarını yerden kazanmak için küçücük harflerle yazarak dolduruyorlar.

Bir akşam kervan bir vadiye doğru inerken aniden karanlık bastırıyor.

Bir köye rastlamak umuduyla hızla vadiden aşağıya indik, dost bir kamp ateşi ve sıcak süt hayaliyle adımlarımızı sıklaştırmıştık. Uşakların önünden giderek Bay Kinzelbach'la birlikte vadiye vardım ve sol tarafta bir kamp ateşi gördüm. Zifiri karanlık gecenin içinde taşlara, köklere takılıp tökezliyorduk. Işık önümüzde hareket ediyordu, ateş ederek adamlarımızı çağırdık. Yüksek kamp çitinin yanına vardığımızda, daha üç el bile ateş etmemiştik. Ne bir kapı ne de bir giriş gördüğümüz için çitin üstünden seslendik, ama

herhalde silah seslerinden ürken çobanlar bizi Habeş askerleri sandılar ve oradan derhal uzaklaşmamız için uyardılar. Her şey peş peşe oldu; karşılarında bir askerî birlik bulacaklarını sanan köylüler, çiti aniden açarak savaş çığlıklarıyla dışarı fırladılar. Mızrakları gecenin içinde parıldıyordu. Tehlikeyi fark edip Kinzelbach'tan silahını hazır tutmasını rica ettim, çünkü bu durumda kaçmanın hiçbir faydası yoktu, tabancamı kılıfından çıkarttım; ama bu ülkede uzun zamandır yaşayan biri olarak, tavşanlar sayıca çok olduğunda köpeği öldürdüklerini ve yağmur döneminde silahların bazen ateş almadığını ve bu ülkede öldürmenin de öldürülmek kadar küçümsendiğini bildiğimden, silahımı tekrar kılıfına soktum ve elimde kırbacımla galeyana gelmiş çobanların ortasına yürüdüm. Gözüme görmüş geçirmiş biri gibi görünen ilk adamı yakalayarak bu davranışlarının nedenini sordum. Benim sözlerim karşısında adamlar sakinleşti, ben de misafirperverlik görmediğimizden yakındım. Çobanlar bizi asker sandıklarını söylediler; daha geçen gün askerlerle başları derde girmişti. Bizden durumu üstümüze alınmamamızı ve kendileriyle birlikte gecelememizi istediler. Ama bir kez dostluk bozulduğu ve tekrar çatışma çıkabileceği tedirginliği hissedildiği için bu teklifi geri çevirdim.

Kasım sonunda Habeşistan'ın kuzeybatı ucuna varıyorlar. Uşaklar daha fazla ilerlemek istemeyip geri dönüyor. Kinzelbach ve Munzinger, Sudan bozkırlarının ıssız derinliklerine doğru yollarına yalnız devam ediyorlar. Hayvanlarını adam boyundaki sazlıkların arasından sürüyorlar, ufukta dev bufalo sürülerinin geçişini görüyorlar; filler, gergedanlar ve zürafalarla karşılaşıyorlar. Zaman zaman bir aslan kükrüyor, geceleri çakallar uluyorlar; artık böyle şeyler uzun zamandan beri Werner'in uykusunu kaçırmıyor. Ama diğer bütün tehlikelerden daha korkunç bir düşman fark ettirmeden yanına kadar yaklaşmıştı. Werner kendini hâlâ emniyette ve rahat hissediyor – tabancalar dolu, palalar ve kırbaç elinin altında, katırlar dağlarda çektikleri eziyetten sonra kendilerine gelmiş durumdalar. Tabii burada belki

sivrisinekler Keren'de olduğundan daha fazla, ama insan buna alışıyor. Werner avucunun içiyle yanağına vuruyor ve küçük bir yaşamı sona erdiriyor. Karanlıkta hayvancığı görememesi yazık. Çünkü belki o zaman, Habeş yaylasında daha önce kendisini sokan diğer sineklerden farklı davrandığını anlardı. Bu son sokan sinek yaşamının son ânında hortumunu Werner'in derisine gömerken bedeninin arka kısmını ve son iki bacağını zarifçe havaya doğru kaldırıyor. Bu küçük bir fark elbette ve eğer Werner'in yaşadığı dönemde henüz bilinmeyen ikinci ve daha önemli bir fark daha olmasaydı, sözünü etmeye bile değmezdi: Bu sineğin bilimsel adı anofeldi ve sıtma taşıyordu. Hayvan sokarken birkaç minicik sporlu hayvan hortumundan Werner'in derisinin altına kayıyor ve o hiç düşünmeden yanağını ovuştururken sporlular damarlarının içinde baş döndürücü bir yolculuğa çıkıyorlar. Werner sonraki günlerde dağlara tırmanacak, sınırsız düzlükler aşacak ve hiç duymadığı dillerde sözlükler açacaktı. Bu kadar meşgul olmasaydı da sporlu hayvancıkların yolculuklarına karaciğerinde ara verdiğini hissetmeyecekti. Orada iki hafta kalıyorlar ve hızla çoğalıyorlar. Ama 9 Aralık 1861'de sporlular Werner'in karaciğerini terk ediyorlar ve otostop yapan serseriler gibi önlerinden geçen alyuvarlara atlıyorlar. Ve Werner yemek yerken, bir şey üzerinde düşünürken, katırını yüklerken, sporlular on kez, yirmi kez çoğalıyorlar,

12 Aralık'ta Munzinger ve Kinzelbach, Kassala'nın yetmiş kilometre kadar doğusundaki Algeden Dağı'na tırmanıyorlar; Werner akşamları kendini kötü hissediyor. Günlüğüne, "Herhalde dağda üşüttüm," diye yazıyor – ama sandığı gibi değil. Hastalığın bulaştığı alyuvarlar parçalanmış ve sporlularla birlikte bunların taşıdığı zehirli maddeleri de serbest bırakmış bulunuyorlar. Werner'in bedeni buna 41°C'lik bir ateşle tepki veriyor. Ertesi gün bir yerlerde bir çalının gölgesine uzanmış müthiş bir başağrısı ve karnında kramplarla kıvranıyor, yarı baygın bir şekilde tozlara kusuyor ve içini boşaltıyor. Theodor Kinzelbach sabahın köründen akşamın karanlığına kadar çaresizlik içinde yanında oturuyor.

Ertesi sabah Werner Munzinger kendini daha iyi hissediyor ve yola devam ediyorlar. Ama Werner'in damarlarında bir sonraki dramın hazırlıkları devam ediyor: Sporlular yirmi kat çoğalmış olarak sağlam kan hücrelerine saldırıyor ve tekrar çoğalarak kırk sekiz saat içinde yeni bir ateş nöbetine yol açıyorlar.

Hartum, 18 Mart 1862

Sevgili Walther!

Sevgili annemiz benim iyi olduğuma ve hiçbir sıkıntım olmadığına dair teminatlarıma asla inanmak istemedi. Ama bu kez durumum gerçekten kötü. Yüksek bir dağ olan Algeden'e tırmanırken kaptığım şiddetli bir soğuk algınlığı, hayatımda ilk kez ateşimi yükseltti. Birkaç gün dinlenmek belki beni tekrar iyileştirecekti, ama Habeş askerlerinin yağmada olduğu ve bulunduğumuz bölgeye yaklaştıkları haberi bizi yolumuza devam etmeye zorladı. Bay Kinzelbach'ın da bir güneş çarpmasıyla hastalanması talihsizliğimizin üzerine tuz biber ekti.

Böylece büyük zahmetlerle 22 Aralık'ta Kassala'ya vardık. Burada kendimizi bir kulübeye atıp yedi haftadan uzunca bir süre gün yüzü görmeden yattık. Korku içindeki köylülerin hasta Hıristiyanlara bakmaktan daha önemli işleri olduğundan ve ikimiz de kendimizle zor başa çıkabildiğimizden, her türlü bakımdan yoksun kaldık. Durmadan gelen ateş nöbetleri beni tam anlamıyla yere serdi ve her türlü zihinsel çalışmayı da imkânsız hale getirdi.

Buna rağmen şu âna kadar yaptığımız yolculuk zahmetine değdi. Kunama halkında şimdiye kadar imkânsız olduğunu sandığım bir şeyle karşılaştım: ne Tanrı ne put tanıyan, ne dua ne vahiy bilen bir insan ırkı. Aynı bizim materyalist filozoflarımız gibi, ölümden sonra bir yaşam fikrinin zihnin budalaca bir oyunu olduğuna inanıyorlar. Eğer buna din denirse, dinleri yaşlılık karşısında duydukları saygı ve mezarlara özenle bakmaktan ibaret. Bu iyi mi, kötü mü? Bildiğim sadece bu insanların dünya üstünde kimsenin olmadığı kadar demokrat oldukları; ne doğumun ne paranın

ne de ruhun aristokrasisine inanıyorlar, kölelik ve aile kavramları yok; her şey topluluk içinde gelişiyor. Düzeni, hiç kimsenin diğerinden daha iyi olmadığı veya olmak istemediği bir güçler dengesiyle koruyorlar. Böylece karşımızda barış ve mutluluk içinde yaşamak için ne devlete ne de kiliseye ihtiyaç duyan bir halk görüyoruz; eğer tarihin çekim alanına karşı korunabilirlerse, soyluluk kibri, mülkiyet tutkusu ve hırsları yüzünden birbirlerini yok eden aristokrat yapılı komşu Habeş halklarının tersine daha yüz binlerce yıl varlıklarını sürdürebilirler.

Ancak yedi hafta süren ateşler içindeki bir can sıkıntısından sonra 10 Şubat'ta Kinzelbach'la birlikte Hartum'a doğru yola çıkabilecek kadar kendimize geldik. Rahat olsun diye günbatımına karşı değil de, önce beş yüz kilometre kadar kuzeye, Ed Damer'e doğru gittik ve güçsüz düşmüş bedenlerimizi bir mavnaya atarak nehirden yukarı yönde Hartum'a doğru yola devam ettik.

10 Mart'ta Hartum'a varışımızdan bu yana sadece bir defa hafif bir ateş nöbeti geçirdim; ama ateşin yol açtığı bitkinliğin nasıl bir şey olduğunu bilemezsin. Bacaklarım bedenimi zor taşıyor, güneşe karşı aşırı hassaslaştım, ki eskiden güneş altında çıplak dolaşırdım, bacaklarımda ve sırtımdaki romatizmal çekilmeler hâlâ hasta olduğuma işaret ediyor. Yolculuğun devamı bir nehir sefası olmayacak, ama en iyiyi umut etmekten vazgeçmemek lazım.

Neyse ki araştırma komitesinin yolculuğun devamı için gönderdiği para ve mektup elimize geçti ve bizi sevindirdi. Bununla birlikte karanlık düşünceler de hep aklımın bir köşesinde duruyor. Dr. Vogel'in ortadan kaybolduğu Vaday'a varmak için tüm Darfur Krallığı'nı doğudan batıya geçmem lazım, ama bunu şimdiye kadar başaran olmamış, hele soluk benizli bir Hıristiyan'ın hiç şansı yok. Al Ubayyid'e kadar tehlikesizce gidebiliriz. Ama orada en deneyimli insanlara akıl danışacağım; önerilerinin tersine hiçbir şey yapmayacağım; hayatım, Darfur'a cebren girmeye kalkışacak kadar değersiz değil daha. Ancak Hartum'da herkes bu yolculuğa çıkmamızı öneriyor.

Darfur'da beni korkutan, ölümün de ötesinde, yabancılar için söz konusu olan uzun yıllar sürebilecek bir tutsaklık ihtimali. Artık bu yolculuktan vazgeçemeyeceğimi herhalde anlayabiliyorsundur; ama şunu da itiraf edeyim ki, geçirdiğim uzun ateş nöbetlerinden sonra bütün bir ay yanınızda Avrupa konforunu tekrar yaşamayı da isterdim doğrusu.

Bu yolculukla ilgili olarak şimdiye kadar günlüğüme geçirdiklerimi basıma hazır hale getirecek halim yok; aşırı sıcak var, bedenim ve zihnim güçsüz, ayrıca yeniden yola çıkmak için hazırlık içindeyiz.

Bugün daha sonraki hedeflerim hakkında komiteye yazı yazacağım; fazla umut vermeyeceğim, zaten ben de fazla umutlu değilim. Övgüyle olsun, yergiyle olsun, birini parmakla göstermek her zaman nahoş bir şey. Ama şimdi ben bu araştırma gezisine katılarak sahneye çıkmış bulunuyorum – ah, Keren'deki münzevi loşluğumda kalabilseydim! Beni isteğim dışında insanlara doğru iten ruh nasıl bir ruhtur!

Umarım her şey yolunda gider. Eğer para Avrupa'ya dönmeye yeterse, yakında yine aranızda olacağım. O zaman beni, seni o kadar mutlu eden sevgili eşinle tanıştırırsın. Uygarlığın zincirlerini senin için bu kadar katlanılır kıldığına göre olağanüstü bir kadın olmalı. Onu şimdilik tanımadığı, dur durak bilmeyen enişteси tarafından selamla.

Werner Munzinger

Munzinger ve Kinzelbach hâlâ ateşin bitkinliği içinde olmakla birlikte 6 Nisan 1862'de gün ağarırken devecilerin yardımıyla iki kiralık devenin üzerine bindiriliyorlar. İltihaplı karaciğerleri ve ağrıyan böbrekleriyle Hartum'un dört yüz kilometre güneybatısındaki Al Ubayyid'e doğru yola çıkıyorlar. Her gün sabahları saat beşle dokuz arası ve akşamları dörtle sekiz arası yol alıyorlar. Öğle saatlerinin yakıcı sıcaklığını yanlarında getirdikleri bir çadırın gölgesinde, geceleri de yılanlardan ve akreplerden korunmak için yüksek iskeleli yataklarda geçiriyorlar. Munzinger ve Kinzelbach, araştırma komitesinin gönderdiği para sayesinde sağlayabildikleri lüksün keyfini sürüyorlar; develer bol miktarda

yakacak ve yiyecekle yüklü, eyerlerden de dikkate değer miktarda su tulumu sallanıyor.

İki adam 20 Nisan 1862'de Al Ubayyid'e giriyorlar. Deveciler bütün bu yolu, akrepleri ve diğer zehirli hayvanları önceden fark edip mızraklarıyla öldürebilmek için develerin önünden yürüyerek geçtiler.

26

Al Ubayyid, 10 Temmuz 1862.

"Bu kadını buradan gönder!" Theodor Kinzelbach yüzünü, hain kurttan korkan bir çocuk gibi elleriyle kapatıyor. "Sana dostluğumuz adına rica ediyorum: Bu kadını gözümün önünden uzaklaştır!"

Kadın bir şey anlamadan gülümsüyor, Werner Munzinger ise sırıtıyor. "Niçin? Hoşuna gitmedi mi?"

"Alay etmeyi bırak! Bir kere ben çıplak bir kadının gece gündüz ayaklarımın dibinde diz çöküp gülümseyerek yüzüme bakıp isteklerimi okumaya çalışmasına alışkın değilim!"

"Sen nankörsün, Theo! Bu kız, biz ateşten kendimizi kaybettiğimizde kesinlikle yüz kere alnımızın terini silmiştir. Biraz güler yüzlü tarafını göstermen gerçekten de yapabileceğinin en azı."

Kız, Werner'i konuk eden, Al Ubayyid'deki tüccarların şeyhi ve altı yüzden fazla kölenin sahibi Ahmed Sogheirun'a ait. Munzinger ve Kinzelbach neredeyse üç aydır Al Ubayyid'de kalıyorlar ve Vaday'a gönderdikleri ulağın dönmesini bekliyorlar. Çünkü sultanın açık izni olmadan hiçbir yabancı hükümdarlık sınırlarından içeri girmeye cesaret edemiyor; şimdiye kadar Vaday'ı ziyaret edip canlı olarak ayrılmayı başaran tek bir Avrupalı olmuş, o da 1793 yılında gelen İngiliz Browne.

Werner kaygılı. Bu uzun bekleyiş boyunca para kaynak-

ları güneşi gören tereyağı gibi eridi; yağmur mevsimi yaklaşıyor ve yağmur bir kez başladı mı yola devam etmek mümkün olmayacak veya çok zor olacak. Al Ubayyid'de hasta yatağında üç ay daha geçirme düşüncesi ise Kinzelbach'ı da, Munzinger'i de ölüm korkularına boğuyor.

Ama o 10 Temmuz gününün akşamında Al Ubayyid'e gelen iki kişi var. Develerini Munzinger'in kulübesinin önüne bağlıyorlar ve içlerinden biri içeriye giriyor. Bunlar uzun zamandır beklenen ulaklar.

"Selam olsun, Werner Munzinger. Bir iyi, bir de kötü haberim var. Önce hangisini duymak istersin?"

"Kötüyü."

"Vaday'a yolculuk edemeyeceksin. Sultanın yanıtı burada."

Werner mektubu alarak okuyor.

Al Ubayyid'de bulunan Saygıdeğer Werner Munzinger'e!

Allah'a şükür, dünyanın efendisine, bağışlayan, veren, iyiliği ezeli, müsamaha ve ikbal sahibi, kutsal, lekesiz ve arı olana şükürle. Tüm insanoğullarının ve Tanrı'nın bütün peygamberlerinin efendisi Muhammed'imize, Muhammed'in kavmine ve müritlerine selam ve imanla. Bu mektubu size Allah'ın kulu ve müminlerin sultanı, rahmetli Sultan Muhammed El Fadıl'ın oğlu, adaletli Sultan Abdurrahman'ın torunu ve Sultan Ahmet Bekr'in torununun torunu Sultan Muhammed el Hüseyin göndermektedir.

Saygıdeğer Werner Munzinger! Mektubunuzdan, bir dostunuzla birlikte sizlerin âdeti olduğu üzere memleketimizi temaşa için bizi ziyaret etmek istediğinizi anlıyoruz. Bilirsiniz ki Hıristiyanların ve Müslümanların bir araya gelmesi öteden beri ne yasaktır ne de gayri meşrudur ve böyle bir buluşma bir Hıristiyan'ın İslam'a geçişiyle sonuçlanırsa bu bizim için büyük bahtiyarlık ve en büyük arzumuzdur. Ama Müslüman olmayanların da kaygılanmasına gerek yoktur, çünkü Hıristiyanlar ve Müslümanlar arasında ticaret ve ziyarette bir sorun yoktur.

Ama bizim ülkemizin havasının, kötü sularının zararlı

olduğunu bilirsiniz; filhakika bir zaman önce Fransız Doktor Cuny ziyaretimize gelmişti. O İslam dinine geçti ve bizimle birlikte beş gün geçirdikten sonra Hakkın rahmetine kavuştu. Bunun üzerine bazı kötü dilliler, Darfur sultanının yabancıları öldürttüğünü söylediler; ama biz bu tür söylentilerden hoşlanmayız, çünkü bir yabancının kanıyla ne alıp veremediğimiz olabilir.

Ama hepimiz biliyoruz ki, yüce Allah –ona şükürler olsun!– her bir insanın ruhunu kendi bedenine koymuştur. Büyük öngörüsüyle bu dünyadaki zamanını önceden biçmiştir ve kimse bunu değiştiremez. Hıristiyan memleketlerinde ne Müslümanlar ölmüştür ne de Müslüman ülkelerinde Hıristiyanlar! Herkes kendi dininde; zorlama yoktur ve arkasından kötü söz edilmez.

Eğer aklınıza kötü düşünceler ve kuşkular düşmediyse, bize hemen bir cevap yazın ki, ölmez de sağ kalırsak size ziyaret izni çıkartalım. O zaman Darfur'da bizi ziyaret eder ve tekrar Al Ubayyid'e dönersiniz. Ama Vaday'a geçmenize gelince; bu bizim izin veremeyeceğimiz imkânsız bir yolculuk. Çünkü bizim memleketimiz geniştir ve tebaamıza fazla güvenemeyiz; Sudanlılar beyaz bir insanı gördüklerinde tuhaf bir şekilde dehşet duyuyorlar ve bu dehşet içinde neler yapabileceklerini kimse bilemez.

Eğer bu mektuptakiler size uygunsa, o zaman yolculuğunuzda size rehberlik edecek ve koruyacak bir uşak göndereceğiz. Bize kararınızı hemen bildirin ki, uşağı vakit geçirmeden Al Ubayyid'e gönderelim.

Munzinger mektubu Kinzelbach'a uzatıyor. Bu iş bitmiş, araştırma gezisi noktalanmıştı. Werner hayal kırıklığı ve rahatlama duygusuyla hesap yapmaya başlıyor: Hartum'a dönmek için iki hafta, Kassala'ya kadar da iki hafta, Keren için bir hafta. Böylece tam yağmur mevsimi başlarken eve dönmüş olur, ateşin verdiği bitkinliği üstünden atar, işlerini yoluna koyar, Oulette-Mariam'la rahat rahat vedalaşır. Ve sonra, belki Noel'den önce on yıllık aradan sonra tekrar Avrupa'ya döner, Aare kıyısında dolaşır, ağabeyiyle uzun sohbet-

lere dalar, annesini göğsüne bastırır. "Tanrım!" diye düşünüyor Werner ve neredeyse yüksek sesle iç geçiriyor. "Kar fırtınası içinde restorana kadar yürümek! Karı paltondan silkelemek! Çini sobanın yanındaki köşe kanepeye oturmak! Bir patates kavurma, yanında kızarmış sosis ve mükemmel temiz bir kupanın içinde gelen buz gibi bir bira söylemek! Ah, Tanrım!"

O sırada biri omzundan silkeliyor. Ulak, Werner'in iyi haberi dinlemek isteyip istemediğini soruyor. Ama tabii, elbette! Ulak telaşla dışarıya çıkıyor ve ikinci adamla birlikte geri geliyor. Onunla Darfur'da karşılaşmış ve adam Dr. Eduard Vogel'in başına gelenleri çok güvenilir bir kaynaktan biliyor. Werner Munzinger, adamla uzun uzun konuşuyor, anlattıklarını her ihtimale karşı üç-dört kez tekrarlatıyor. Sonra ulağa bahşişini verip gönderiyor, kendi elleriyle yaptığı masanın başına oturuyor ve uzaklardaki Almanya' ya, araştırma komitesine göndermek üzere bir mektup yazıyor: Uzun uzun giriş cümlelerine başvurmadan, talihsiz Dr. Eduard Vogel'in pek de şaşırtıcı olmayan kaderini aktarıyor:

Dr. Vogel'in çok güzel bir atı vardı; Vogel'in Vaday'daki hamisi Germa, ona atı sultana hediye etmesini ima etti. Ama Vogel bunu kabul etmedi. O zaman Germa atı satın almak istedi, bu da reddedildi. Bunun üzerine Germa, sultana Vogel'in mürekkepsiz kalemle –kurşunkalemle– yazı yazarak memlekete büyü yaptığını söyledi. Ayrıca Vogel bir Hıristiyan'dı, yani kuşlar kadar özgürdü. Germa böylece sultanın takdiriyle ve yanında askerlerle Vogel'in kapısına dayandı ve sultanın onu görmek istediğini söyledi. Ama beyaz adam dışarı çıktığında, ânında boğazlandı ve Germa ata ve diğer eşyalarına el koydu. Bunlar 1856 Mayıs'ının ilk günlerinde yaşandı.

Eduard Vogel gibi değerli bir insanın bir at, sefil bir at yüzünden hayatını kaybetmesini bizim mantığımız kavrayamayacağı için, kendimi size bu konuda bazı açıklamalar yapmaya mecbur hissediyorum.

Monarşist Afrika'da kral devlet demektir. Egemenlik,

iktidar hırsını tatmin etmelidir ve öncelikle de hükmedeni zenginleştirmeye yarayan bir şeydir. Bu sadece krala karşı değil, daha alt kademedeki iktidar sahiplerine karşı da geçerlidir. Üstte olan altındakinden hediye bekler; çünkü daha alt düzeyde olan yaşam hakkını ancak bu şekilde satın alabilir. Doğuştan bir dokunulmadan yaşama hakkı bu ülkelerde yoktur. Günlerini huzur içinde geçirmek için mevcut birkaç yasaya uymak ve çoğunlukla önemsiz miktardaki vergileri zamanında ödemek yeterli değildir. Herhangi bir yasayla belirlenmeyen ve çok daha düzenli olarak ödenmesi gereken dolaylı vergiler, yani hediyeler daha önemlidir. Bunlar normal vergilerden çok daha yüklüdür ve her şeyin sadece memurların ve egemenin iyi niyetine bağlı olduğu bu ülkelerde hiç kimse, en güçlü olanlar bile bu geleneği göz ardı edemezler. Güçlü olan, kendisine hediye verilmesi ihmal edildiğinde aşırı hassasiyet gösterir, çünkü gücünden ya korkulduğunu ya da saygı duyulduğunu hissetmelidir. Ancak hiç kimseden korkmayan bir adam Afrika'da gücünü çok çabuk kaybeder.

Bu, yerliler için katlanılır bir sistemdir: Herkesin kendisini koruyan bir ailesi ve dostları vardır, herkesin yaşamı boyunca efendisi için yararlı ve vazgeçilmez olma şansı vardır ve herkes en azından, zaman zaman hatası hoş görülebilecek iyi birer Müslüman'dır.

Yabancı konuk bütün bu avantajlardan yoksundur, burada dostu yoktur, ailesi yoktur, bulunduğu yer vatanı değildir, diline tam olarak hâkim değildir, teninin rengiyle, görgüsü ve düşünce biçimiyle yabancıdır, bugün var, yarın yoktur, ev sahibinin hırs dolu keyfiyetine mahkûmdur. Rahatlığı için kimse kaygı duymaz, sadece gelip geçen biri olduğu için ölümüne ağlanmaz. Efendi için, sahip olabileceğini düşündüğü bir inek, bir konuktan daha değerlidir.

Bir de bu yabancı Hıristiyan ise, yani Muhammed'in düşmanıysa görüntüsü bile itici olmak için yeterlidir. Özgüvenimize ne kadar dokunsa da, gerçek şu ki, yabancıya sadece ondan çıkar umulduğu ölçüde saygı gösterilir. Asilce istisnalar elbette vardır, ama adı üstünde bunlar istisnadır.

Eğer yabancı, özgür bir adam olarak iltifat etmeyi reddederse, o zaman mal hırsı gurur yarasına dönüşür. Sultan, Vogel'in atını istedi, en küçük bir itiraz bile gelebileceğini aklından bile geçirmedi elbette, aksine beyaz adamın, koruyucusunu memnun edebildiği için kendisini onurlandırılmış hissedeceğine inanıyordu. Ama o imansız, o soluk benizli, en değersiz köleden daha değersiz olan o yabancı iltifat etmeyi reddetme cüretini gösterdi! O zaman da mal düşkünlüğü atını, alınganlık ise hayatını istedi.

27

Miss Polja'ya
Oda no. 26
Hotel Carlton, Kahire

"Öküz" Restoran, 22.30
Faks ile

Sevgili Polja,

Eğer mutlaka bilmek istiyorsan, evet, ben de bir fahişeyle birlikte oldum. Şöyle oldu: Dört ay önce o akşam Ingrid boğazında beyaz bir sargıyla hastaneden eve döndü. Bu, sana burada anlatmak istemediğim uzun bir hikâyenin sonuydu. Şu kadarı yeterli: Ev boyun sargısı için ve benim için dardı, ikimizden biri gitmek zorundaydı. Ve Ingrid tıbbi nedenlerle sargısından vazgeçemeyeceği için ben bavulumu toplayıp gittim. Dışarıda ıslak sokaklarda iş çıkışı trafiği şehir dışına doğru akıyordu. Evimiz tam şehir çıkışında, yani erkeklerin porno dergilerini eşleri görüp korkmasınlar diye arabalarının pencerelerinden fırlattıkları bölgedeydi. Kaldırım, yağmurun altında renkli bir bulamaca dönüşmeye başlayan dört renk basılmış göğüsler ve bacaklarla kaplıydı. Ben şehre doğru yürüdüm, bulamacın üzerine basmamaya dikkat ettim, bavulumu nereye sürüklediğim hakkında hiçbir fikrim yoktu. Herhalde önce bir bara, belki de "Öküz"e gidecektim. Daha sonra geceleyecek sıcak bir köşecik bulurdum elbet.

Werni'yle Willy'nin yanına oturdum. Polisin belirlediği kapatma saati gelene kadar Jass oynadık. Neşeli bir akşamdı, içtim ve uzun zamandır gülmediğim kadar güldüm. Herhalde Werni veya Willy birkaç günlüğüne ilticamı kabul ederlerdi. Ama benim söylemem gerekirdi, ama söylemedim; çünkü Werni de, Willy de, Ingrid'in boynundaki sargı, beyaz ekmek ve diğer şeylere ilişkin bütün hikâyeyi masanın üzerine, Jass kâğıtlarıyla bira bardaklarının ortasına döktürene kadar bana rahat vermezlerdi. Bu durumda çenemi tuttum, üstelik söylediğim gibi gece eğlenceli de geçiyordu.

Bar kapandıktan sonra elimde bavulumla sokağın ortasında tek başıma kaldım. Öylece durmanın bir anlamı yoktu, ben de dosdoğru yürüdüm. Bir devriye arabası tehlikeli bir yavaşlıkla yanımdan geçti, hemen ardından cart renkli bisikletlerinin üzerinde havlayan bir yeniyetme sürüsü geçip gitti, ardından her yer sessizleşti. Amaçsız gezintime gülüyor ve düşüncelerimi toplamaya çalışıyordum, düşünecek pek fazla bir şey de yoktu. Kafamda buz gibi bir rüzgâr esiyor, içinde bir kamyonun arkasından savrulan kar taneleri gibi birkaç duygu dolanıyordu.

Sokaklar, şehir merkezindeki ucuz giysi mağazaları ve indirimli parfüm dükkânları kapandıktan sonra hep olduğu gibi ıssızdı. Yan sokaklardan birine girdim ve yirmi adım kadar önümde yüksek ökçelerin tıkırtılarını duydum. Temkinli davranarak karşı kaldırıma geçtim, çünkü bir feminist olarak, gece vakti peşinden gelen erkek adımlarının bir kadına nasıl bir korku yaşatabileceğini biliyordum. Ama şaşkınlıkla, topuk seslerinin de kaldırım değiştirdiğini ve adımların yavaşladığını fark ettim. Benim için onu bir an önce geçmekten başka yapacak bir şey kalmamıştı.

"*Hi, my name is Noëmi.*[1] Biraz birlikte yürüyelim mi?"

Noëmi'nin sesi, Billie Holiday'in sesine benziyordu ve Germen kökenli bir Orta Avrupalı'yı ürkütebilecek kadar güzeldi. Beyaz, iri dişleri esmer yüzünde sonsuz bir dizi gibi pırıldıyordu. Gözleri ıslak asfalt gibi kara kara parlıyor-

[1] (İng.) Merhaba, benim adım Noëmi. (Y.N.)

du. Bacakları bir yaz günü kadar uzundu ve yerin ayakkabılarının altında titreştiğini hissettim. Noëmi koluma girdi ve yola birlikte devam ettik. Hemen bir turist rehberi gibi gevezelik etmeye başladım ve ona şehrin görülecek yerlerini anlattım: Burası şehir kulesi, oradaki cadı kulesi, ileride şato var, okul şenliği ne zaman olur, oruç günleri ne zaman başlar, sonbaharda yıllık panayır vardır. Noëmi, yüksek ökçeleriyle arnavutkaldırımının üzerinde dengesini kaybetmeden yürüyor ve sanki çok eğlenceli şeyler anlatıyormuşum gibi arada bir gülüyordu. Bir süre sonra, güvercinlerin tüylerini iyice kabartmış kirişlerin arasında uyudukları eski Aare Köprüsü'ne vardık. Nehrin orta yerinde durup ahşap kazıkların arkasında oluşan ve yavaş yavaş zayıflayarak nehir yukarı akan girdapları seyrettik. Noëmi'ye Aare'nin dünyanın en güzel nehri olduğunu, yaz aylarında kendimi içinde sürüklenmeye bıraktığımı ve yatağındaki çakıl taşlarının yuvarlanışlarını duymak için kulaklarımı suyun içinde tuttuğumu, Biel ve Aarau arasındaki bütün köprülerden suya atlamış olduğumu, nehirde üzerinde ateş yakıp piknik yapılabilecek, uyunabilecek ve mutluluk duyulabilecek adalar bulunduğunu anlattım. Noëmi beni dinledi ve şunları söyledi: "Gelecek yaz burada olmayacağım."

Kolumu omzuna attım, evlerin içerlerine doğru nehrin üzerinde yürümeye devam ettik.

Noëmi, üç katlı oldukça harap bir evin önünde durdu.

"Ben burada oturuyorum." Evin bütün pencerelerinde kırmızı bir ışık yanıyordu.

"Burada mı?"

"Evet. Yukarıya gelecek misin? Bu kadar hoş biri olduğun için iki yüz frank."

Artık geri dönemezdim. Yan kapıdan içeriye, aynalı asansörle iki kat yukarıya, uzun bir koridordan ve pek çok odanın önünden geçerek binanın iç kısmına doğru uzandık. Anahtar delikte döndü ve biz içerideydik. Her şey beyazdı: perdeler, halı, kanepe, sehpalar, yatak. Büyük yatak. Noëmi banyoya girerek gözden kayboldu, ben epey tedirgin bir şekilde kanepeye oturup bir sigara yaktım. Masanın üzerinde

birkaç dergi ve açılmış bir çikolata paketi vardı. Sonra Noëmi geldi. Üzerinde sadece siyah bir külot ve siyah bir tişört vardı, yanıma oturup sordu: "*Do you smoke hash?*"[1] – "Evet, ara sıra," dedim ve o bir sihirbaz gibi ortaya bir parça siyah Afgan ve sarma kâğıdı çıkarttı. Cigaralarımızı tüttürürken Noëmi, İsviçre'deki insanların kendi memleketi Jamaika'dan çok farklı, soğuk ve mesafeli olduklarını, bu kışı da burada geçirip sonra Kanada'da bir kuaför salonu açmak istediğini anlattı. Ona iyi şanslar diledim.

Noëmi, bacaklarını bedenine doğru çekip iki koluyla sardı, tişörtünü dizlerinin üzerinden çekip ayak parmaklarının ucuna kadar indirmişti. Yana doğru kaykılarak kanepenin kolçağına yaslandım, Noëmi de bana yaslandı. Bana bir kız arkadaşım olup olmadığını sordu, ben de şöyle karşılık verdim: "Hayır, yani evet, yani hayır." Sonra ona kabaca boyun sargısının hikâyesini anlattım. Sonra Noëmi, asla diskoya gitmesine izin vermeyen babasını anlattı, o da günün birinde evden kaçıp önce en yakın şehre gitmiş, kolayca para kazanmış, sonra Kanada'ya, *wonderful country,*[2] sonra da buraya gelmiş. Elbette çoğu zaman yalnızmış ve memleketini özlüyormuş, kardeşleriyle ve babasıyla telefonda konuştuğunda İsviçre'de hemşirelik yaptığını anlatıyormuş.

Büyük beyaz yatak hâlâ orada duruyordu. Joint içimi yavaş yavaş parmakuçlarımdan saç diplerime kadar yayılan hoş bir sıcaklıkla doldurmuştu. Artık tedirginliğim tamamen geçmişti. Yataktan yana baktım. İki yüz frankı oraya bırakıp ortadan kaybolsam mı, diye düşündüm. Ama artık olmazdı, ikimiz de kapılmıştık. Sonunda Noëmi sordu: "*Shall we go to bed?*"[3] Ben de başımı salladım. Bir kere daha banyoya girerek gözden kayboldu. Bu fırsattan faydalanarak parayı komodinin üzerine bıraktım; bu herhalde böyle yapılıyordu, filmlerde böyle görmüştüm. İki dakika sonra tamamen çıplak olarak geri geldi ve yanıma oturdu – ve ben nihayet gözyaşlarımı bıraktım, ağladım, ağladım ve bir türlü duramadım, başımı Noëmi'nin kucağına gömdüm, of Tan-

[1] (İng.) Ot içer misin? (Y.N.)
[2] (İng.) Harikulade bir ülke. (Y.N.)
[3] (İng.) Yatalım mı? (Y.N.)

rım, gözyaşlarım bacaklarının üzerinden yuvarlanıyordu, gergin ve kaygan esmer cildi insana bir banyo küvetinin iç yüzeyine dokunduğu duygusu veriyordu. Ara sıra saçlarımı okşuyor ve peş peşe sigara içiyordu.

Dışarıda hava ağarmaya başladığında kalktım. Noëmi dışarıya sahanlığa kadar bana eşlik etti. Teşekkür ettim, o da teşekkür etti, sonra asansör geldi.

Evet, Polja, işte böyle. Annene tanımasam da selamlarımı ilet. Erkekler hakkındaki teorileri doğru sanırım, ama yine de tümüyle yanılıyor.

Yakında görüşmek üzere

Max

28

1862 Temmuz'unun o günlerinde Werner Munzinger bütünüyle yeni bir şey yaşadı: Artık ötesi yok. Al Ubayyid, tek başına bir beyaz adamın 19. yüzyılın ortasında varabileceği en uzak yeryüzü köşesi. Werner'in değişken hayatı şimdilik dinginlik içinde. Ama bu, limana girmiş bir geminin dinginliği değil, aksine bir çocuğun diklemesine havaya fırlattığı bir topun bir an süren hareketsizliği sadece. Çünkü sultanın mektubu eline geçer geçmez Werner yeniden harekete geçiyor. Ve aynı topun yeniden çocuğun ellerine dönmesi gibi Werner eve doğru kendi yoluna devam ediyor – Hartum'a kadar iki haftalık yol, Kassala'ya kadar iki hafta daha, oradan da bir haftada, yağmur mevsiminin başlamasından az önce, ağustos sonunda Keren'e varıyor.

Oulette-Mariam beyaz badanalı taş evin önünde duruyor ve yarı inik gözkapaklarının arasından kocasına bakıyor. Werner eyerden aşağı inerken, kadının bu sarsılmaz sükûneti nereden bulduğunu soruyor kendi kendine; ne de olsa neredeyse bir yıldır uzaktaydı ve ciddi tehlikelerle karşı karşıya gelmişti.

"İyi ki döndün Werner Munzinger. İşler seni bekliyor."

"İşler bekleyebilir."

"Bu iş yedi yıldır bekliyor, Werner Munzinger. Sen tembelin birisin."

Werner düşünceli bir şekilde başını sallıyor. "Ah, *şu* iş! Ben onu çoktandır tamamladığımızı sanıyordum."

"Buna ben de bir açıklama bulamıyorum. Bir şeyi gözden kaçırmış olmalıyız, oysa her şeye çok dikkat etmiştim."

Oulette-Mariam parmaklarıyla sayıyor. "Burnu yüzlerce kez yaptığımız kesin, ağzı da, on el parmağını ve on ayak parmağını da..."

Karı koca birlikte bir bebeği oluşturan bütün parçaları tek tek sayarken beyaz badanalı taş evin kapısı arkalarından kapanıyor ve Werner'in katırı onca zamandır hasret kaldığı ahırına doğru tembel tembel yürüyor.

Ekim sonunda yağmur mevsimi bitiyor ve Werner Munzinger tekrar eski gücüne kavuşuyor. Katırına binip Massaua'ya gidiyor, deposunu gözden geçiriyor ve Muhammed'den geçen yıl boyunca elde edilen kazancı alıyor. Sonra posta gemisiyle Kızıldeniz'de kuzeye doğru yol alıyor. Arap Yarımadası'nı ve sonra Sina'yı geçiyorlar, Werner hüzünle Katharin Manastırı'nın palmiye korusundaki Yunanlı keşişi düşünüyor. İki gencin hiç konuşmadan yaşadıkları karşılaşmanın üzerinden dokuz yıl geçmiş. Werner artık yapılı ve kilolu, o zamanlar bir kız yumuşaklığındaki yüzünde şimdi izler, pürüzler var ve daha köşeli. Ya genç Yunanlı nasıl acaba? O huzur dolu saflığı koruyabildi mi? Boynunu büken ve yüzüne izler kazıyan bir felaketle hiç karşılaşmamış mıdır? Ama posta gemisi Sina'yı geçiyor ve ancak Süveyş'e varınca limana giriyor. Werner, Kahire'ye giden trene biniyor, on yıl önce kalmış olduğu otelde kalıyor, sonra yine yoluna devam edip kuzeybatı yönünde İskenderiye'ye gidiyor ve Akdeniz üzerinden Avrupa'ya dönüyor.

19 Şubat 1863'te yoğun bir kar fırtınası içinde Trieste'de karaya çıkıyor ve ağır bir soğuk algınlığına yakalanıyor. Burnu akar, ciğerleri hırıldar bir halde, artık dumanlarını salmaya ve düdük çalmaya başlamış olan lokomotifin beklediği tren garına gidiyor. Werner şaşkınlığa düşüyor: Bütün Avrupa, sert çelikten demiryolu hatlarının pırıl pırıl ağlarıyla kaplanmış; hatta Olten'e bile bir istasyon yapmışlar anlaşılan. Gar görevlisi düdüğünü çalıyor, kondüktör kapıları kapatıyor, lokomotif harekete geçiyor – eğer okur da bunu hoş karşılarsa şimdi Werner'i ilk tren yolculuğunda yalnız bırakalım ve burada bir kahvede oturup kahramanımızın

dönüşünü bekleyelim, ki bu pek de uzun sürmeyecek. Werner, demiryolu sayesinde altın aranan bir kasaba gibi gelişip büyüyen kasabasının sokaklarında dolaşacak. Babasının ve bu arada o da hakkın rahmetine kavuşmuş olan annesinin mezarlarını ziyaret edecek; Bern'de, genç ulus için tek tip bir yükümlülük anlayışı üzerinde çalışan, gösterişli bir villada yaşayan ve ayrıca büyüleyici Marie'sine son derece âşık görünen Profesör Walther Munzinger'i ziyaret edecek. Werner, eyalet hükümetine Vogel araştırması için gönderilen 5.000 frankın kullanımıyla ilgili rapor verecek, dostlarını ve bildik meyhaneleri ziyaret edecek. Pek çok eski tanıdığı selam vermeden yanından geçip gidecek, bazıları omzuna vurup eskilerden söz edecekler. Werner için her ikisi de hoş değil. Kendisini tanımayanlara şöyle seslenmek geçiyor içinden: "Buraya bakın, ben hâlâ bildiğiniz Werner'im!" Omzuna vuranlara ise şöyle çıkışmak istiyor: "Kusura bakmayın, yanılıyor olmalısınız. Tesadüfen kulağıma geldiği kadarıyla, okul arkadaşınız yıllar önce öldü. Yanılmıyorsam Kahire ile Kassala arasında bir yerlerde." Ama Werner yine de dostça davranmaya devam edecek ve sordukları hep aynı soruları sabırla yanıtlayacak.

Solothurn, 23 Ekim 1863

Sevgili Walther!

Pazartesi günü, yani 26'sı sabahı saat 5.30'da Olten'den direkt Basel'a hareket ediyorum. Sizinle daha uzun beraber olamadığım için üzgünüm, ama işlerim beni çağırıyor. Garda seni tekrar görebilecek miyim? Eşin Marie'ye iyilik dileklerimi ilet; gerçekten de harika biri ve eminim benim Oulette-Mariam'ımla da iyi anlaşacaklardır. Belki bir dahaki sefere sizi birlikte ziyaret ederiz ya da ikiniz bize, Kara Afrika'ya gelirsiniz; tekrar görüşene kadar daima senin sadık kardeşin

Werner Munzinger

Not: Mümkün olduğunca *incognito,* yani sessiz yolculuk etmek istiyorum; vedalaşmak bu şekilde de yeterince tatsız zaten.

29

Massaua, 28 Nisan 1865

Sevgili Walther!

Oradan ayrılışımdan bu yana bir buçuk yıl geçti ve mektuplarından hiçbirinin oraya ulaşmadığına inanamıyorum. Mektupların yolda maruz kaldıkları tehlikeleri iyi biliyorum: Devenin biri bir parça değersiz kâğıdı yiyebilir; bir gemici posta çuvalını denize düşürebilir; gemi batabilir, korsanların saldırısına uğrayabilir vb. Oysa senin sevgili mektupların bana ulaştı. Büyük bir sevinçle, senin hâlâ halinden hoşnut olduğunu ve bu sefil ve fesat dünyada espri duygunu koruyabildiğini izliyorum.

Bense bu arada bir ticari gezginin huzursuz yaşamını sürdürdüm. 1863 Kasım'ı başında İskenderiye'ye vardım, 5 Aralık'ta Süveyş'ten hareket ettim, 2 Ocak 1864'te tekrar Massaua'daydım. İki gün sonra da Zürih'teki Koller, Naegeli & Cie. adına sevgili eşimin beni beklediği Keren'e doğru hareket ettim. 5 Şubat'ta Keren'den tekrar ayrılarak neredeyse iki yüz saatlik bir yolculukla Kassala ve Gallabat'a vardım. Haziran sonunda leopar postları ve fildişiyle iyice yüklenmiş olarak geri döndüm. Depom hâlâ tepeleme dolmadığı için, 17 Temmuz'la 7 Ağustos arasında Keren'e ikinci kez gidip döndüm. Ama yağmur mevsimini Massaua'da geçirirken depom tekrar boşaldı, böylece ekim sonunda Kassala'ya doğru üç aylık bir yolculuğa daha çıktım.

Ocak başından beri tekrar Massaua'da, bu arada Mısır hıdivinin Osmanlı sultanından satın almış olduğu bu sefil

köşedeyim. Belki de kendi kendine burada niçin kaldığımı soruyor ve bütün yıl hoş bir rüzgârın estiği Keren'deki serin taş evime rahatça yerleşmeyişime şaşıyorsundur. Elimden gelse Massaua'nın kavurucu sıcağından hemen bugün kaçardım – ama aklım bana, Avrupa ticaret gemilerinin Habeşistan yaylalarına kadar peşimden gelmeyeceğini söylüyor. Bu durumda herhalde bana, dur durak tanıma, keyif çatmayı hiç düşünme, demekten başka yapacak bir şey kalmıyor.

Yaşamın bana en sıkıcı geldiği zamanlarsa, bir yerlerde, özellikle de Massaua'da çakılıp kaldığım zamanlar. Ama şimdi bir kez daha ülkenin içlerine doğru gitmeye hazırlanıyorum. Yaşam yolculuklarda daha kolay; değişiklik ve her zaman romantik bulduğum, son derece askerî düzenli çadır hayatı iyi geliyor. Büyük yağmurlar tüm geçitleri kapattığında ve ben Napoléon'un St. Helena'ya kapatıldığı gibi Massaua'ya tıkılıp kaldığımda büyük sınavda kendimi kanıtlamam gerekecek. O zaman eski, güzel Avrupa'yı acıtıcı bir özlemle hatırlamak için üç ay yetip de artıyor bile: Etler kötü, sebze hiç bulunmuyor, içme suyu acı. Başlıca içeceğim bal şarabı, ama bu yıl bal da fazla olmadı. Habeşistan'da yetişen tahılın yarısını çekirgeler yedi, ben de çok iyi bir ürünü kaybettim. Berbat bir kıtlık çekiyoruz, bütün besin maddeleri çok pahalı. Benim işlerimse henüz tam olarak rayına oturmuş değil zaten; para yavaş gelip hızla gidiyor. Ticaret işi günlerimi tam olarak doldurmuyor, ben de buna hayıflanıyorum, çünkü doldursaydı, mutsuz olmaya zamanım kalmazdı. Bu durumda iş hem bana az geliyor hem de çok fazla; çünkü işin sorumluluğu, önüme koymuş olduğum bilimsel çalışmaları yapmama izin vermiyor.

Massaua'da pek fazla sosyal ilişkim de yok, eskiden yanımda çalışan La Chaux-de-Fondslu genç bir İsviçreli vardı, ama geçen aralıkta aniden öldü. Buradaki iklimin sağlığa iyi gelmediğini sanma, iklim sağlığa çok yararlı; ama insanın kendisini güneşten koruması gerekiyor. Zavallı delikanlı buna dikkat etmedi, bu yüzden de hayatından oldu.

Şu sırada resmî görevle yolculuk eden ve bir süreliğine Massaua'da kalan bir İngiliz grubu bir değişiklik yaratıyor.

Kraliçe Victoria, onları Habeşistan kralının Gondar'da zincire vurduğu İngiliz Konsülü Charles Duncan Cameron'un özgürlüğüne kavuşmasını sağlamakla görevlendirmiş. Bu uzun ve ilginç bir hikâye ve eğer benim zenci hikâyelerime ayıracak zamanın ve sabrın varsa, sana da anlatmak istiyorum.

Belki senin de bildiğin gibi yedi yıl önce Kassa isimli küçük bir komutan tacı ele geçirmiş ve kendisini de II. Theodoros adıyla kral ilan etmişti. Theodoros yakışıklı, genç bir adam, uzun boylu ve ayı gibi güçlü; keskin yüz hatlarına ve karakteristik bir çene yapısına sahip, uzun saçları örgülü cesur bir savaşçı, her zaman beyaz bir pantolon ve dizlerine kadar uzanan beyaz bir gömlek giyiyor. Genç adam, bu masal prensi görünümünü ayrıca yüksek ideallerin ve olumlu amaçların peşinden giderek tamamlıyor: Hedefi, Habeşistan'daki bitmek bilmeyen iç savaşlara bir son vermek, köylüleri soyluların açgözlülüğü karşısında korumak, köle ticaretine son vermek, düzenli bir vergi sistemi kurmak vb. Theodoros, başlangıçta herkeste aydınlık umutlar yarattı ve itiraf etmeliyim ki, ben de en sıkı hayranlarından biriydim. Çünkü gerçekten de ülkedeki akıllı tek adam; uzun zaman onun yükselişiyle, desteği sayesinde Avrupa'yla bereketli bir ticaret yapısı geliştirebileceğimiz güçlü bir ülkenin oluşabileceğini umut ettim. Ama sahile gelen kervanların getirdiği dehşet verici haberler giderek sıklaştı. Haberlere göre zavallı Theodoros, ülkenin her köşesinde ortaya çıkan kabile ayaklanmalarını bastırmak için dur durak bilmeden ordusunun başında oradan oraya dolaşıyordu. Hükümdarlığının ilk zamanlarında bilge ve yumuşak biri olarak tanınıyordu, ama artık bitmek bilmeyen savaşlarda gözünü kan bürümüş bir kasaba dönüşmüş gibiydi. Ayrıca yenilgiye uğrattığı kabile reislerine de çok sert davranıyordu: Kellesi kesilenler kendilerini şanslı hissediyorlardı, yoksa kimilerinin kulaklarına kara barut doldurtup gözleri yerinden fırlayacak şekilde ateşletiyordu. Subayların bir elleri ve bir ayakları kesiliyordu, yüzlerce asker uçurumlara atlamaya zorlanıyordu. Böylece bu barışsever hükümdar yedi yıl içinde, Habeşistan topraklarında daha önce yüz yıl-

da dökülmediği kadar kan döktü. Kendi ideallerinin düşmanına dönüşmek Theodoros'un kaderi haline gelmişti sanki.

En büyük hayali, Habeş ve Avrupalı Hıristiyan güçlerinin Müslüman can düşmanlarına karşı birlikte harekete geçmesiydi. Birleşik Habeş-Avrupa Ordusu önce Mekke'yi yerle bir edecekti, sonra Kahire'ye geçecek, en sonunda da Kudüs'ü kurtaracaktı.

Theodoros iki yıl önce Kraliçe Victoria'ya bir mektup yazarak Hıristiyan Kral olarak Hıristiyan Kraliçe'den askerî yardım istemişti. Kraliçe ise bu beklenmedik yakınlık karşısında temkinli davranarak siyahi krala armağan olarak kişisel ithafıyla birlikte güzel bir tabanca göndermişti. Ama bu Theodoros için yeterli değildi: Top dökebilecek durumda olan deneyimli adamlar istiyordu o.

Aylar geçti ve dökümcüler gelmedi. Geçen yıl Theodoros'un sabrı tükendi. Ülkesindeki bazı Avrupalıların zincire vurulmasını emretti. Bunlar toplam altmış dört kişi, aralarında İngiliz Konsül Cameron, birkaç Alman misyoner ve karısı ve çocuğuyla birlikte Waldmeier adındaki İsviçreli bir teknisyen de var. Ancak benim bir avuç diplomatın üç-beş güzel sözle onların serbest bırakılmasını sağlayacağından pek umudum yok.

Evet sevgili ağabeyim, böylece bir kez daha Habeşistan politikası hakkında bilgilenmiş oldun. Bunlar sana maceralı ve egzotik gelebilir, ama eğer bu sonbaharda sizleri ziyaret edebilirsem, benim için bu da yeterli bir macera olacak. Ancak geleceğin seyri bana bağlı olmadığı için bir söz veremiyorum. Tümüyle işimin zincirlerine vurulmuş bulunuyorum, ama bu zincirlerin uygarlığın kölesi olan zavallı seni daha sıkı bağladığını da biliyorum. Bir gün eve dönebilirsem, fazla yabancı yüzle karşılaşmamayı diliyorum, çünkü yüzler konusunda çok tutucuyum. Ayrıca hepinizi sağlıklı ve huzurlu bulmayı umut ediyorum. Amen.

Bana yine ara sıra bir saatçik zaman ayır ve ben aynı gayretle cevap yazamazsam, beni mazur gör, çünkü birincisi ben tembelliği onaylı bir mektup yazıcısıyım; ikincisi Uria misali aynı yerde uzun süre kaldığım pek olmuyor; üçüncü-

sü keyfim yerinde değilse, pek yazmak istemiyorum ve renk ve karakter olarak gerçek bir kara oğlanlar ülkesi olan bu aptal Afrika'da insanın keyfi o kadar da sık yerinde olmuyor. Tanrı'ya emanet olun ve hayranlığını sürekli dile getirdiğin –elbette haklı olarak!– eşin Marie'ye selamlarımı ilet.

Kardeşin,
Werner Munzinger

30

Faks aleti, dürüstlüğümün kanıtını ağır ağır Mısır'a gönderirken, "Evet, bunu da hallettim!" diye düşünüyordum. Polja'ya gelecekteki aşkımızın mihrabı önünde yaptığım itiraftan büyük gurur duyuyordum. Başka kim bu kadar açık davranabilirdi merak ediyorum! Faksımın tek bir sayfasını bile atlamamak için özellikle dikkat ettim, sonra "Öküz"ün ofis kapısını tekrar kilitledim ve anahtarı görevliye teslim ettim.

Barın öte ucunda birisi, "Max! Ama bu Max Mohn!" diye gürledi. Bu, dik bir şekilde ve düz bir hat üzerinde yanıma gelmekte zorlanan şefimdi. Otuz metrelik bir merdiveni dik olarak taşıyan ve merdiven biraz bir yana eğildiğinde o yana yatan birine benziyordu. Şefin mutlu bir dağınıklık içindeki yüz ifadesine kıskançlıkla baktım. "Max, evlat! Üç günden beri nerelerdeydin? Sen de çalışmaktan kamburum çıkacağına içmekten göbeğim çıksın diyorsun anlaşılan, ha? Heh heh!" Şef babacan bir tavırla kolunu omzuma attı. "Ama ben seni anlıyorum! Bunu biliyorsun, değil mi?"

Onayladım.

"Ben seni çok iyi anlıyorum. Buna inanıyorsun, değil mi?"

Onayladım.

"Duyarsız biri değilim. Neler hissettiğini elbette anlıyorum, ama sen de beni anlıyor musun?"

Onayladım.

"Beni anlıyorsun, değil mi? Kızım, iki bira daha! Max, yüzüme bak, beni anlıyorsun değil mi?"

Onayladım ve şefin yüzü aydınlanarak beni göğsüne bastırdı.

"Max Mohn, sen müthiş bir herifsin! Müthiş bir herif! Şimdi son bir bira içeceğiz, sonra ikinci bir son bira daha ve sen yarın erkenden şu Zingg portresini yazacaksın, tamam mı?"

Üçüncü, dördüncü ve beşinci son biraları da içtik. Yavaş yavaş günlerden beri girmek için sonuç alamadan gayret gösterdiğim duruma yaklaşıyordum. Şef ve ben karşılıklı olarak ne müthiş tipler olduğumuzu birbirimize defalarca garanti ettik, tek ruh, tek yürek olduk. Telefona çağrıldığımda kazasız belasız bir bar macerası daha atlattığım için sevinmekteydim. Kız, "Bir kadın, adını anlayamadım," diyerek ahizeyi bana uzattı.

"Alo!"

"Max, sen misin?" Ah, bu Ingrid'di. "Son üç gündür nereye kaybolmuştun sen?" Sesi, sıcak çöm kumuna damlayarak ağır ağır gözden kaybolan kurşunsuz normal benzin gibiydi.

"Hâlâ hatta mısın? Sana nerede olduğunu soruyorum! Eğer bu arada unuttuysan, hâlâ iki yaşındaki bir oğlanın babası olduğunu hatırlatırım."

"Eee, şeyy, Kahire'deydim."

"Nerede?"

"Mısır'da, Kahire'de."

Bir an sessizlik oldu. Benzinin kızgın kumda buharlaşmasına, yükselerek baş hizasında ölümcül bir şekilde patlayabilecek bir sis bulutu oluşturmasına kulak verdim. Şimdi biri bir kibrit çaksa her şey havaya uçacaktı.

"İlginç espri anlayışın her zaman sinirime dokunmuştur. Ama nerelerde sürttüğün beni ilgilendirmeyebilir."

"Piramitleri ve bu tür şeyleri gördüm, gerçekten."

Ingrid ahizeye doğru burnundan soludu. "Bırak bunları rica ederim. Seninle konuşmam gereken şeyler var."

Bu kulağa tehlikeli geliyordu. Özenle yükselttiğim promil seviyem ânında dibe vurdu. El yordamıyla dikkatle ilerledim, hâlâ zehirli gaz, el bombası, çıngıraklı yılan duygusu içindeydim. "Mesele nedir?"

"Yeni bir kursa başlıyorum. Astral beden fotoğrafçılığı."

"Aha," diyerek alarm halinden çıktım. Promil değerlerim dengelendi – demek bir yığın kurstan biriydi alt tarafı. Miğferimi çıkarttım, sigaramı yaktım ve siperden dışarı çıktım. "Ufaklığı ne zaman almam gerekiyor?"

"Mesele de bu ya." Ingrid'in sesi yumuşadı ve ısındı, ben de adamlarımı cephe gerisine yolladım. "Kurs altı ay sürecek. Bu süre boyunca Hamburg'da kalacağım."

"Aha, peki ya ufaklık?"

"Birlikte götürürüm diye düşündüm. Senin için uygun olmaz mı?"

"Yoo, ama istersen bana da bırakabilirsin."

"Benimle gelmesini gerçekten de istiyorum." Ingrid'in sesi daha da yumuşadı, Tanrım, şimdi de titremeye başladı. "Biliyor musun, kurs merkezinin yakınında harika bir çocuk yuvası var, hem sen de istediğin zaman bizi ziyaret edebilirsin."

"Sen öyle istiyorsan..."

"Bizi görmeye gelirsin, değil mi? Gelirsen sevinirim."

"Tabii, gelirim elbette."

"Ve ufaklık yaz tatilinde de senin yanına gelir, o zaman beş hafta boyunca erkek erkeğe keyfinize bakarsınız... Max, orada mısın? Her şey yolunda mı?"

"Evet, evet. Her şey yolunda. Artık kapatmalıyım, bozuk param bitiyor."

"Komik, çok komik!" Benzin buharları tekrar yükselivermişti. "Seni *ben* aradım, sen beni aramış değilsin. Öleceğini bilsen, aramazsın zaten."

"Tamam, seni sonra arayacağım. Ne zaman arayayım?"

Şimdi Ingrid'in sesi yukarıya doğru meyleden yumuşaklık derecesinde yeni bir rekora gidiyordu. "Pazar günü kahvaltıya gelebilirsin. Senin için uygun mu?"

"Sanırım. O halde görüşmek üzere."

"Görüşmek üzere... Max?"

"Evet?"

"Üç gündür nerede olduğunu söyle. Senin için kaygılandım."

"Kahire'deydim."

Bir tıkırtı duyuldu ve bağlantı kesildi. Telefonu kapattım ve yerime döndüm. Şef ağzına kadar dolu bir bira bardağını bana uzattı ve çok anlayışlı bir ifadeyle yüzüme baktı. Belli ki ben konuşurken o uzaktan beni izlemişti. Ben bardağı aldım, o da elini omzuma koydu. "Evet, sevilmeden sevmek üzücüdür."

Birasından koca bir yudum alan şefe hayretle baktım.

"Ama kafayı bulmadan işemek daha da üzücüdür, heh heh!"

Böylece uyum içinde yan yana oturmaya devam ettik ve kapanış saatine kadar içtik.

31

Massaua, 3 Ocak 1868. Werner Munzinger sık sık yaptığı gibi yaşlı katırının sırtında Massaua'dan güneye doğru sahil boyunca gidiyor. Ama bu kez yanında tuhaf bir refakatçisi var. Kapkara bir atın üzerine kurulmuş bir adam, ona epey yükseklerden bakarak yanı sıra gidiyor. Altın sırmalarla süslü üniforması güneşte parıldıyor, bıyığı simsiyah boyanmış, dizine kadar varan binici çizmeleri pırıl pırıl. Adamın adı Sir Robert Napier ve İngiliz sömürge kuvvetleri mareşali. Munzinger'le rehberliğini, danışmanlığını ve tercümanlığını yapması için anlaşmış bulunuyor, çünkü Londra'da Dr. Vogel'i bulmak için yapılan araştırma gezisi duyulmuş ve hiçbir Avrupalının Afrika boynuzunu İsviçre eski maliye bakanının oğlu kadar iyi tanıyamayacağı biliniyor.

"Göreceksiniz Mister Munzinger, harekât gayet iyi planlandı. Tutsakları Theodoros'un pençelerinden çekip almak, bizim için hiç de zor olmayacak."

Werner sesini çıkartmadan başını sallıyor. Sanki ufukta henüz uzaklarda olan bir fırtınanın uğultusunu duyar gibi bir duygu içinde. Altın sırmalı bir üniforma giyen, bıyığı boyalı bir adama kendini satmak yerine şu anda sakin ve sessiz bir şekilde Massaua'da kalacak kadar akıllı olamaz mıydı? Öte yandan da bıyıklı ona dört yıldan beri göremediği ailesini ve arkadaşlarını görmek için tekrar Olten'e gitmesine yetecek kadar iyi bir ücret teklif etmişti.

Werner ve mareşal, hemen önlerindeki tepelerin ardın-

da bulunan Zula Koyu'na doğru yol alıyorlar. Öğle sıcağında taşlık bir bayırı tırmanıyorlar, tepeye vardıklarında aşağıda uzanan Zula Koyu'na bakıyorlar ve işte, Werner Munzinger'i dünyadaki diğer her şeyden daha çok korkutan alet orada duruyor. Çelik pençelerini Afrika kıtasının sahillerine geçirmiş; aletlerin, bütün ülkeleri ve halkları ezip geçen ve en çok da köleleşmeye karşı en fazla direnen insanları zincire vurmayı seven, en tehlikelisi. Werner hemen Massaua'ya, Keren'e, ülkenin daha hiçbir Avrupalı gözü değmemiş daha içlerine kaçmak istiyor. Körfezin, daha küçük bir balıkçı teknesinin bile belki girmemiş olduğu sakin sularında, hantal ve ağır siluetleriyle elli buharlı gemi, demirlemiş duruyor. Parlak kırmızı şamandıralar hareket yönünü gösteriyor. O âna kadar tümüyle midyelere ve yengeçlere ait olan kumsala iki tane taşınabilir işaret feneri ve buharlı gemilerin art arda yanaştığı gıcır gıcır yeni çıkarma iskeleleri yerleştirilmiş. Gemilerin karınlarından sonu görünmeyen asker dizileri dışarı akıyor, sonra atlar, filler, develer ve toplar, konyak fıçıları ve un çuvalları geliyor. Werner gözlerine inanamıyor.

"Burada neler oluyor! Bütün Habeşistan'ı mı fethedeceksiniz?"

Bıyıklı gülümsüyor. "Korkacak bir şey yok. Harekât tamamlandıktan sonra, son askere kadar hepsi tekrar gemilerine binecekler ve Hindistan'a geri dönecekler."

Munzinger ve Napier, bu kesintisiz devinimi yakından izlemek üzere hayvanlarını aşağıya sürüyorlar. Kısa süre öncesine kadar onca sessiz olan koyda gerçek bir garnizon köyü oluşuyor; askerler çadır kazıklarını çöl kumuna çakıyorlar, seyyar tütün ve içki satıcıları eğreti büfeler kuruyorlar, arkadaki bir çadıra yerleşerek gelip geçen subaylara cüretkârca göz kırpan ağır makyajlı hanımların nereden çıktığını ise kimse bilmiyor. İngiliz teknisyenler denize yakın bir noktada, günde 190.000 litre içme suyu üreten muazzam su arıtma düzenekleri kuruyorlar; daha ileride dağlara doğru işçiler, sabırla doklarda bekleyen buharlı lokomotif için otuz kilometre uzunluğunda bir demiryolu hattı döşüyorlar

ve buna paralel olarak içerilere doğru bir telgraf hattı çekiliyor. Werner, "Böyle bir işe nasıl karıştım ben!" diye söylenerek mareşalin çadırının hemen yanında kendisi için kurulmuş olan çadıra giriyor.

Öğleden sonra Mareşal Napier, halka bildiri dağıtılması için ülkenin içlerine doğru haberciler gönderiyor. Munzinger, bir tane de kendisine vermelerini istiyor ve okuyor:

Valilere, kabile reislerine, dinî tarikatlara, Habeşistan halkına!

Şunu biliniz ki, Habeşistan Kralı Theodoros, İngiliz Konsülü Cameron'u ve diğer pek çok kişiyi, medeni ulusların hukukuna aykırı olarak tutsak olarak tutmaktadır. Dostane girişimlerle tutsakların serbest bırakılması sağlanamamıştır. Bu nedenle kraliçem bana askerlerimle birlikte ülkeye girme emrini verdi. Tutsaklara karşı dostça davranan ve serbest bırakılmalarında yardımcı olan herkes ödüllendirilecektir. Onlara eziyet eden herkes cezalandırılacaktır. Habeşistan halkı! Bilin ki İngiltere kraliçesi bu ülkenin halkına karşı düşmanca bir tutum içinde değildir. İnsan hayatı, mülkiyet ve dinî kuruluşlar korunacaktır. Ordunun kullandığı malzemenin bedeli ödenecektir. Bu ülkenin herhangi bir bölümünü sürekli olarak işgal etmek gibi bir niyetimiz yoktur. Habeşistan'ın iktidar bağımsızlığını hiçbir şekilde zedelemeyi amaçlamıyoruz.

İmza: Sir Robert Napier, Habeşistan'daki İngiliz Kuvvetleri Komutanı

On gün sonra gemilerin ambarları boşalmış, çıkarma tamamlanmış. Oldukça büyük bir sürü, bütün vadi tabanında yayılmış kuru çalılıklar arasında yenilebilir bir parça yeşillik arayarak dolaşıyor. Sürüde tam olarak 2.588 at, 44 fil, 16.022 katır, 5.735 deve, 7.071 sığır, 1.759 eşek, 1.651 midilli ve 12.839 keçi var.

Garnizon köyünün kendisi ise 41.004 nüfusa sahip. Bunlardan sadece 14.217'si askerî birlikten, diğer 26.787 kişi ise yol işçileri, çobanlar, kasaplar, aşçılar, ambarcılar, de-

miryolcular ve çeşitli ülkelerden askeri ataşeler ve gazetecilerden oluşuyor.

4 Şubat 1868 sabahı ordu kendi yapımı olan harekât hattında yola çıkıyor. Hepsinin önünde, ihtiyar katırının üzerinde Werner Munzinger gidiyor, onu Mareşal Napier ve onunki gibi altın sırmalı üniformalar giymiş subaylar izliyor; onların ardından piyadelerin ve ağır toplara sırtlarında dağlar aşıran fillerin önünde kurumla ilerleyen süvariler geliyor; en sondaysa yük hayvanları ve kesimlik hayvanlar var.

Toplu olarak yürüyen grubun ucu kilometrelerce uzakta; ağır ağır çölden geçerek denizden dağlara doğru tırmanıyorlar. Zaman zaman terk edilmiş bir köyün önünden geçiyorlar ve Werner Munzinger buruk bir biçimde gülümsüyor. Köylüler ailelerini ve sürülerini alarak kaçıyorlar, çünkü binlerce yıllık deneyimle, hiçbir askerin köylere hayırlı bir şey getirmediğini hepsi biliyorlar. Fakat Napier halinden son derece hoşnut.

"Her şey tereyağından kıl çeker gibi yolunda gidiyor. En donanımlı şekilde hazırlandığımızı size söylememiş miydim?"

"Elbette söylemiştiniz Mareşalim."

Mareşal memnuniyetle başını sallıyor. "Umarım sizin diplomasiniz de bizim savaş hazırlıklarımız kadar iyidir. Kısa süre önce ziyaret etmiş olduğunuz adam kimdi?"

"Tigre Prensi Kassai, Mareşalim. Theodoros'un en büyük rakibi ve Habeşistan'ın bütün kuzeydoğusuna hâkim. Yolumuzun üçte ikisi onun egemenlik bölgesinden geçiyor."

"Doğru, Prens Kassai, peki adamın tavrı neydi?"

"Theodoros'u öldürecek olursak, bize geçiş serbestliğini garanti edeceğini söyledi. Ödül olarak da silah ve top istiyor."

"Veririz, bunları veririz... Eğer yolda gerçekten bir sorun çıkmazsa tabii."

Yolda hiçbir sorun çıkmıyor. Olaysız geçen altmış üç günden ve altı yüz kilometrelik yürüyüşten sonra Werner

Munzinger, işgal ordusunun öncüleriyle birlikte kayaların üzerine kurulu Magdala Kalesi'nin dibine varıyor. Toplar yerleştiriliyor, çadırlar kuruluyor ve bayraklar çekiliyor. Werner, portatif bir sandalyeye oturup kaçınılmaz kıyımın hazırlıklarını izliyor. Magdala'nın duvar gibi kayaları karşısında yüz yirmi metre boyunca dikey olarak yükseliyor. Theodoros orada pusuya yatmış; yanında dört bin kadar savaşçı ve bunların nüfusları yirmi bini bulan karıları ve çocukları var. Kale iki kilometre uzunluğunda ve sekiz yüz metre enindeki bir yüksek plato üzerinde kurulu ve tek ulaşım yolu kayalara oyulmuş bir merdiven. Werner, Theodoros'un o anda gururla tepeden aşağıya bakarak, korkunç topları ve silahlarıyla onca uzaktan gelen ürpertici bir disipline sahip düşmanını izlediğini biliyor. Werner, krallarına zaferle sonuçlanan yüz savaşta eşlik etmiş subayların kaygılı yüzlerini görür gibi oluyor ve Theodoros'un dişlerinin arasından emirler yağdırırken duyduğu umutsuz öfkeyi hissedebiliyor.

Savaşın başlaması için yirmi dört saat yetiyor. 10 Nisan 1868 gününün öğleden sonrasında Theodoros ufukta bir toz bulutu belirdiğini görüyor. Dürbününü alıp baktığında başka İngiliz birliklerinin de yaklaşmakta olduğunu görüp kalenin dibindeki korkunç ordunun sadece öncü kuvvet olduğunu anlıyor – ve saldırı emri veriyor. Kralın savaş deneyimi yüksek süvarileri saat 16.00'da kaleden dışarı akın edip sadece mızrak, kılıç ve az sayıda ağızdan dolma tüfekle silahlanmış olarak düşmana saldırıyor. İngilizler hazırlıksız yakalanıyor, ama hemen *Pencap Piyonları*'ndan oluşan 23. piyade birliğini ve 27. *Beloochee* birliğini savaş konumuna geçiriyorlar. Çarpışma iki saat kadar sürüyor. İngilizler çok atışlı Snider tüfekleriyle 19.000 atış yapıyorlar, ağır Armstrong toplar dört yüz kere gürlüyor. Bundan sonra Habeş Ordusu'ndan geri kalmış olanlar panik içinde vadinin içlerine ve dağlara kaçıyorlar. Tekrar Magdala'ya, krallarının yanına dönmeyi sadece bir avuç eski tüfek düşünüyor.

Her yere yine sükûnet hâkim olduğunda Munzinger ve mareşal, yan yana savaş alanını dolaşıyorlar. 370 ölü ve 250 yaralı Habeş sayıyorlar; sadece iki tutsak var. İngiliz tarafın-

da ise yalnızca 19 yaralı var (bir subay ve 18 asker). Napier çok memnun. Werner Munzinger sesini çıkarmıyor.

Ana kuvvetler gece vakti Magdala'ya varıyor ve sabah beşte bütün ordu saldırı pozisyonuna geçmiş durumda. Werner Munzinger, mareşalin çadırının yanında oturmuş, güneşin doğmasını bekliyor.

Birden kamptan hafif bir uğultu yükseliyor: Kayalara oyulu basamaklardan aşağıya iki Avrupalı iniyor. "İki tutsak! Theodoros tutsaklardan ikisini serbest bırakmış!"

İki adam Mareşal Napier'in yanına götürülüyor. İsimleri Prideaux ve Flad; Theodoros onları İngilizlerle bir barış pazarlığı yapmak için göndermiş.

"Adam barış istiyor demek?" Bıyıklı, İngilizlere özgü bir gülüşle güldü. "Ona söyleyin ki, bu bölge yakında son derece huzurlu bir yer olacak. Çok, ama çok huzurlu bir yer."

O sırada Werner Munzinger araya giriyor. "Mareşalim, izin verirseniz, fikrimi söyleyeyim, bence kral rehineleri serbest bıraktığı takdirde, onurlu bir geri çekilişi hak ediyor."

Ama Mareşal Napier, beyaz eldivenlerini sallayarak reddettiğini belirtiyor. Aracılara da şunları söylüyor: "Eğer Theodoros koşulsuz olarak teslim olursa, hayatı bağışlanacaktır – sadece canı. Bunu ona iletin!"

Bunun üzerine Werner Munzinger başka bir şey söylemiyor; artık Massaua'ya, evine dönene kadar bir daha hiç konuşmayacak. Prideaux ve Flad tekrar Theodoros'un yanına tırmanırken o, çadırına girip sahra yatağına oturuyor. Bir süre sonra uzaktan gelen bir metal şıngırtısı duyuluyor; bunlar Magdalalı demircilerin altmış dört tutsağın zincirlerini kırarken çıkarttıkları sesler. Serbest bırakılanlar kampta üst perdeden selamlarla karşılanırken, Werner yerinden kalkmıyor. Theodoros, yanındaki askerleri, son çatışmadan önce İngilizlere teslim olmak veya kendisiyle birlikte ölene kadar savaşmak kararında serbest bırakırken, Werner kendisine bir pipo hazırlıyor. Binlerce aşağılanmış savaşçının silahlarını Marişal Napier'in ayaklarının dibine bırakışını izlemek istemiyor; şu anda Magdala'da yalnız ve korunmasız kalmış kadınların ve çocukların yaşadıkları ölüm korku-

sunu düşünmek istemiyor. Gerçi Werner saatler sonra Theodoros'un barış armağanı olarak Mareşal Napier'e gönderdiği bin beş yüz sığırın böğürtülerini duyuyor, ama artık her şey boşuna ve Werner bir şişe bal şarabı açmayı yeğliyor. Dünyanın en modern topçu kuvvetleri Magdala'daki ortaçağ kalesini yerle bir ederken, o çoktan uykuya dalmış bulunuyor. Böylece Theodoros'un kendisine bağlı kalan yüz adamıyla birlikte nasıl çaresizce direndiğini göremiyor. Kale duvarlarının top atışları altında çöküşünü ve İngiliz askerlerinin ilk dört bininin uğultuyla dağılan harabelerin içine dalışını da göremiyor. Werner, ortalığa hâkim olan bu kargaşa içinde Kraliçe Victoria'nın dört yıl önce Habeşistan kralına armağan etmiş olduğu tabancanın hafif ateşlenme sesini de duyamıyor; Theodoros, tutsak alınmadan hemen önce tabancayı ağzına sokup tetiği çekiyor.

Mareşal Napier, durumdan son derece hoşnut. Zafer kazananların azametiyle yirmi bin kadını ve çocuğu, belirsiz ama ağır olacağı kesin kaderlerine doğru gönderiyor. Theodoros'un cesedi, kocası için Magdala'nın ahşap kilisesinde defin töreni yapan kraliçeye bırakılıyor. Mareşal Napier bunu fark ediyor ve Magdala ateşe verildiğinde, kiliseye dokunulmamasını emrediyor. Ama bir talihsizlik eseri olarak Magdala, denizden 3.600 metre yükseklikte bulunuyor. Bu yükseklikte her zaman bir esinti olur ve böylece kilisenin de çıra gibi yanması ve kralın küllerinin savrularak Habeşistan Dağları'nın üzerine dağılması uzun sürmüyor.

Sonra Werner korkunç bir baş ağrısıyla uyanıyor ve ordu dönüşe geçiyor. Werner tek bir kelime etmeden katırının üzerinde diğerlerinden epey önde gidiyor. 1868 Haziran'ı sonunda işgal ordusunun son askeri de Afrika'yı terk ediyor. Tigre Prensi Kassai'ye on iki top, 725 maşalı tüfek ve bol cephane bırakılıyor; bunlarla sahipsiz kalmış tahtı ele geçiriyor ve kendisine IV. Johannes adını veriyor.

Werner Massaua'ya geri dönmüş bulunuyor. Ancak parası Avrupa'ya geçmesi için yeterli değil. "Belki gelecek yıl!" diye düşünüyor Werner ve bir şişe daha bal şarabı açıyor.

32

Şefle birlikte son derece neşeli bir ruh hali içinde "Öküz"den çıktık ve erkekçe bir şefkatle vedalaştık.

Şef, Mercedes'ine binerken, "Küçük adamın hayatının rengi, içmek ve düzüşmektir!" diye gecenin içine haykırdı. Ben, Olten'de gece açık olan barların kısa listesini aklımdan geçirdim ve beni şef kadar iyi anlayacak bir arkadaşa en kolay nerede rastlayabileceğimi düşündüm. Şansım pek de parlak görünmüyordu, eve doğru yürümeye başladım. Aniden olduğum yerde durdum. Kuğular! Onları tamamen unutmuştum. Aşağıya, Aare'ye doğru yürüdüm ve devrilmiş bir ağaç gövdesinin üzerine oturdum. Nehrin üst tarafındaki dalgaların üzerinden baktım, kuğuları göremedim. Nehrin aşağı tarafına baktım, kuğular orada da yoktu. Su gümüşsü ay ışığının altında huzurlu bir mırıltıyla akıyordu, karşı kıyıda ağaçlar kapkara görünüyordu, o sırada sudan bir yunus fırladı ve nehrin yukarı kısmına doğru havada geniş bir yay çizdi. Sonra yine dinginlik hâkim oldu. Tam bu görüntüyü bir halüsinasyon olarak dosyalara kaldırmak üzereydim ki, o gülen hayvanlardan bir tanesi daha, çocuksu kafasını suyun dışına çıkarttı ve gece göğüne doğru melercesine bir kahkaha savurdu. Sonra bir yunus daha göründü ve ardından bir tane daha. Az sonra bir tarafta beş tanesi birden su balesi yapar gibi yan yana sıçramaya, diğer tarafta bir çift, kuyruk yüzgeçlerine yaslanarak dalgaların üzerinde kaymaya başlamıştı ve hepsi de o kaygısız kahkahalar ve şıpırtılarla sarmalanmıştı.

O sırada ay bir bulutun arkasına saklandı, gümüşsü su kara bir mürekkebe dönüştü. Yunusların hepsi birden sanki gizemli bir iple yerkürenin içlerine çekilmişçesine aynı anda gözden kayboldu. Ve tekrar dinginlik hâkim oldu. Ayaklarımı şaşkınlıkla kumun içinde sürterek ayın tekrar ortaya çıkmasını bekledim. Bunun yerine pantolonumun paçasından yukarıya doğru sert, köşeli, ıslak bir şey tırmanmaya başladı, bacağımın kıllarını çekiştirdi, derimi çimdikledi; belli ki hedef olarak iç çamaşırlarımı gözüne kestirmişti. Kız gibi çığlık atarak ayağa fırladım ve bu nesneyi silkeleyerek pantolonumdan dışarı attım. Bir yengeçti. Küçük, şapşal gözleriyle, kendini beğenmiş bir bücür gibi aşağıdan bana doğru bakıyordu, kıskaçları oburca açılıp kapanıyor, tehlikeli bir sükûnetle sağ ayağıma doğru yalpalayarak ilerliyordu. Elimde olmadan iki adım geriledim, silah olarak kullanabilmek için kıyıya vurmuş bir tahta parçası aranırken birden onları gördüm: Kıyıdaki setin üzerinden yüzlerce, binlerce, milyonlarca yengeç sahile doğru akıyordu, beyinsizce bir özgüvenle midyelerin, yosunların, yamulmuş lastik sandaletlerin üzerinden yalpalayarak geçiyor ve sanki sadece kendilerinin bildiği bir hedefe doğru inatla ilerliyorlardı. Kumluk yamaçtan yukarı doğru kaçtım ve emniyetli bir uzaklıktan bu sessiz çıkarmayı izledim. İlk sıra kumların üzerinde hiç değişmeyen bir tempoyla tırmanma mücadelesi verirken suyun köpükleri içinden binlerce ve binlercesi daha çıkıp onları takip ediyordu, ki bunlar da sadece suyun içinde beklemekte olanların öncüleriydi. İlk yengeç kumulun tepesine vardığında ben aşağı inmeye başladım. Arkamdaki kıskaçlılar yamaçtan aşağıya doğru, kaya yuvarlana iniyorlardı, ben son hızımla yola doğru koştum. Siyah bir kamyon hızla yaklaştı ve farlarının ışığı gözlerimi kamaştırdı; beni de alması için elimi kolumu havada sallayarak işaret ettim; motorun homurtusu artarak bulunduğum noktaya vardı, sis kornası öttü ve kamyon hızla gecenin karanlığında kayboldu. Ama hemen ardından uzakta iki yeni far ışığı daha belirdi, vınlayarak yaklaşıp sanki şoför mahallinde beni görebilecek gözlere sahip birisi yokmuş gi-

bi yanımdan geçip gitti. Oysa ben üçüncü kamyonun farları asfaltı aydınlattığında bir şeyler gördüm. Yengeçler, bekleneceği gibi yürüyüşlerini caddenin üzerinde de sürdürmüşlerdi. Kamyon büyük bir hızla gelip onları istisna tanımadan lastik merdaneleri altında birbiri ardına yere yapıştırdığında cephe önlerindeki on bin yengeç asfaltta daha bir metre bile yol alamamıştı. Farların aydınlığını takip eden karanlıkta sessizlikten iğrenç fışırtılar, çıtırtılar ve şıpırtılar yükseldi. Bunlar, çatlayan kitinli kabukların, ezilen kasların ve yayılan beden sıvılarının, cansız esneklikleri sayesinde asfaltın derinliklerinden tekrar yansıttıkları sesler olmalıydı. Fakat hayır: Bir sonraki kamyonun ışığında, arkadan gelen yengeçlerin önlerinde ezilmiş olanların artıklarını yediklerini, yere yapışmış sıvıları ve parçacıkları hantal kıskaçlarıyla kazıyarak bir sonraki muazzam basınç bu yamyamları ânında yediklerine benzetinceye kadar obur gırtlaklarına gönderdiklerini gördüm. Ve gece tekrar bu sahneyi örttü ve sonra tekrar aynı fışırtılar ve çıtırtılar başladı ve yine iki acımasız ışık hızla yaklaştı. Gözlerimden birden yaşlar boşandı ve yol kenarındaki bir taşın üzerine oturdum. Ruhum, "Bira!" diye bağırıyordu. Bulamaca dönmüş yengeçlerin her biri için en azından bir büyük bira içmeliydim, hemen, şimdi, yüz bin hektolitre bira gerekliydi!

33

Bern, 20 Mart 1870

Sevgili Werner!

Sana anlatmak istediğim çok şey var, ama yine de tek bir şey söyleyebileceğim: Benim sevgili, benim sadık Marie'm öldü. Onu benim tanıdığım gibi tanımış olsaydın, şu anda yıldırım çarpmış ve üzerinde bir daha asla ne bir dal ne bir yaprak yeşermeyecek zavallı bir ağaç gövdesinden daha da beter bir durumda olduğumu anlardın. Her yanımı ıssız, kasvetli bir gece karanlığı sardı, birisi bir mum yakacak olsa bile karanlığın gerilemeye niyeti yok.

Bugün gün boyunca, Marie'yi sevenlerin gönderdikleri çiçekler ve çelenkler geldi; yarın kaçınılmaz şekilde karla kaplı mezarın üzerini süsleyecekler. Yarının günlük güneşlik bir gün olmasını diliyorum.

Onun varlığıyla benim için bütün günler aydınlıktı ve hayat ufkumda güneşin her zaman parıldayacağından emindim neredeyse. Şimdiyse hayatım öyle bir gece karanlığı ki. Ama büyük kaybıma rağmen Marie'yi bana vermiş olduğu için gökyüzüne yine de şükranlarımı yolluyorum; onu hiç tanımamış olmaktansa kaybetmenin acısını yeğlerim.

Şimdi dostlar iyileştiren zamanın mucizesini benim üzerimde de göstereceğini söylüyorlar – ama bana en çok keder veren de bu zaten. Çünkü sevdiğim varlığın giderek geçmişte kalıp benden uzaklaşacağını söylüyor. Şimdi onu hâlâ kollarımla sarabilirken sadece bir hayalden ibaret kalacak.

Ben acımı seviyorum ve bir gün ondan mahrum kalırsam artık onun yanımda olmadığını bileceğim.

Ağabeyin
Walther Munzinger

34

Ekim 1871. Werner Munzinger kayıp. Massaua'da değil, Keren'de de değil ve onu Kassala'da da bulamıyoruz. Ama daha da batıda, Hartum'da bir incir ağacının gölgesinde tozlu toprağın içinde küçük bir mezar kazan genç bir Avrupalı görüyoruz. Bu, Aargau Kantonu'nda bulunan Brugg Kasabası'ndan Adolf Haggenmacher. Yirmi altı yaşında ve beş yıldan beri talihini tüccar olarak Doğu Afrika'da deniyor, ama bir sonuç alamadan. Burada, Hartum'da takılıp kalmış durumda, çünkü Venedikli bir kaptanın bir araştırma gezisi sırasında Sudanlı bir kadınla yaptığı bir kıza duyduğu tutkulu aşkla kavrulmakta.

Haggenmacher evin içine giriyor ve üçüncü yaş gününden kısa bir süre sonra yüksek ateşten ölen ilk oğlu Fritz'i alıyor. Annesi defin olayını duymak bile istemiyor, o sırada küçük Eduard'la birlikte öğle uykusunda. Haggenmacher'in kollarında tuttuğu büyük oğlunun cesedi neredeyse babası kadar solgun görünüyor. Ama kıvırcık saçları hâlâ annesininkiler gibi ve sevimli yüz hatları da annesininkilere benziyor. Haggenmacher, Fritz'i mezara yerleştiriyor. Küreği uzağa fırlatıyor. Toprak yığınını elleriyle avuçluyor; küçük bedeni, sanki onu uyandırmaktan korkuyormuş gibi yavaş yavaş örtüyor. Çukur dolduğunda mezarı sırtlanlardan korumak için ağır taşlarla örtüyor, sonra başucuna kendi yaptığı bir tahta haçı dikiyor, haç çıkartıyor ve oradan hemen uzaklaşıyor. Haggenmacher, Hartum'un hayvan pazarına gidiyor ve üç deve satın alıyor. Eve döndüğünde karısını uyandırıyor.

"Bütün eşyamızı topla, satabildiğini sat, kalanları da komşulara ver. Taşınıyoruz."

"Nereye?"

"İsviçre'ye. Orada çocuklar yüz yaşına gelecek kadar yaşıyorlar."

Adolf Haggenmacher, Nil üzerinden Kahire ve İskenderiye'ye geçen direkt dönüş yolunu tercih etmiyor. Kassala ve Keren üzerinden Kızıldeniz'e ulaşmak ve yolda biraz ticaret yaparak yolculuk bütçesini biraz rahatlatmak istiyor. Ama pek şansı yok: O yıl kuraklık, salgın hastalıklar, açlık ve pahalılık Sudan ve Habeşistan'ı cehenneme çeviriyor. Aile büyük sıkıntı ve zahmetlerle Massaua'ya ulaşıyor ve bir deri bir kemik kalmış develer satıldıktan sonra ellerine geçen para Süveyş'e kadar gemi yolculuğuna ancak yetiyor.

Haggenmacherler bir hafta sonra tüm paralarını tüketmiş olarak Süveyş Limanı'ndalar. Bir şekilde Kahire'ye geçmeleri gerekiyor; orada Haggenmacher'in yolculuklarına devam etmeleri için mutlaka yardım edecek olan tanıdıkları var. Aniden asker çizmelerinin ve at nallarının sesleri duyuluyor. Haggenmacher, karısını ve çocuğunu askerlerden uzaklaştırarak emniyete alıyor. Biri haykırarak bir emir veriyor, çizme ve nal sesleri kesiliyor. Bir adam atının üzerinde askerlerin arasından çıkarak Haggenmacherlere yaklaşıyor. Giysilerine bakılırsa Osmanlı İmparatorluğu'na mensup bir rütbe sahibi; ceketi kalıp gibi oturuyor, başında kırmızı bir fes var ve göğsünde renkli madalyalar asılı. Ama gözleri mavi. Bu, bir süreden beri bey olarak askerî rütbe almış bulunan ve yakında paşa olarak onurlandırılması beklenen Werner Munzinger; Kral Naibi, Mısır Hıdivi İsmail'in kendisini Kızıldeniz kıyısındaki eyaletlere ve Massaua'ya vali ilan ettiği Kahire'den geri dönüş yolunda. Werner Munzinger atından iniyor ve Doğu'daki Avrupalılar arasında alışılmış olduğu gibi kendisini tanıtıyor. Aileyi yakındaki kahvehaneye davet ediyor, askerler dışarıda bekliyorlar. Werner, ikinci kahveden sonra, "İhtiyar Avrupa'da ne yapacaksınız," diyor, "benimle gelin, size göre işlerim var."

Ve Haggenmacher derhal kabul ediyor.

Artık Werner Munzinger'in kendisine ait bir gemisi var, "Tûr" adında 358 tonluk, 450 beygir gücünde, iki kazanlı, iki pervaneli, üç direkli ve bir küçük ocağı olan küçük bir buharlı gemi. Akşam saat altıda palamarlar çözülüyor. Gemi güvertesinde yeni valiyle askerleri ve Haggenmacher ailesiyle birlikte Massaua'ya doğru rota tutturuyor.

Beş gün sonra Massaua önlerindeki üç küçük ada görünüyor. Kaptan direğe bayrak çektiriyor ve yeni vali adalardan yapılan top atışlarıyla selamlanıyor. "Tûr" rıhtıma bağlanıyor, Werner maiyetiyle birlikte karaya çıkıyor. Massaua'nın sokaklarında insanlar saf halinde dizilmiş, tezahürat yapıp bağırıyorlar ve Werner sağa sola acemi selamlar gönderiyor. Oulette-Mariam'ın kendisini beklemekte olduğu vali konağına giriyor; konak çok gösterişsiz tutulmuş olmakla birlikte yine de Massaua'daki tek üç katlı bina ve Haggenmacher ailesini de barındırabilecek genişlikte. Ve Haggenmacher, daha iki hafta önce yegâne varlıkları üç sıska deve olan yoksul bir zavallıyken şimdi karşısına çıkan şansa inanamıyor.

Werner Munzinger içinse mesai daha yeni başlıyor. Doğulu bir efendinin sıradan konforu olan o büyük, rengârenk yastıkların üzerine yerleşmesi için hizmetkârları onu bekliyorlar. Oulette-Mariam da yanına oturuyor ve sonra tebrike gelenlerin, ricacıların, riyakârların ve yaltakçıların, selamlama merasimleri, takdimler ve sadakat ilanlarıyla geçen bitmek tükenmek bilmez resmigeçidi başlıyor. Bedevi reislerinin ardından İsviçreli misyonerler, Mısırlı subaylardan sonra Habeşistanlı tüccarlar, bir İngiliz kaptanın ardından Fransa konsülü geliyor ve hepsi de kahve ve tütünle ağırlanıyor ve hepsi, ama hepsi Werner Munzinger'den bir şeyler istiyorlar.

Oulette-Mariam'ın rahatı yerinde, ondan bir şey isteyen yok. Gözleri yarı kapalı, sırtı dimdik, sessizce oturup kahve fincanının içine doğru gülümsüyor. Ara sıra kocasına bakıp ardından beyaz dişlerini gösteriyor.

Werner kimsenin görmediği bir anda, "Benimle dalga geçmemeni isterdim!" diyor.

"Benden bunu isteyemezsin Werner Munzinger. Ben senin yerinde ve sen benim yerimde olsaydın aynı şeyi yapardın."

Werner homurdanıyor: "Sonuçta bu görevi kabul etmemi isteyen sendin. Bana kalsaydı, rahat ve huzur içinde taş evimizde oturuyor olurduk."

"Bunu ben istemedim, Werner Munzinger. İngilizlere hizmet ederek yararlık gösterdiğin için bunu hıdiv istedi. Ve bir kralın istekleri reddedilemez. Böyle bir şeyin ölüm fermanı çıkartmak olacağını sen de biliyorsun."

O sırada uşaklar bir sonraki ziyaretçiyi takdim ediyorlar ve karı kocanın tartışması kesiliyor. Ama Werner Munzinger, kendisini her zamankinden daha güçlü bir şekilde esir alan o makinenin homurtulu gürlemelerinin giderek daha tehdit edici bir hal aldığını duyuyor.

Ziyaretçi akını nihayet dindiğinde Werner Munzinger, Haggenmacher'in eşliğinde hemen valilik konağının yanında bulunan hükümet ve yönetim binalarını, yani vergi dairesini, polis merkezini ve hapishaneyi teftiş ediyor. Bir deve çaldığı iddia edilen, ama suçunu bir türlü kabul etmeyen genç bir adam dört yıldır hücrede zincirlenmiş olarak yatıyor. Werner, kendi pisliğinin içinde kıpırtısız yatan tutukluyu düşünceli bir şekilde inceliyor. Sonra Haggenmacher'e dönüyor.

"Şimdi ben Massaua'nın ve Kızıldeniz kıyısındaki Mısır eyaletlerinin efendisiyim, öyle değil mi?"

"Vali sizsiniz."

"Bu benim en yüksek siyasi, askerî ve hukuki merci olduğum anlamına geliyor, değil mi?"

Haggenmacher biraz şaşırmış gibi. "Evet, öyle olduğunu düşünüyorum."

"O halde istediğim emri verebilirim ve bana itaat etmek zorundalar... Gardiyan! Derhal bu hücreyi açın ve bu adamı serbest bırakın!" Ve gerçekten de gardiyan anahtar demetini çıkartıyor. İtaat ediyor. Werner büyülenmiş gibi. Tutuklu özgürlük ışığı karşısında gözlerini kırpıştırarak ortadan kaybolduktan sonra Werner tekrar gardiyana dönüyor: "Şimdi bir kova su al ve hücreyi temizle, ama iyice!"

Gardiyan gözünü bile kırpmadan gidip bir kova su getiriyor. Werner başını sallıyor, sonra elinde olmadan hafif bir şaşkınlıkla gülümsüyor. "Geliniz, dostum, geliniz! Bizi bekleyen çok iş var!" Kafası karışan Haggenmacher'i kolundan tutup dışarıya çekiyor.

"İlk olarak Massaua'yı bir bentle anakaraya bağlayacağız. Suyun derinliği en fazla iki metre, uzaklık ise yaklaşık bir kilometre – bunu yapmak zor olmasa gerek, ne dersiniz? Sonra dağlardan bir su kanalı açıp bentin üzerinden şehre kadar getireceğiz. Massaua'nın kesinlikle temiz suya ihtiyacı var. Burada gerçekten de ticareti geliştirmek istiyorsak, o zaman bir de telgraf hattına ihtiyacımız olacak, belki de buradan başlayıp Keren üzerinden Kassala'ya bağlanacak bir hat. O zaman Hartum üzerinden Kahire'yle bir bağlantı sağlayabiliriz. Ve sahil boyunca da bir demiryolu..."

35

Massaua, 1 Şubat 1872

Ekselans!

Size, Massaua eyaletinin son beş yılı kapsayan vergi istatistiklerini sunmaktan onur duyarım. Bana yılda 1.000 taler vergi toplamamı emrettiniz. Ama görüyoruz ki, bütün benden öncekiler 400 talerden fazla vergi toplamamışlar.

İlk bakışta, sadece geçen yılların ödenmemiş vergilerini tahsil etmesi yeterli olacak gibi görünen Massaua eyaletinin zengin olduğu söylenebilir. Ama kuşkum daha çok, halkta bu paranın olmadığı ve dolayısıyla tahsil edilemeyeceğinden yana.

Bu dengesiz durumun nedenlerini henüz bilemiyorum; ama ekselanslarının eyaletin mali durumu hakkında yanlış düşüncelere kapılmamasını sağlamayı görevim olarak görüyorum. Önümüzdeki yıl 1.000 talerlik vergiyi tam olarak toplayabilmek için elbette gerekli bütün önlemleri almaya başladım. Umarım halkı büyük bir sıkıntıya sokmadan bunu yapmam mümkün olur.

Son olarak da ekselanslarına, seçkin bir Bogos heyetinin bana yaptığı ziyaret hakkında bilgi vermek isterim. Benim himayeme girmek ve ileride vergilerini Massaua'da ödemek arzusunda olduklarını belirttiler. Bogoslar uzun zamandan beri Habeşistan'a dahiller ve Kral Johannes'e de vergi ödüyorlar. Ama şimdi, kral hükümdarlığının sınırlarını sürekli akın halindeki çapulculara karşı korumadığı için hoşnutsuzluk içindeler. Önce sizin bu konudaki emirlerini-

zi almadan onlara herhangi bir vaatte bulunmadım elbette.

Ekselans, lütfen sadık ve itaatkâr hizmetkârınız Werner Munzinger'in en derin hürmetlerini arzını kabul ediniz.

Werner Munzinger

Kahire, 21 Mayıs 1872

Sevgili Munzinger Bey,

Massaua'ya giden su kanalları kurmak üzere İsviçreli bir mühendisle çalışma teklifinizi uygun buldum. Böylelikle size bu iş için gerekli pişmiş topraktan su borularını Londra'ya ısmarlama iznini de veriyorum. Ve Massaua'daki görevinizde daha yeni olduğunuz için faturalar Kahire'den ödenecek.

Ancak Massaua'daki vergi tahsilatıyla ilgili verdiğiniz bilgileri üzüntüyle karşıladığımı belirtmek isterim. Ama sizin, kıvrak zekânız ve iş bitiriciliğiniz sayesinde açıkları kısa sürede kapatacağınıza ve yetki bölgenizin ileride Kahire'nin yardımı olmadan da kendi ayaklarının üzerinde duracağına inanıyorum.

Bogoslarla temasınızı ilgiyle izliyorum. Eğer Beleler ve Marealar da himayenizi talep ederlerse, bunu da memnuniyetle karşılarız. Size bu mektupla birlikte sekiz yüz askerlik bir tabur, dört mitralyöz ve dört sahra topu gönderiyorum.

Sizi selamlıyorum,
İsmail

Gizlidir,
Suakin, "Tûr"un güvertesi
31 Ekim 1872

Ekselans!

Sizi Habeşistan'ın kuzeyindeki yeni gelişmelerden haberdar etmekten onur duyarım. İsteğiniz üzerine, Bogoslardan sonra Beleler ve Marealar da Mısır'ın himayesine girdiler.

Öte yandan Danakillerin de büyük bir bölümünü vergilerini ileride Massaua'ya ödemekle yükümlü kıldık. Böyle-

ce ekselanslarının hükümranlık alanı Kızıldeniz kıyısında kesintisiz olarak neredeyse Aden Körfezi'ne kadar uzanıyor. Ama bu kadar başarıyla başlattığımız girişim yarım kalmamalı. Beylul ve Raheita'yı da kontrolümüz altına almalıyız; daha sonra Aussa eyaletini ve büyük tuz ovasını da ilhak edebiliriz.

Kuşkusuz ki bu adımların bize çok yararı olacak. Çünkü Aussa, Habeşistan'ın büyük ticaret yolunun kenarında bulunmasının yanı sıra bereketli ve nüfusu kalabalık bir ülke. Yani bu durumda Şeva ve Galla'dan gelen kervanların büyük bir kısmını bizim limanlarımıza çekmek çok kolaylaşacak.

Eğer Kral Johannes bu kış bizi rahat bırakırsa, Massaua'da üslenen Mısır taburunu bu girişim için kullanmak istiyorum. Bu bölgede hak iddia eden herhangi bir Avrupa devleti olmadığı için diplomatik sorunlar çıkmasından korkmaya da gerek yok. Sadece Beylul ve Raheita arasında bulunan Aseb'de İtalyanlar yerleşmek ister gibi görünüyor. Bu yüzden bölgeyi, daha geç olmadan büyük bir hız ve gizlilik içinde işgal etmeliyiz.

Önümüzdeki girişimleri göz önüne alarak sizden, bakım için Süveyş'e gitmesi gereken "Tûr"un yerine bir başka gemi tahsis etmenizi rica ediyorum. Mükemmel kaptanının çok desteğini göreceğim "Sahka" gibi bir gemiyi düşünüyorum uygun görürseniz.

Ekselans, lütfen sadık ve itaatkâr hizmetkârınız Werner Munzinger'in en derin hürmetlerini arzını kabul ediniz.

Werner Munzinger

Massaua, 26 Kasım 1872

Sevgili Walther!

Beni, "Büyük Fatih" olarak adlandırırken şaka yapmak istedin herhalde? Gördüğüm kadarıyla Bogos'ta yaptığım inceleme Avrupa gazetelerinde büyük patırtı koparttı. Uzun zamandır insanları ülkeden kaçıran ve eğer Avrupalı hayırseverliği araya girmezse artık sona ermiş bulunan iç savaşı

bir yana bırakırsak coğrafi bakımdan bundan daha gerekli başka bir şey yoktu. Bogos'un işgaliyle aynı zamanda ezelden beri süren ve insanların satmak üzere birbirlerinin çocuklarını çalmalarına fırsat veren kabile savaşlarına da son vermiş oldum. Artık, sığır satın alabilmek için insanların kendi çocuklarını satmaları gibi iğrenç bir âdet de terk edildi.

Massaua'daki başlıca uğraşım, şimdi denize kadar ulaşmış olan su kanalları. Sahilden Massaua adalarına ulaşacak olan her iki bent (biri 1.000 m, diğeri 450 m uzunluğunda) de tamamlanmak üzere.

Bilim adına, özellikle de coğrafya adına uzun zamandır hiçbir şey yapamıyorum. Ama kısa süre içinde Danakil sahillerine gidebilmeyi ve belki oradan yeni bir şeylerle dönebilmeyi umuyorum.

Sevgili ağabeyim! Sana nasıl olduğunu sormadığım için beni bağışla; sevgili Marie aramızdan ayrıldığından beri hayatının pek mutlu geçmediğini çeşitli yerlerden duymuş bulunuyorum. Seni anlıyorum, bazen ben de kendimi uyumaktan başka bir şey yapmak istemeyecek kadar kötü hissediyorum. Ama ikimiz de daha çok genciz ve acaba yirmi yıl önce, daha yirmili yaşlarımızdayken önümüze koyduğumuz hedeflere gerçekten varabildik mi? Hatırlıyor musun hâlâ?

Kardeşin
Werner Munzinger

Massaua, 10 Şubat 1873

Ekselans!

Majestelerine, buradaki köle ticaretine hiçbir şekilde karışmamış olduğumuzu bildirmekten onur duyarım. Emrimdeki insanların böyle bir işe karıştığının iddia edilmesi de bir karalamadan ibarettir. Bir tanesi bile köle ticaretiyle para kazanmaya kalkışacak olsa, onu majestelerinin bana verdiği emirlere tamamen uyarak en ağır biçimde cezalandırırım.

Massaua'da açık köle pazarları kurulduğu da gerçekle-

re uymuyor. Şahsen ben bana başvuran her köleyi azat ediyorum. Böylelikle Massaua ve çevresindeki köylerde sayıları 4.000'e varan köleye özgürlüklerini verdim ve bu herhangi bir ayaklanma veya kargaşa olmadan yapıldı. Aynı şeyi Bogos ülkesinde de yapacağım.

Öte yandan her yıl ülkenin içlerinden zorla sürüklenen binlerce kölenin Massaua yakınlarında gemilere bindirilip Arabistan'a gönderilmek üzere Kızıldeniz sahiline getirildiğinin doğru olduğunu inkâr edecek değilim. Ama bu ticareti yapanlar benim adamlarım değil, Kral Johannes'in adamları; ayrıca onların bir köle sevkıyatını engellediğim ve o talihsiz insanları serbest bıraktığım için amcasından da tehdit mektupları aldım.

Öte yandan elimdeki mütevazı kuvvetlerle üç yüz millik bir hudut bölgesini kontrol altında tutmak kolay değil. Arada sırada bir köle kervanını durdursam bile bu durumda en fazla zararı yine köleler görüyor; çünkü kervanbaşları köleleri bu kez de Massaua'nın dışından dolaşan daha zahmetli yollardan Kızıldeniz'e sürüyor.

Köle ticaretini etkin bir şekilde engelleyebilmek için meseleyi kökünden kavramak, yani işe Johannes'ten başlamak gerekiyor. Ama bunun için de belli bir hazırlık ve önemli miktarda bir harcamayı göze almak lazım. Öte yandan köleleri sadece azat etmek yeterli değil, karınlarının doyurulması, üstlerinin giydirilmesi ve eğitilmeleri gerekiyor ki, özgürlük onlar için gerçek anlamda bir iyilik olsun. Şimdiye kadar kaynak yokluğundan, serbest bırakılan köleleri yerli halkın yanına ev hizmetlisi olarak vermekten başka bir çözüm bulamadık. Ama evlerdeki durumları kölelerinkinden daha da kötü. Çünkü bir köle ne de olsa efendisinin himayesinde yaşıyor, oysa özgür ev hizmetkârları kendi kendilerinin efendisi oldukları için başlarının çaresine kendileri bakmak zorundalar.

Yani sadece insaniyete övgü düzmek yetmiyor, belli bir özveride bulunmak da gerekiyor. Kahire'yi bir sonraki ziyaretimde ekselanslarıyla bu konuları görüşebilirsem mutluluk duyacağım.

Ekselans, lütfen sadık ve itaatkâr hizmetkârınız Werner Munzinger'in en derin hürmetlerini arzını kabul ediniz.

Werner Munzinger

Kahire, 12 Mart 1873

Sevgili Munzinger Paşa!

Mektubunuzdan, bölgenizin sınırlarının, kontrolünü sağlayamadığınız kadar geniş olduğunu üzüntüyle anlamış bulunuyorum. Eğer bu görev sizin gücünüzü aşıyorsa lütfen bundan haberim olsun; sizin gibi emeği geçmiş bir adamı sarayda onurlu bir makama getirmek beni mutlu eder.

Fakat okullar ve hastaneler için istediğiniz yeni krediler beni son derece şaşırttı. Çünkü size şunu söylemeliyim ki, diğer bölgelerin valileri artık uzun zamandan beri Kahire'den para istememekteler, aksine onlar bize altın, fildişi ve çok sayıda siyah asker göndermekteler. Sizin yeteneklerinizi sayesinde bütçenizi kısa zamanda en azından dengeleyeceğinize inanıyorum. Ancak göreviniz size ağır gelmeye başlarsa, Kahire'ye alınmayı talep etmekten de lütfen çekinmeyin.

Sizi selamlıyorum,
İsmail

36

Gün ağarırken kıyıdaki yoldan eski köprüye yürüdüm. Eve dönüş yolum bu köprüden geçiyordu, yapabileceğim bir şey yoktu. Yukarıda, köprünün ahşap kirişleri üzerinde, fazla küçük kesimli akbabalar gibi oturmuş uyuklayan bin tane güvercine tedirginlikle bir göz attım. Ne olursa olsun onları uyandırmak istemiyordum, ahşap zemin üzerinde adımlarımı olabildiğince dikkatli atarak periler gibi kayarcasına ilerledim, neredeyse havada süzülüyordum – yine de güvercinlerden biri çapaklı kırmızı gözlerini açtı. Kanatlarını çırptı ve bin güvercin ânında havalanıp uyudukları kirişlerden aşağı doğru süzülerek vahşi bir kargaşa içinde yüzüme doğru uçtular, son anda gerisin geriye dönerek dimdik yükseldiler ve ânında yine büyük bir kargaşa içinde tepeme inmeye başladılar. Korunmak için Munzinger mektuplarıyla yüzümü örttüm, dizüstü çöktüm ve şişe geçirilmiş gibi bağırmaya başladım.

Patırtı başladığı gibi bitti. Bin güvercin birden sanki bir komut almış gibi kirişin üzerine geri döndü, oturdular ve kırmızı gözlerini mavi gözkapaklarıyla kapatarak uyuklamaya devam ettiler.

Deli gibi ayağa fırladım, saçlarımdan ve ceketimden güvercin tüylerini ve pisliklerini silkeledim. Zarar fazla değildi. Ama Munzinger mektupları! – Onlar, sanki güvercinler benim korunma kalkanımı kasten hedef almış gibi bir görüntü sergiliyorlardı. Didiklenmiş ve pisletilmiş bir şekilde elimde sallanıyorlardı, yazılar amonyak kokulu bir bulama-

ca dönüşerek yere damlıyordu. İçimi çekerek bütün tomarı Aare'ye fırlattım. Akıntı, tomarı büyük bir hızla tek tek yapraklar halinde bütün nehre dağıttı, alacakaranlıkta aydınlık yansımaları göründü. Sonra eve gittim. Uyumak istiyordum. Ertesi gün Polja'yı havaalanından alacaktım ve sonrasına birlikte bakacaktık.

37

Massaua, Temmuz 1875. Werner Munzinger Paşa artık kırk üç yaşında ve iktidarının zirvesinde. İki milyon insanı yönetiyor, iktidar alanı İsviçre'nin üç katı ve Kızıldeniz'den Sudan çöllerine, güneyde de Habeşistan yaylalarına kadar uzanıyor. Massaua'ya ulaşan su kanalları ve bentlerin yapımı tamamlandı, Hartum'a bağlanan telgraf hattı çoktandır faal. Şimdi demiryolu mühendisleri, Massaua'dan batıya ve kuzeye uzanacak uygun hatları bulmak için zemin ölçümleri yapıyorlar, jeologlar bozkır toprağından su çıkartmak için sondaj çalışmaları yapıyor, işçiler yolların bakımını yapıyor ve yeni köprüler kuruyorlar, ziraatçiler geniş deneme alanlarında pamuk, tütün ve çivitotu ekimi yapıyorlar.

Munzinger'in topraklarına yüzlerce Avrupalı göçmen akın ediyor; İsviçreli topraksız köylüler, yoksul düşmüş İngiliz zanaatkârlar, Almanya'dan macera arayan gençler, İsviçreli, Fransız ve İtalyan misyonerler. Posta gemisi, valiye her hafta tanımadığı insanlardan mektuplar taşıyor. O artık uzun zamandan beri hepsini yanıtlamıyor; ama zaman zaman mektuplardan biri özellikle içine işliyor, örneğin toprakları Olten sınırlarının çok yakınına kadar uzanan Aaraulu genç çiftçi Huber'inki gibi. O zaman Werner, masasının başına geçip yazıyor.

Massaua, 5 Temmuz 1875

Sevgili Bay Huber!

Mektubunuza yanıt olarak size söyleyeceklerim şunlardır:

— Size ekip biçeceğiniz bir parça toprak verebilirim;

— Massaua'ya gelişinizi kendiniz sağlamalısınız. İsviçre'den buraya varışınız yaklaşık olarak 100 frank gerektirir;

— Hava sıcaklığı yeni gelen biri için daha dayanılır olacağından ve yağmur mevsimi çoktan bitmiş olacağından sonbahar veya kış aylarında gelmenizi öneririm. En uygunu Aden üzerinden "Rubbatino" gemisiyle yolculuk etmeniz ve sonra Massaua'ya sandalla geçmenizdir;

— Yanınızda ateşli silah getirmenize gerek yoktur.

Açık sözlü mektubunuz, bana da düşüncelerimi açıkça belirtme rahatlığı veriyor. Okumuş olduğunuz kitaplarda anlatılanlar gerçeği ifade etmektedir, ama Afrika'ya göz kamaştırıcı renkliliğini kazandıran da, burada geleceğe ve uzaklara gülümseyebilmemiz, ama bu arada şimdiki andan ve vatanımızdan hiçbir büyü bekleyememizdir.

Size orada kalmanızı öneririm. İnsanın vatanında olması vahşiler ve yarı vahşiler arasında olmasından daha iyi; oradaki büyü Afrika'nın tümünün büyüsünden daha gerçek. Anneniz ve kız kardeşiniz var: Öylece kafanızın dikine gitmek için onları terk etmeye hakkınız var mı? Bazıları burada mutluluğu bulmayı başardı, ama çoğu başarısızlığa uğradı. Burada zengin olup sonra da yakınlarınızı yoksulluktan kurtarabilme ihtimaliniz çok belirsiz ve vatanınızı bir daha görebileceğinizin de garantisi yok.

Yaşlandıkça hepimiz hayatta değeri olan tek bağın bir aileye ait olmak olduğunu daha güçlü bir biçimde hissetmiyor muyuz? Bu bağı kopartmadan önce iyice düşünün.

Ama her şeye rağmen gelmek istiyorsanız, o zaman hayallerinizi evde bırakın; ben kendi adıma sizin başlangıç döneminizi kolaylaştırmak için elimden geleni yapacağım. Ama şu eski ve basit atasözü her zaman geçerli ve öyle de kalacak: Memleketinde kal ve karnını dürüstçe doyur!

Sözünü esirgemeyen
Werner Munzinger

Kızıldeniz kıyısındaki ve Sudan'ın doğusundaki Mısır eyaletlerinin genel valisi 1875 yılı yazında kaygılar içinde. Kral Johannes bütün kuvvetlerini kuzeyde toplamış durumda. Bir zamanlar kendisini İngilizlerle barış için ikna etmiş olan şu Munzinger'i Bogos ülkesinden ve ilhak edilmiş diğer topraklardan kovmak niyetinde. Ama yağmur mevsimi çoktan başladı, yollar balçık ve hemen bir savaş başlatmak mümkün değil.

Kahire, 31 Temmuz 1875

Sevgili Munzinger Paşa,

Avrupa gazeteleri son zamanlarda yine bütün Habeşistan'ı fethetmek niyetinde olduğumuzdan söz etmeye başladı. Bu nedenle, size vermiş olduğum görevde son derece dikkatli olmanızı tavsiye ediyorum. Özellikle de Avrupalıların kuşkularını besleyecek hiçbir girişimde bulunmamalısınız. Şunu unutmayın ki, yapmanız gereken sadece, Şeva'dan Kızıldeniz'e uzanan bir ticaret yolu açmak. Yanınızda askerlerinizle birlikte Tacura Körfezi'nde demirleyeceksiniz, sonra Şeva yönünde batıya ilerleyeceksiniz, ama Aussa'ya kadar devam etmeyeceksiniz. Orada kervan yollarını kontrolleri altında tutan şeyhler sizi pazarlığa davet edecekler.

Ancak her şeyden önce iç bölgelere askerî birlik göndermeyin. Bu Habeşistan'a bir saldırı olarak anlaşılabilir ve bize büyük sorunlar yaratabilir.

Selamlarımla,
İsmail

Massaua, 1 Ekim 1875. Werner Munzinger Paşa, yeni gemisi "Zagazig" ile denize açılıyor. Gemide onunla birlikte Oulette-Mariam, Adolf Haggenmacher, beş yüz Mısır askeri ve iki top var. Yolculukları Munzinger'in hıdivin adına fethetmiş olduğu Danakin sahilleri boyunca altı yüz kilometre güneydoğuya doğru devam ediyor. "Zagazig", dört gün sonra Aden Boğazı üzerinden Kızıldeniz'i terk ediyor ve 5 Ekim'

de Tacura Körfezi'nde karaya yanaşıyor. Werner, üç hafta sonra burada hayatının son mektubunu yazıyor. Mektubun gönderildiği kişi, Kahire'de hıdivin hizmetinde bulunan İsviçre'den Veveyli öğretmen Eduard Dor.

"Böylece nihayet Tacura'dan ayrıldık. İnsanları ve develeri kıyı boyunca kumda yürütmemek için, Gela Heffo İskelesi'ne kadar on beş mil daha 'Zagazig'le yol aldık. Kara yolculuğumuz akşam başladı. Deve bulmakta zorluk çektiğimiz için Tacura'da oldukça fazla zaman geçirmiştik. Şimdi de yanımızda sadece en gerekli şeyler var, erzak olarak herkesin kendi taşıdığı peksimet ve peynir, çadır yok. İki top ve iki mitralyözün yanı sıra 350 adamım var. Gerisi Tacura'da bekliyor. Buradan Aussa'ya kadar otuz altı saatlik yolumuz var, yolun büyük kısmı döküntülü volkanik arazi. Üstlendiğimiz görev hedefe yaklaştıkça zorlaşıyor, çünkü güvenini kazanmanın geçerli yollarını henüz bilmediğimiz, hiç tanımadığımız, farklı bir halkla karşılaşacağız. Umarım sabır ve dürüstlük burada da kalpleri kazanmamızı, daha da iyisi akıllara hitap etmemizi sağlayacaktır. Hepimizin sağlığı yerinde, karım yanımda ve zor zamanlarda gerçek bir destek olacağını biliyorum. Bazen teşvike ihtiyacım olacağı kesin. Ama yolculuğumuzun güzel bir amacı var, Habeşistan'ın gerisindeki bölgeler denize açılacak ve ileride mutlaka gelişim gösterecekler."

38

Saat tam 17.48'de B terminalinin büyük salonundaydım. Elimde kırmızı bir gül vardı ve bununla nasıl başa çıkacağımı bilemiyordum. Bir gül başı yukarıya gelecek şekilde dik mi tutulur, yoksa başı aşağıya mı gelmelidir? Yoksa bir şekilde yatay mı veya hatta eğik mi tutulur, eğer eğik tutuluyorsa, hangi açıda olmalıdır?

Yukarıda asılı büyük uçuş planı göstergesi takırdayarak, Kahire'den gelen 652 sefer sayılı uçağın o sırada piste indiğini belirtti. Hayalimde, o gümüş kuşu dışarıda karın altında dururken gördüm; köşeli hortum biçimindeki köprünün uçağa yanaştığını ve iki hostesin gülerek kaptan kabininin arkasındaki kapıyı açtıklarını; iki yüz yolcunun telaşla birbirlerinin kafasına gözüne çarparak üstteki bagaj bölmelerinden paltolarını ve çantalarını çekiştirdiklerini gördüm, hepsi de gümüş kuşun tekrar havalanıp kendilerini dünyanın öbür ucuna götürebileceğinden duydukları korkunun paniği içindeydi. Ve elbette, bütün bu kargaşanın ortasında bir Saba melikesi onuruyla hâlâ yerinde oturan Polja'yı gördüm ve hiç kimsenin onun kafasına çantasını çarpma cesaretini gösteremeyeceğinden emindim.

Büyük salon aniden cehenneme döndü. Büyük yürüyen hattın üzerinde, şevkle ellerindeki dev inek çanlarını sallayan ve ellerindeki pankartları havaya kaldıran bir grup mutlu insan göründü. Pankartların üzerinde, "Hintergüpf-Oberstüsslingen, çıkarttığı dünya şampiyonunu kutlar!" veya "Bravo, Hansi!" ya da sadece "Oley, oley, oleeey!" yazılıy-

dı. İnsanlar önümden geçip gidiyordu. Birden elimdeki kırmızı gülden utandım, onu arkama saklayarak insanların peşinden gelen yolcuların birazdan görüneceği büyük cam bölmeye doğru yürüdüm. Polja şu anda büyük ihtimalle köprüyü geçmekteydi. Az sonra pasaport kontrolünden geçecekti – Tanrım, Polja İsviçreli miydi? İnşallah Rus pasaportuna sahip değildir, yoksa yanıma varana kadar pasaport kontrolündeki görevli polislerin muhabbetine katlanmak zorunda kalacaktı. Öte yandan – eğer Polja'yla evlenirsem ben de Rus vatandaşlığına geçebilirdim ve yaşamımın bundan sonraki kısmında önümde yepyeni perspektifler açılabilirdi...

"Siz de Hintergüpf-Oberstüsslingenli misiniz?" Arkamda duran kar anoraklı, kısa boylu adam elindeki çanı susturup bakışlarını yukarıya çevirerek tereddütle yüzüme baktı. Burnunun çevresindeki bazı yüz kasları fazla kısa yapılı olmalıydı ki, ikide birde elinde olmadan burnunu kırıştırıyor ve üst dudağını yukarı kaldırarak dikkat çekecek kadar sivri olan iki uzun dişini gösteriyordu. "Siz de Hintergüpf-Oberstüsslingenli misiniz?"

"Hayır. Ya siz?"

"Ama elbette. Huber Hansi'mizi karşılamaya geldik. Dünya şampiyonunu. Bu akşam bir şenlik var!" Küçük adam bir elimi arkamda tuttuğumu fark etti ve eğilerek gülü keşfetti. Küçümseyerek gülümsedi ve bana arkasını dönerek tekrar elindeki inek çanını sallamaya başladı. Huber Hansi'nin hangi dalda dünya şampiyonu olduğunu sorma şansını artık kaybetmiş olduğumu fark ettim.

Cam duvarın ardındaki bir döner bant ilk bavulları dışarı atmaya başladı. İlk yolcular göründü, üzerlerine tam oturan kışlık paltoları ve ellerinde hep dizlerinin dibinde kalan sadık evrak çantalarıyla aceleci işadamları. Üzerlerinde fazlasıyla renkli ve fazlasıyla hafif kıyafetlerle güneş yanığı turistler, ki çok yakında yine kasvetli kışlıklarına bürünüp tramvayla işlerine gidip gelmeye başlayacaklar; ortadan kaybolan oğlunu tekrar bulacağını umut eden yaşlı bir Arap – ve işte dünya şampiyonu ve çanların katlanılmaz de-

recede yükselen sesleri. Huber Hansi yirmilerinde sarsak bir oğlandı, sponsoru tarafından spor bir şıklıkta giydirilmiş ve oldukça avantajlı bir şekilde iki yanını sarmış iki hostesle birlikte geliyordu. Utangaçlıkla el salladı ve olası spor aletlerinin ve bavulunun herhalde hazır edilmiş olduğu bagaj dağıtım bölümüne yöneldi. Herhangi bir formaliteyle karşılaşmadan pasaport kontrolünden geçti ve camın öte yanına geçtiğinde kalabalık tarafından yutuldu. Ben az sonra Polja'nın görüneceği yürüyen şeride doğru gözlerimi ayırmadan bakarken inek çanlarının gürültüsü giderek uzaklaştı ve sonunda silindi. Sonunda geldi, Polja, ah Polja, bir kraliçe edasıyla, yüzünde Afrika güneşinin parıltısı ve paraşütçü çizmelerinde ince bir çöl kumu tabakası. Ama bu da ne? Polja yalnız değildi – yanında gayet samimi bir tavırla iriyarı bir İsviçreli yürüyordu, adam bir Tanrı kadar göz alıcı ve bir hayvan kadar ihtişamlıydı. Boyu neredeyse üç metreydi, omuzları Tarzan'ın omuzları, kalçası bir aslanın kalçası gibiydi. Polja ona bir şeyler söyledi, adam Polja'ya doğru eğilerek kulağını ona yaklaştırdı ve gözleri yarı kapalı gülümsedi. Polja beni görmemişti, zaten beni görmeye çalışır gibi bir hali de yoktu. Arkamdaki gül soldu, dizlerimin bağı çözüldü. Kimdi bu adam? Ortalıktan kaybolsam mı, diye düşündüm, ama sonra kalmaya karar verdim. Eski arkadaşını karşılayan bir arkadaş, hepsi bu kadar, çantasını taşımak ve hoş geldin demek, son derece normal, insanın arkadaşları ne için vardır?

Sonsuzluk kadar uzun bir süre sonra Polja ve arkadaşı camın bu tarafında göründüler. El salladım ve aynı zamanda gülü daha da gerilere sakladım. İkisi birlikte yanıma geldiler.

"Merhaba, Max!" Polja heyecandan zıplıyordu. "Beni karşılaman ne güzel. Bu John, uçakta tanıştık."

John bana elini uzattı. Sıcak, yumuşak ve nazikti ve ben korkudan ölmek üzereydim.

"Orada ne saklıyorsun?" Polja, sırtıma bastırdığım şeyin ne olduğunu görmek için geniş bir daire çizerek arkama geçmeye çalıştı, ama ben, ne yapacağı belli olmayan bir dişi

aslandan gözünü ayırmak istemeyen bir aslan terbiyecisi gibi, onu sürekli karşımda tutarak o döndükçe ben de döndüm. Polja saat yönünde çevremde döndü, sonra aynı şeyi ters yönde denedi, ama ben pes etmedim. Sonunda ikimiz de yaptığımızı aptalca bulmaya başladık. Polja durdu, ben gülü ortaya çıkarttım. Tuhaf bir durumdu. Polja da, ben de güle, sanki acayip bir tropikal böcek görmüş gibi bakıyorduk, John yanımızda duruyordu ve üç metrelik boyuna rağmen neredeyse görünmez olmuştu. Bir an bakışlarımız karşılaştı ve öpüşmeye başladık, ah Polja, ve sonra bir türlü duramadık, üzerimizdeki deri ceketlerin oluşturduğu iki katlı sınırın arasından yüreklerimizin deli gibi attığını hissediyordum.

Avis oto kiralama standında John bize kartvizitini verdi. John Sinclair, avukat, New York Şehri ve telefon numarası. İkimizin de elini sıkıp vedalaştı ve eğer bir gün New York'a gidersek onu mutlaka aramamız gerektiğini söyledi. Polja'yla birlikte çoktan gece karanlığı basmış sokağa açılan çıkışa yöneldik. Polja dışarıya çıkarken bir çığlık attı: "Bu benim motosikletim!" Gerçekten de cam kapının ardından ateş kırmızısı, pırıl pırıl bir Harvey-Sportster göz kırpıyordu. Polja motosikletin etrafında dolaşıp yanağımı sıktı. Bunu eskiden hep amcam Michael yapardı, ben ise yanağımın sıkılmasından her zaman nefret ettim. "Yağını ve lastiklerin havasını kontrol ettin mi?"

"Evet."

"Vites değiştirirken pedala sonuna kadar bastın mı?"

"Evet."

"Motoru iyice açtın mı?"

"Dört bin devrin üzerine çıkartmadım."

"Tepeüstü devrildin mi?"

"Hayır."

O zaman Polja yanağımı bıraktı ve Harley'in etrafında bir denetleme turu attı. Silindirlerdeki ısıyı yokladı, fren ve debriyaj kablolarına baktı, çizmesiyle zincir yayına dokundu, benzin deposunun ve çamurlukların üzerinde çizik var mı diye gözden geçirdi ve sonunda konuştu: "Anahtar!"

Anahtarı ona uzattım. Çizmesiyle şöyle bir dokunarak motoru çalıştırdı ve iki silindirinin homurtusunu dinledi. Motor olağanüstü düzenli çalışıyordu, sadece supaplar biraz şıngırdıyordu.

"Supaplar için elimden bir şey gelmez. Sabah ilk bindiğimde de ses çıkartıyorlardı."

"Onlar hep ses çıkartırlar, bu normal," diye homurdandı Polja ve dinlemeye devam etti. Sonunda motoru kapattı. Kışlık deri motosiklet takımlarımızı giydik, bagaja asmış olduğum eldivenlerimizi ve kasklarımızı taktık. Sonra Polja oturdu, motoru çalıştırdı ve arkasına yerleşmemi bekledi, ama ben arkadaşları tarafından Ay'da terk edilmek istenen bir astronot gibi iki metre geride durdum.

Polja, kaskının siperliğini kaldırdı. "Eee, ne oluyor?"

"Babamın bu konuda bir teorisi vardır. Yani kadınlar ve motosikletler hakkında." Polja, güzel gözlerini sadece akları görünecek kadar devirdi, motoru tekrar kapattı ve kaskını çıkarttı.

"Babam üç tür kadın olduğunu söyler: Birinciler, asla bir motosiklete binmeyecek olanlardır. Bunlardan uzak durmam gerekir."

"Peki ikinciler?"

"İkinciler, motosiklet kullanmayı sevenler ve belki kendileri de bir motosiklete sahip olanlar, ama aslında arkada gitmeyi yeğleyenler. Babam, böylelerini kaçırmamamı söyler."

"Üçüncüler?"

"Üçüncü sıradakiler, direksiyonu ellerinden ne olursa olsun bırakmak istemeyen kadınlardır. En zoru da bunlardır."

Polja kaskını tekrar taktı. "Senin baban tam bir budalaymış."

Böylece arkasına oturdum ve yola çıktık. Kar masallardaki gibi yağıyordu, yol üzerine daha hiçbir şey yazılmamış bir kâğıt kadar beyaz ve düzdü ve Harley tekerlekleriyle, uzun aşk şiirimizin ilk satırlarını karların üzerine yazıyordu. Otobanda yalnızdık. İçlerinde, umutsuzluk içindeki yal-

nız annelerin çocuklarını aç bıraktıkları ve komşuların giderek incelen ağlama seslerini duymazlıktan geldikleri yüksek toplu konut binalarının önünden geçtik; çiftçi oğullarının neo-Nazilere katılıp mülteci konutlarını ateşe verdikleri kasvetli köylerden, alışveriş merkezlerinin, arıtma tesislerinin, çimento fabrikalarının, nükleer santralların önünden geçtik ve sonra Olten sınırına ulaştık. Polja durdu ve kasklarımızı çıkarttık. Kar durmuştu, hava billur gibiydi. Bütün kamyon fabrikaları, sabun ve kakao fabrikaları, demiryolu fabrikaları ve dökümhaneleri kapatılmış ve terk edilmiş olan eski sanayi bölgesindeydik. Çarklar her yanda durmuştu, kimilerinde onlarca yıldan, kimilerinden birkaç aydan beri. Asfaltın çatlaklarından ve üzerlerinden bir daha asla bir yük vagonu geçmeyecek olan rayların aralarındaki mıcırların içinden kayın filizleri sürgün vermişti. Yanımızda, eski bir işliğe yerleşmiş olan bir fitness kulübünün ışıklı reklamı göz kırpıyordu. Burada bize göre hiçbir şey yoktu. Kasabaya gireceğimiz an kaçınılmaz olarak gelecekti, belki bir bira içmek için "Öküz"e uğrayacaktım, sonra uyuyacak ve sabah erkenden gazeteye giderek Zingg portresini yazacak, akşam da belki Aare kıyısına inip bir yürüyüş yapacaktım ve bu böyle sürüp gidecekti. Gideceğim yolları, sanki bir şehir planının bu üzerinde kırmızı keçeli kalemle işaretlenmişçesine önümde görüyordum – iç geçirdim.

O zaman Polja kolumu kavradı. "Bu akşam "Öküz"e gitmeyeceğiz."

"Gitmeyelim."

Polja motoru hareket ettirdi ve kasabaya girdik. Her tarafta sessizlik hâkimdi; Polja uyuyan kasabalıları uyandırmamak için Harley'i olabildiğince düşük devirde çalıştırdı. Sağımızda ve solumuzda uzanan, içlerinde hayatımın yarısını geçirmiş olduğum barların, evlerin ve büroların önünden kayıp geçiyorduk ve Polja hiçbir yerde durmuyordu. Güney yönünde kasaba dışına çıkan Kanton Caddesi'ne saptık. Az sonra ev dizileri sona erdi ve birlikte geçeceğimiz çayırlar ve ormanlar gözlerimizin önüne serildi.

39

Kahire, 24 Kasım 1875

Sevgili Werner Munzinger Paşa!

Umarım bu mektup size Aussa'da ulaşır. Habeşistan halklarını size karşı düşmanca bir tutuma sürükleyebilecek bir talihsizlik meydana geldi. Sizden acil olarak, askerlerinizle birlikte savunması kolay bir mevkide yerleşmenizi rica ediyorum.

Siz Massaua'dan ayrılmadan önce benim emirlerim uyarınca geride kalan askerî birliklerin komutasını yâveriniz olan Arakel Bey'e teslim etmiştiniz.

Ama Arakel Bey, sınırları korumakla yetinecek yerde emrindeki bin askerlik fazlasıyla zayıf birlikle Habeşistan'ın içlerine girmeye cüret ederek Mareb Nehri kıyısındaki Ghundet mevkiinde Kral Johannes'in ordusuyla karşılaştı. On bir saat süren bir çarpışma sonucunda kuvvetlerimiz tam anlamıyla hezimete uğradı. Arakel Bey'in kendisi ve subaylarından çoğu şehit düştü, askerlerden çok azı Massaua'ya çekilmeyi başardı.

Bunun misillemesinin yapılacağından emin olabilirsiniz. Ama Mısır Ordusu'nun itibarı tekrar kazanılıncaya kadar çok temkinli olmalısınız.

En içten dileklerimle yanınızdayım, sevgili Paşa.

İsmail

Not: Zamanlamanın Kral Menelik ile pazarlık için uygun

olmadığı kanısındayım. Daha uygun bir zamanın gelmesini bekleyin – eğer ki Menelik kendisi bir görüşme talep etmezse.

Mektubun Werner Munzinger Paşa'ya ulaşması mümkün olmadı. Volkanik arazideki kervan yolu üzerinden müthiş kızgınlıktaki Adajal Çölü'nü geçtiler. Munzinger hayatının ilk büyük hatasını yaptığını fark etti: Su, peynir ve peksimet stokları on gün için hesaplanmıştı ve kervan ancak on yedinci günün akşamı tamamen güçten düşmüş bir şekilde Aussa Gölü'nün ormanlık kıyısına ulaştı. İnsanlar ve hayvanlar hep birlikte suya hücum edip çatlarcasına içtikleri sırada çalılıkların içinden kibirli bir genç adam çıkıp yanlarına yaklaştı. Bu, Aussa kabile şefi Şeyh Muhammed Lebeda'nın oğluydu. Babası adına Werner Munzinger'i karşıladı. Werner ona bir pelerin, bir kılıç ve Maria-Theresia talerleriyle dolu bir deri kese hediye ederek kendilerine yiyecek temin etmesini rica etti. Delikanlı tekrar çalılıkların içinde gözden kayboldu. Werner kampı kurdurdu ve çadırında uyumak üzere Oulette-Mariam'ın yanına uzandı. O gece olanları Munzinger'in Kahire'ye kaçmayı başaran uşaklarından biri üç hafta sonra anlattı. Eduard Dor'un aktardıkları şöyle:

Gece, ay batıncaya kadar sakindi, bir kişi nöbet tutuyordu. Sabah saat ikiye doğru yanlarında bir öküz ve bir inekle iki yerli geldi ve hayvanları satmak istediklerini ileri sürerek kampa girmek istediler. Nöbetçi onları durdurdu ve bir topun ağzına bağladı. Yerliler bağırıp seslenmeye başladılar. Aniden bir sinyal almışçasına dört bir yandan binlerce Gallas ortaya çıktı. Alarm borusu çalındı. Saldırı öylesine ani ve güçlü olmuştu ki askerler kaçmak zorunda kaldılar. Munzinger Paşa iki topla birlikte kuvvetlerinin başında kaldı, ama toplardan ancak birisi ateş aldı, o da sadece bir kez. Cephe yarılmıştı. Üç Sudan askeri dışında muhafızları tarafından yalnız bırakılan Munzinger Paşa, topların başında kalıyor, bir kez tüfekle, üç kez de tabancayla ateş edi-

yor. Mızraklar ve palalarla silahlanmış yerliler etrafını sarıyorlar. Üç Sudan askeri düşüyor ve Munzinger Paşa öldürücü yaralar alıyor. Bir pala darbesi sol omuz kemiğini parçalıyor, bir diğeri kafatasının üst kısmını, bir mızrak darbesi göğsünün sağ tarafına giriyor, bir başkası da boynuna saplanıyor. Toplam on yara alıyor.

Kıyım gece boyunca sürerken birileri yaralıları çarpışma alanından uzaklaştırıp sabaha kadar dikkat çekmeden saklayabildikleri bir yere taşıyor. Oulette-Mariam da çadırında saldırıya uğrayarak üç mızrak yarası alıyor. Sabah olmadan onu da kocasının yanına taşıyorlar.

Sabah sekiz sıralarında hayatta kalan askerler yaralıları oradan uzaklaştırmayı deniyorlar, ama peşlerine düşenler o kadar kalabalık ki durup karşı koymaları mümkün değil. Munzinger Paşa ağır yaralarına rağmen kendini kaybetmiyor ve kurtulmasının mümkün olmadığını, kendisini orada bırakıp diğerlerinin kendi hayatlarını kurtarmaya çalışmalarını istiyor. Aynı şekilde, kendine hâkimiyetini koruyan karısı da kendisini o âna kadar taşımış olan hizmetkârlarını gönderiyor. Munzinger Paşa, savaş alanından bin adım kadar öteye taşınmış bulunuyor, karısı belki iki yüz adım daha ileride. Her ikisi de çaresiz bir şekilde, yaklaşan düşmanların önünde kaderlerin en kötüsüyle baş başa kalıyorlar.

40

Werner Munzinger ve Oulette-Mariam'ın hırpalanmış cesetleri hiçbir zaman bulunamadı. Adolf Haggenmacher önce kaçmayı başardı. Güçsüzlükten ölünceye kadar dört gün boyunca kendi sidiğini ve ölen arkadaşlarının kanını içti. Haggenmacher'in, bir şans eseri yolculuğa katılmamış olan karısı ölünceye kadar Kahire'de yaşadı; hayatta kalan tek oğullarını büyükannesi ve büyükbabası İsviçre'ye aldırdılar. Yedi yaşındaki siyahi oğlan Avrupa'daki yaşama hiçbir zaman alışamadı ve melankoliye düştü. Büyükannesi ve büyükbabası, eziyet içinde geçen on bir yıldan sonra nihayet delikanlının Afrika'ya dönmesine izin verdiler.

Werner'in ağabeyi Walther, Marie'nin erken ölümünden sonra hiçbir zaman mutlu olamadı ve kendisini yaşamının eserine adayarak İsviçre Borçlar Hukuku üzerindeki çalışmasını tamamladı ve Marie'nin ölümünden üç yıl sonra oldukça zararsız bir soğuk algınlığı sonucunda öldü.

Kral İsmail büyük borçların batağına girdi. 1879 yılında Avrupalı müttefikleri tarafından iktidarı oğlu Tevfik Paşa'ya devretmeye zorlandı. İsmail önce Nepal'e, sonra İstanbul'a sürgüne gitti ve altmış dört yaşındayken burada öldü. Habeşistan'da Kral Johannes on yıl daha iktidarda kaldı, ama 1889'da II. Menelik tarafından tahttan indirildi. Munzinger'in küçük hükümdarlığı bazı sürtüşmelerden sonra İtalyanlara geçti ve İtalyanlar bu bölgeden sömürgeleri Eritre'yi yarattılar. Sömürge döneminin sonunu Munzinger ve Johannes'in politik ardılları arasında otuz yıl süren iç sa-

vaş izledi. 1991'den beri barış var. Ülke bugün hâlâ harabeler, mayınlar ve yanmış tanklarla dolu; dört bir yanda Toyota Landcruiserlar dolaşıyor ve ABD kaynaklı buğday unu dağıtıyorlar. Ama Werner Munzinger'in anakarayla Massaua arasında kurduğu bent hâlâ duruyor ve adalardaki içme suyu mükemmel.

Polja'ya ve bana gelince; biz o gece gün ağarıncaya kadar yola devam ettik. Montpellier'de motosikletten indik, soğuktan kaskatı kesilmiş bacaklarımızın üzerinde sallanarak "Auberge du Midi"ye girdik, en üst kattaki çatı dairesine çıkıp iki gün iki gece orada kaldık. Yola devam ettiğimizin ilk günü ilk kavgamızı yaşadık – Polja o zamandan beri direksiyonu ara sıra bana bırakıyor. Pireneler'i hızla ardımızda bıraktık. Pamplona'da kışlık deri motosiklet kıyafetlerimizi ülkelerine dönmekte olan iki Kuzeyliye bağışladık ve neredeyse iki aydır Avrupa'nın batı ucunda, Santiago de Compostela'dayız; yukarılarda, Kuzey'in soğuğunda kredi kartlarımızın dondurulmasına fazla bir zaman kalmadı herhalde. Polja burada bir grup anarşist öğrenciyle tanıştı ve yağmurlu öğle sonraları boyunca onlarla Avrupa Birliği'nin şansları ve riskleri üzerinde tartışıyor. O zaman ben de otel odasındaki küçük masamın başında oturup bu hikâyeyi yazıyorum. Ama güneşli günlerde deniz kıyısına gidip Atlantik'in buz gibi sularına giriyoruz, akşamları da dans etmeye gidiyoruz.

Sonsöz

Bu romanı yazmaya 1995 Haziran'ının sonunda başladım. Yazmaya başladığım ilk günün sabahı Kaufhaus'a gidip eve bir paket ham kiraz ve iki boş muz kutusuyla döndüğüm için çok iyi hatırlıyorum. Kirazlar yenilecek gibi değildi, ama kutuları yazı masamın sağ ve sol yanına yerleştirdim. Soldaki kutuya, Werner Munzinger'in yaşamı hakkında bir yıllık bir araştırma sonucunda topladığım tüm malzemeyi yerleştirdim. Sağdaki kutu bir süre boş kaldı.

Sonra daktilomun kılıfını kaldırdım ve ilk bölüme başladım. Soldaki kutudan o sırada ihtiyaç duyduğum belgeleri alıp masanın üzerinde sadece benim kavrayabileceğim, gizli bir sisteme göre kâğıt kümeleri oluşturdum. İşi biten yapraklar ve kâğıtlar sağdaki kutuya yollandı. İlk bölümü bitirdiğimde masamın üzeri neredeyse tekrar boşalmıştı. Soldaki kutudan ikinci bölüm için kullanabileceğim belgeleri çıkarttım.

Böylece aylar geçti. Bölümleri peş peşe sıraladım. Soldaki kutu gözle görülür biçimde boşalıyordu, sağdaki ise neredeyse taşmak üzereydi. Bir süre sonra, kullanmış olduğum belgeleri özenle istiflemekten vazgeçtim ve dikkatsizce masadan aşağıya düşürmeye başladım.

Bu arada bir yıl geçti, Kaufhaus'ta tekrar ham kirazlar raflara çıktı ve ben hikâyemi anlatmayı bitirdim. Werner Munzinger ve bütün yanındakiler öldü, sol taraftaki kutum boşaldı. Aslında mutluluk duymalıydım.

Ama hâlâ bir şeyler var. Yazı masamın üzerinde tozlanıp duran birkaç yaprak daha var, bazıları aylardan beri, bazıları birkaç haftadan bu yana. Bu yapraklardan her birini bir

başka gün, hikâyenin içine yerleştirmek ve sonra sağdaki kutuya aktarmak gibi düzgün bir niyetle soldaki kutudan almıştım. Ama bu fırsatı asla bulamadım ve böylece masanın üzerinde kaldılar. Şimdi onları ne yapmalıyım? Onları tekrar soldaki kutuya geri koymak istemiyorum, çünkü ne yazık ki ben bir öğretmen çocuğuyum ve ev ödevlerimi, ancak hepsini bitirdikten sonra ortadan kaldırabilirim. Onları sağ tarafa da kaydıramıyorum, çünkü o köşe sadece kullanılmış malzemeler için ayrıldı.

Öte yandan bunlar sağlam belgeler, mektup, günlük, eski gazete ve kitaplardan fotokopiler, çizimler ve fotoğraflar. Hepsi içime işledi, her birine bakarken güldüm veya düşündüm veya en azından alnımı kırıştırdım ve defalarca onları şu veya bu bölüme yerleştirmeye çalıştım. Ama olmadı. İnatçı çıktılar. Kimisi birbirini yalancılıkla suçladı, kimisi sadece soru sordu ve hiçbir yanıt vermedi, bazıları da anlatı çizgisinin o kadar uzağında kaldı ki, onları yaklaştırmak gücümün sınırlarını aşardı.

Manipülasyon! Tarihi çarpıtmak, diye seslenen eleştirmenleri duyar gibiyim. Buna karşı kendimi savunmak zorundayım. Ama itiraf etmeliyim ki, benim çalışma tarzımı gören bir tarihçinin tüyleri diken diken olurdu. Kahramanlarıma çoğunlukla hiçbir ses kayıt cihazı tarafından kaydedilmemiş şeyler söylettim; Werner'in tutarsız imlasında değişiklikler yaptım, bazen tüm bir paragrafı değiştirdim, bazen iki mektubu birleştirip tek mektup haline getirdim. Ve buna rağmen çizdiğim Werner Munzinger portresinin gerçek olduğuna, doğru olmayan hiçbir şeyi yazmadığıma ve hiçbir gerçeği örtbas etmediğime derinden inanıyorum... Ama görüyorum ki bana inanmıyorsunuz. Masamın üstünü temizlemeliyim.

O halde ilk olarak masanın sağ köşesiyle daktilonun arasında duran öbeği ele alalım. Burada çağdaşlarından biri Werner Munzinger'in, Habeşistan tahtını ele geçirmekten başka bir amaç gütmeyen acımasız ve hırslı bir adam olduğunu öne sürüyor. Bir başkası, Werner'in kendisinin de köle çalıştırdığını ve köle ticaretinden zengin olduğunu iddia ediyor. Ve şuradaki diğer bir kaynak, Werner'in doymak bilmez bir açgözlülükle toprak ve hayvan edindiğini söylüyor.

Bu seslerin benim hikâyemde uyumsuz düştüklerini kabul ediyorum. Aslında bunları karalama olarak değerlendirip sessizce bir kenara itmeyi yeğlerdim. Ama ortada tarihsel olarak doğrulanmış bir durum var ki, o da Kral İsmail'in Munzinger'in ölümünden sonra mal varlığının denetlenmesi için bir araştırma yaptırmış olduğudur. Werner bir köle taciri, bir kan emici, acımasız bir kariyer düşkünü müydü? Buna inanmak istemiyorum, inanamam da ve neyse ki bu öbekte başka tanıklıklar da var. Bunlar Almanya'dan, İsviçre'den ve Fransa'dan giden ve Werner Munzinger'in sade yaşam biçiminden, aklından ve Habeş halkının ona gösterdiği büyük saygıdan derin bir şekilde etkilenmiş olan Afrika seyyahları. Burada, insanlardan her zaman derin bir sevgi ve saygıyla söz eden Werner Munzinger'in kendi yazıları da var. Ve şükürler olsun ki, kralın yaptırdığı soruşturmadan bir sonuç çıkmadığı da kanıtlanmış durumda.

Veya kül tablasının altında duran şuradaki öbek. Burada, 28 Eylül 1869'da yapılmış olan ve elinizdeki romanda tek sözcükle olsun değinilmeyen, suikasta ilişkin belgeler var. O gün Werner, yanında Oulette-Mariam ve küçük bir refakatçi grubuyla birlikte Keren'den Massaua'ya giderken geriden üzerine dört el ateş edildi, omzundan, kolundan, kalçasından ve bacağından yaralandı. Werner, iki hafta sonra ağabeyine şunları yazıyordu: "Katil, ikinci bir Wilhelm Tell'mişçesine kaçtı, neyse ki ben bir Gessler gibi davranmadım."

Suikastçı kimdi? Bazılarının iddia ettiği gibi Stella adında kıskanç bir misyoner mi? Munzinger'in de katıldığı İngilizlerin Magdala çıkarmasını sindiremeyen ulusal gururu zedelenmiş bir Habeş mi? Werner saldırganı tanıdığına inanıyor: "Bu bana düşman olması için bir nedeni bulunmayan bir adamdı. Ama aptallıklarından, kötü niyetli planlarının gerçekleşmesi yolunda beni bir engel olarak gören pek çok kişi var..."

Sonra bir de Werner Munzinger'in 1875 Kasım'ında bir yaşında olması gereken ve şans eseri anne babasıyla birlikte Aussa yolculuğuna çıkmayıp dadısının yanında olan farazi oğluyla ilgili kuşkulu hikâye var. Burada pek çok yanıtsız soru ortaya çıkıyor. Çünkü resmî kayıtlara göre, Werner

Munzinger'in evliliği, nedeni bilinmemekle birlikte on sekiz yıl çocuksuz devam etmiş – evliliklerinin on dokuzuncu yılında bir çocuk sahibi olmaları ne kadar inandırıcı? Belki de olmayan oğullarının yerine bir çocuğu evlat edindiler. Ya da Oulette-Mariam, Werner Munzinger'in bitiremediği işi bir başkasına tamamlattı...

Bütün bunlar, benim yanıtlayabilecek durumda olmadığım sorular ve korkarım bunları cevaplayabilecek bir başkası da yok. Ben kendi payıma, Werner Munzinger'in yaşam çizgisini, dağınık bir insanın gösterebileceği azami özenle izledim: Haftalarca Kahire sokaklarında ve Mısır bürokrasisinin koridorlarında yolumu kaybederek dolaştım. Massaua'da ter döküp kaynar biralar içtim. Keren'de bir bisiklet satın alıp Mareşal Napier'in izinde Habeşistan yaylalarına doğru güney yönünde pedal çevirdim. Sonra eve döndüm ve kendimi arşivlere gömdüm: Olten Belediye Arşivi ve Belediye Kütüphanesi, Solothurn Merkez Kütüphanesi, Bern'deki Eyalet Arşivi ve Eyalet Kütüphanesi, Basel Üniversitesi Kitaplığı'ndaki elyazmaları arşivi, ayrıca Winterthur'daki Belediye Kütüphanesi ve Belediye Arşivi. Her yerde yardımsever insanlarla karşılaştım ve hepsine teşekkür ediyorum – özellikle de beni büyük bir ciddiyetle inceleyerek Werner Munzinger'in doğrudan mirasçısı olup olmadığımı soran, Kahire'deki adsız arşiv memuruna teşekkür ediyorum. Bu soruya ne yazık ki olumsuz karşılık verdim. Çünkü eğer Massaua genel valisinin gerçekten kan bağıyla birkaç kuşak öteden akrabası olsaydım, Mısır devleti bana ömür boyu bir emeklilik maaşı bağlayacaktı. Ama belki de hemen, Munzinger Meydanı'nda bulunan, bütün Olten'in en güzel kuaför salonunun sahibi olan arkadaşım Pit Munzinger'in yanına koşturup onu bir Mısır gezisine davet etmeliyim. Pit, Maliye Bakanı Josef Munzinger'e gerçekten de saçının teline varıncaya kadar tıpatıp benziyor. Ayrıca kanıt olarak otomatik kasanın yanında birbirine çapraz olarak asılı duran ve Munzinger ailesi söylencelerine göre bizim Werner'e ait olduğu söylenen iki kılıç var. Kim bilir...

Olten, 1996 Mayıs sonu
Alex Capus